

Turkiako familia kurdu batekin izan gara

ARGIA

2006ko uztailaren 2a | LXIX. urtea | 2.047 zenbakia | 3,50 euro

latzun 101

Zigor eredua

Presoen egoera muturrera iritsi da

Gu gara euskal prentsa
DVD-a opari

Joseba Zulaika:

“Barkamen eskea kanpotik
inposatzea umiliazioa da, botere ekintza”

Hasi uda lagunartean jolastuz!

Ekainaren 28tik uztailaren 12ra
%20ko deskontua ARGIAren jolas guztietan.

Gaiak

- 16 1976: Euskal Kazetaritzaren Urtea.** Euskal prentsaren bidegurutzea. Urko Apaolaza.
19 Wikiak: Internet elkarlanean egiten denean. Jon Torner.

Iritziak

- 21 Asisko Urmeneta.** Gora Pro Nobis.
22 Itxaro Borda. Ttakun (h)errenka.
23 Luparekin. Julen Gabiria. Trogloditak ez du ohitu nahi.
24 Martin Barriuso. Zabor hitza.
24 Sustrai Colina. Oe oe oe oe.
25 Julen Zabalo. Zer egin espainiar nazionalismoarekin.
25 Joxe Mari Ostolaza. Lehia.

Jean Pierre Goiti.

Erdiko kaiera

- 27 Euskal Herria, atzerriko dantza taldeen harrobi.** Unai Brea.
31 Sexty Sexers: Rock&rolla erraietaraino. Jon Gurrutxaga.
33 Argitalpenak. Iker Barandiaran eta Pilar Iparragirre.
36 Ezpalak. Katixa Garate.
38 Denbora-pasak.
40 Ihesi: Erdi Aroko Erreterian barrena. Jon Gonzalo.
44 Makina bat kontu. Jabier Agirre, Joxerra Aizpurua, Jakoba Errekondo eta Nagore Irazustabarrena.

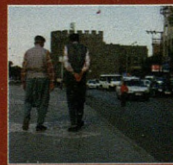

Joseba Zulaika.

Termometroa

- 47 Hizkuntza apaina lortzeko ez da trikimailuen beharrik.** Saioa Labaka.
52 Sidenor eta Arcelor multinazionalen atzaparretan. Daniel Udalaiz.
54 Bero-beroan. Xabier Letona eta Onintza Irureta.
56 Baratzeak zeuden Los Angeleseko hormigoi artean. Pello Zubiria.

4 | Turkiako kurduak

Kurdien egoera kurduak kontatua

Asko hitz egin da azkenaldian kurduek komunikabideetan. Han eta hemen beraien egoera latzaren berri eman izan zaigu. Baina gutxitan hitz egiten da beraiekin beraietaz. Hori da hain zuzen egin duguna. Turkiako kurdu familia batekin izan gara eta haxe da kontatu digutena.

49 | Jean Pierre Goiti Mikel Asurmendi

26 | Bertso berriak Xabier Paya

58 | Azkena Emilio Lopez Adan

10 | Joseba Zulaika

Renoko (Nevada) Euskal Ikasketen Zentroan egindako ikerketa lanengatik ezagutzen dugu. Joan den urtearen amaieran etorri zen Bilbora, ikerketa egitera, eta hilabete batzuetara ETak su-etena eman zuen. Bilbori buruzkoa albo batera utzi eta *ETAren hautsa* liburua plazaratu du.

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria: Xabier Letona. Zuzendariaren albokoa: Pello Zubiria. Erredakzio-burua: Estibitz Elizaguirre. Erredakzioa: Urko Apaolaza, Mikel Asurmendi, Katixa Garate, Mikel Garcia, Nagore Irazustabarrena, Onintza Irureta, Izaskun Jauregi. Argazkilaria: Dani Blanco. Produktzioa: ANTZA, S.A.L. Sareko Argia: Eli Pombo, Jon Torner, Naiara Irureta.

Kudeatzailea: Berdaitz Goia. Salmenta Burua: Bego Zuza. Harpidetzak: Urtzi Azpiroz. Publizitatea: Igor Garmendia, Urko Vivar. Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua. Sustapena: Esti Parada. Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loiarde, Aloña Sorraluze. Bezeroen harrera: Olatz Korta.

Argitalpenak: Arantza Egaña. Zerbitzuak: Joxe Mari Irazusta.

HELBIDEAK: Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545. Faxak: 943 373403 (erredakzioa), 943 361048 (komertziala). Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559 476000. Faxa: 559 476001. Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3 eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948 222285. Bizkaia: P.K. 140. 48.100 Mungia. POSTA ELEKTRONIKOA. Erredakzioa: kazeta@argia.com. Komertziala: komertzial@argia.com. Harpidetzak: harpide@argia.com. Interneten: www.argia.com. Lege gordailua: NA 80-1963. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur Software Productions. S.Koop. Elk. Urtebeteko harpidetza. Hego Euskal Herria: 127 euro. Ipar Euskal Herria: 155 euro. Espainia: 127 euro. Beste atzerriak: 160 euro. Airez: 252 euro. Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagaina Taldeko partaidea da.

Azala: Antza. Azaleko argazkia: Dani Blanco.

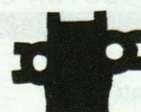

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Gizarte eta Erakunde Harremanetarako
Departamentua

kutxa

Garai gorriak Barandarren etxe

Istanbulleko aireportuan berriki izandako leherketak gogora ekarri du, ke-seinale gisan, Turkiako kurduen egoera kezkarria. Europar Batasunean sartu nahi duen herrialdeak, ordea, kurduen eskubideak bermatzeko erreformak abian daudela azpimarratzen du behin eta berriz. Kontraesana argitzearren, Brusela edo Ankarako politikariengana ez, Diyarbakir kurdu hiriko sendi xume batengana jo dugu. Izan ere, kurduei buruz asko hitz egin ohi da; baina, agian, oso gutxi beraiekin.

TESTUA ETA ARGAZKIAK:
KARLOS ZURUTUZA

ISTANBULEKO TAXIM europar auzotik urruti dago Diyarbakir. Autobusak Anatoliar penintsula zeharkatzeko behar dituen 20 orduak, alabaina, ez dira, inolaz ere, distantzia honen isla. Tur-

kia europarzailea "Hego-Ekialdea"z mintzo da beti, nortasunik gabeko izenek distantziak handitzen baitituzte. Gainera, "Kurdistan" entzute hutsak kirrinka egiten du hainbat belarritan.

Zemzema artilea lantzen.

Ezkongaiantzat artilezko ohea egiten ari dira, kurdu usadio zaharrei eutsiz.

“Tigris eta Eufrates ibaien arteko lurraldeari Mesopotamia deritzo” ikasten da eskolan. Kurduak Dicle eta Firat deitzen diete ibaiari, eta euren artean dagoen Diyarbakir hiriarri, Amed. Turkiako hego-ekialdea.

Izenak izen, bertakoa den Baran familiak ez dauka gauza hauetaz pentsatzeko denbora askorik. Hamabi dira etxean: Badin eta Zemzema 50na urteko bikotea, eta beren seme-alabak. Baina laster hamaika izango dira, Sabahat (25 urtekoa) alaba zaharrena datorren hilabeteaz ezkonduko baita. Denak, batez ere bere bost “logelakide”ak, oso pozik daude eta ezkongaiantzat artilezko ohea egiten ari dira kurdu usadio zaharrei eutsiz. Zemzema beldur da antzinako tradizioak desagertuko ez ote diren, hots, ezkontzeko adina eta sexuaren araberrako ordena ezartzen duen hori. Dirudienez, senide zalantzati batek ezkongaietan ilara sor dezake bere atzetik. Halakoetan, familia osoaren presio jasanezinak okerreko erabakiak hartzea eragin dezake, gus-tuko ez duzun lehengusu horrekin ezkontzea ohikoena izaki. Ausartenek etxetik alde egiten dute baina, zorionez, Sabahatek ez du honen beharrik izan.

Halaber, Mehmetek Ahmet (30 urte) anaia nagusia ezkondu arte itxaron beharko luke, baina ez da hau arazo bihurtuko

momentuz. Apirilean bete berri ditu 18 urteak eta kezkatuago dago oraintxe egin beharko duen selektibitatearekin, ez baita ikastea gauza xamurra Barandarrenean; ikasgela, telebista-gela, jangela eta logela, leku bakarra diren etxe honetan. Algara eta toki eza oztupo dituen arren, Mehmet salbuespena da bere adinekoen artean, 10 kurdu gaztetik bakarrak bukatzen baititu bigarren hezkuntzako ikasketak. Nolanahi, eskolako liburuak baino, hizkuntzetakoak atsegin ditu gehien, geroan atzerriko mintzairek hainbat ate irekiko dizkiotelakoan. Pilo bat dauzka, denak telebista atzeko zokoan txukun gorde-

ta: ingelesa, frantsesa, errusiera... ariketa guztiak berak bakarrik eginda. Diyarbakirera inguratzen diren turista urriekin hizkuntzak praktikatzearren, txango gidatua eskaintzen die hirian zehar. Bisitariek diruz, edo euren etxean bueltan liburuak edo hiztegiak bidali-az eskertzen diote paseoa. Paradoxa bada ere, atzerriko hizkuntzen eskuliburuak askoz errazago lor daitezke bertako kurduerazkoak baino. Hain zuzen ere, Santiagoko (Galizia) udaletxeak *Kurdiya Hesa* (*Oinarritzeko Kurduera*) 2.000 ale argitaratu eta bidali zituen Diyarbakir-eko eskolentzara. Dirudienez, Ankarako gobernuak ez zuen begi onez ikusi atzerriko ekimen eskuzabala, eta jada 6 hilabete pasa direla, liburuak ez dute Turkiako muga zeharkatu oraindik.

Dena dela, ezin esan egoera hobetu ez denik azken urteotan. Orain kurdueraz hitz egin daiteke behinik behin, beti ere eskola, udaletxe edo beste edozein toki publikotik at. Garai gogorrenetan atxiloteta zekarren kalean kurdueraz hitz egite hutsak. Aldi berean, ez zen eskolan onartzen izen kurdua zuen umerik, eta matrikulatu ahal izateko izen aldaketa ezinbestekoa zen. Hau ere ger-

Turkia europarazalea “Hego-

Ekialdea”z mintzo da,

nortasunik gabeko izenek

distantziak handitzen baitituzte.

Gainera, “Kurdistan” entzuteak

kirrinka egiten du hainbat belarritan

tutik nozitu zuten Lezgin (13 urte) eta Evin (10 urte) anaia-arrebek: etxean izen bat eta kalean beste bat. Gazteegiak ziren nahaste-borraste hori ulertzeko eta negar asko egiten zuten. Baina horiek haurtzaroko kontuak dira. Orain, ordea, euren adineko ume kurdu orok bezala, helduen ardurak dauzkate. Evinek ez du inoiz panpinarik izan; ezta beharrik ere, Kaplan (6 urte) eta Berat (4 urte) senide txikietaz arduratu behar baita. Bestalde, Lezgin biltegi batean lanean hasia da zama astunak mugitzen, egunean 13 turkiar liraren (8 euro) truke.

Badin-ek, haurren aitak, lan jakinik gabe eman ditu azken 9 urteak. Noizean behin erakuntzan jarduten badu ere, diru behar handia dago oraindik etxean. Beste ogibiderik aurkitu ezean, bere jatorrizko herrian ematen du Badi-nek denbora gehiena, han duen baratzeak etxeko sukualdea neurri batean hornitzen du-eta.

“Diyarbakirtar askok aukera hori ere ez dauka”, dio berak. 80 eta 90eko hamarkadetan hain juxtu, turkiar armadak makina bat kurdu herri errautsetan utzi zuen; 4.000 inguru, Turkia kanpoko zenbait erakundeen arabera. Bes-

talde, garbiketa etnikoak milioika barne errefuxiatu sorrarazi zituen, eta bost urtetan Diyarbakir-eko populazioa hirukoiztu zen.

Aipatu bezala, Mehmetek bisitaldi gidatuengatik diru sariren bat jasotzen du noizean behin. "Txinakoak irabazten dio soilik ia 6 kilometroko luzera duen basaltzoko harresi honi" esaten die turistei, erdigunea inguratzen duen Erdi Aroko murru beltzari erreparatzean. Bestela ere, armeniar eliza, Ulu meskita eta bazarrak, hiru orduko oso txango atsegin eta interesgarria osatzen dute. Tamalez, Turkiako Kurdistango hiriburua ohiko turismo zirkuituetatik oso urrun gelditzen da, eta Mehmetek ez du irabazten, ezta gutxiagorik ere, Berat txikiak beharko lukeen sudurreko ebakuntza ordaintzeko adina. Egia esan, kurdu gutxiak lortuko luke, "Hego-Ekialde"ko *per capita* errenta herrialdekoaren %42ra nekez iristen baita.

lheslariak, soldaduak eta zerbitzariak

Ahmet (30 urte) igeltsero aritu zen hainbat urtez. Funtsezkoa zen bere soldata etxeko

Hamar kurdu gaztetik bakarrak bukatzen ditu bigarren hezkuntzako ikasketak. Mehmet salbuespena da. Apirilean bete ditu 18 urteak eta oraintxe egin beharko du selektibitatea.

Orain kurdueraz hitz egin daiteke
behinik behin, beti ere eskola,
udaletxe edo beste edozein toki
publikotik at. Garai gogorrenetan
ez zen eskolan onartzen izen
kurdua zuen umerik

ekonomian, baina orain ihes eginda dago. Bere erabaki gogorra inori ez zaio arrotza egiten hemen. Turkiarrek hainbestetan aipatutako erreforma gorabehera, ezer gutxi behar da hemen atxilotua eta torturatua izateko. Aurtengo martxoko istiluetan hain zuzen, Barandarrek lehengusu baten bisita espero zuten. Autobusetik jaitsi bezain laster, kalean harrapatu, jipoitu eta espetxera eramane zuen poliziak mutila. Ez zeukan inongo lotura politikorik, ezta gainontzeko 500 atxilotu guztiek ere ziurrenik, baina oraindik kartzelan dago.

"Ankarak dio PKKak (Kurdistango Langileen Alderdiak) antolatu zuela dena, baina gezurra da. Hase-rreak aterarazi zituen kalera langabetuak eta miseria gorrian bizi den jendea", kexu da Mehmet.

Diyarbakireko martxoko istiluetan 3 ume zeuden hildakoen artean, bat 3 urtekoa. Ankarak manifestariei haurrak erabili izana leporatu zien, eta Europar Batasunak, poliziaren basakeria ez salatzeaz gain, "terrorismoaren kontra"ko agerraldia egin zuen. Antza, garrantzitsuagoa da hiriko altzaria hildakoak

baino. Istilu nahiz barealditan, milioi eta erdi biztanleko hiri honetako kaleak umez josita daude beti. Oinutsik asko, gordeketan edo baloiei ostikoka, korrika beti; nekez kontrola daitekeen haurren legioa, are gutxiago sua emandako gurgpilek liluratuta.

Kurdistan osoan zehar haur ugari dabil nonahi, Diyarbakir-eko kale estuetatik Ararat mendiko artzainen kanpamenduetaraino. Izan ere, kurduen jaiotza tasak turkiarrena hirukoizten du, Mazedonian albaniarrekin gertatu bezala. Barandarrak ere 14 izango ziren anaia zaharrenak oraindik bizirik baleude, eta ez da hau ez-ohiko kopurua kurduen artean.

Ekialdeko presio demografikoari
aurre egiteko azpigarapena da
Ankararen arma eraginkorrena,
homogeneoa den kurdu populazioa
emigrarazteko, sakabanatzeko

Ekialdeko presio demografikoari aurre egiteko azpigarapena da Ankararen arma eraginkorrena, homogeneoa den kurdu populazioa emigrarazteko, sakabanatzeko. Uda honetan, Mehmet eta Firat (15 urte) anaia gazteagoa mendebaldeko Antalia edo Marmaris bezelako gune turistikoetara zerbitzari joango dira, hainbat eta hainbat kurdurekin batera. Istan-

Nortzuk dira kurduak?

Kurduak Turkia, Iran, Irak eta Sirian bizi dira batik bat. Euren populazioa 25-35 milioitan kalkulatuta ohi da eta horietatik 15 Turkian bizi dira.

Europar Batasunean milioi bat kurdu etorkin dago, erdia Alemanian bizi delarik. Estaturik gabeko naziorik handiena da.

Kurdu hizkuntza indoeuropar familiakoa da (gaztelania edota ingelesa bezala), Irango farsieraren adar berekoa hain zuzen. Egun, Irakeko Kurdu Eskualde Autonomoan da ofiziala soilik.

Kurdu gehienak sunita musulmanak dira, baina badaude kristau, zoroastriar, ahlehaq edota yezidi antzinako sinesmenak mantendu dituztenak.

Leyla Zana eta Abdullah Ocalan: kurdu erresistentziaren bi ikur

Leyla Diyarbakir eskualdeko herrixka batean jaio zen 1961ean. Medi Zana bere senarra Diyarbakir-eko alkatea izan zen, 1980an militarrek estatu kolpea eman zuten arte.

Urte gogor haietan, Ankarak kurduen garbiketa etnikoari hasiera eman zion. Milaka hildako, erraustutako kurdu herri, eta beste hainbeste atxiloteta eta bortxaketa izan ziren. Mendebaldeak laguntza eskaini zion NATOk kideari. Turkiarren erasoei aurre egiteko, Abdullah Ocalanek sortutako *Kurdu Langileen Alderdiak* (Partiya Karkerê Kurdistan-PKK) erresistentzia armatuari ekitea erabaki zuen 1984an. Hego-Ekialde txiroan ez, Ankaran sortu zen PKK taldea, marxistaleninista ideologia zuten kurdu unibertsitarioen eskutik.

Espetxetik atera ondoren, Leylak karrera politikoari eutsi zion, 1994an Turkiako parlamentuan lehen emakume kurdu bilakatzeraino. Kargua turkieraz sinatzean, esaldi bat gehitu zuen kurdueraz: "Turkiar eta kurduok demokrazian bakean bizi gaitezten borrokatzen dut".

Bere ausardiak 15 urteko espetxe zigorra ekarri zion "traizio" karguengatik.

1999ko otsailaren 9an, Eusko Legebiltzarrak erbesteko 65 kurdu kideri parlamentua eskaintzea erabaki zuen, ekital-

di sinboliko bat egin zezaten. PP eta PSOE kontra agertu ziren, eta Mayor Oreja barne ministroak "terrorismoaren aldeko ekitaldi penagarritzat" jo zuen ekimena. Azkenean, Madrilgo presioa zela medio, kurduak ezin izan zuten legebiltzarrean elkartu. Antza denez, Ankara eta Madrilaren arteko merkatal interesak kolokan zeuden, esaterako, turkiar armadak erosten zituen CASA hegazkin militarrek. Manuel Martorell kazetari elizondotarraren hitzetan, "espainiar mekanikariak garraio hegazkinen mantenuaz arduratzen ziren, turkiar soldaduek kurdu herriak erre, nekazariak bota eta emakumeak bortxatzen jarrai zezaten".

Legebiltzarra eskaini eta 6 egun beranduago, Abdullah Ocalan atxilotu zuten Kenyako greziar enbaxadan, CIA eta Israelek lagunduriko operazio batean. PKK-k su-etena aldarrikatu eta Irakeko Kurdistango mendietara jo zuen.

2004an, Ankarak Leyla Zana askatu zuen, Europar Batasunaren aurrean itxura demokratikoa ematearren.

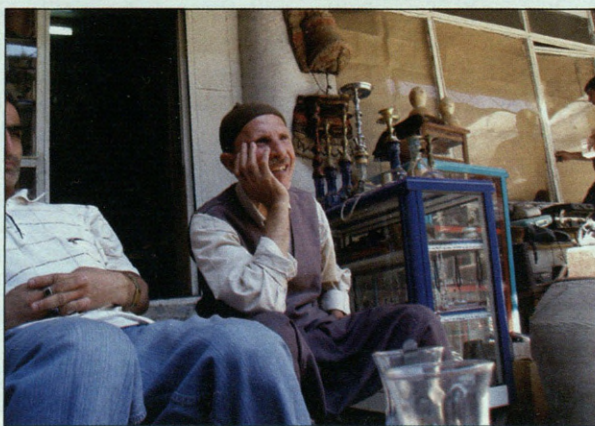
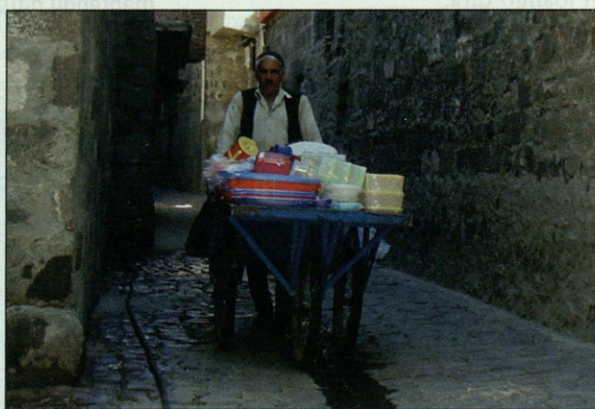
Egun, Ocalan segurtasun handiko espetxe batean dago, Marmara itsasoko irla batean.

Leylak jarduera politikoari ekin dio berriz eta Irakeko Kurdistango agintariekin elkartu zen joan den apirilean.

bul urtero bisitatzen duten milioika turistek, erdigune-ko terrazetako langileei non-goak diren galdetzea besterik ez dute; Van, Urfa, Batman edo Diyarbakir bera entzungo dute, isilpeka askotan, ezkutatu beharreko sekretuak bailiran. Estatistika batzuek Istanbulen %40 kurdizat jotzen dute, baina zaila da jakiten, ezinezkoa baita hiri erraldoi honen zentsu fidagarriarik egitea.

Turkiako alde garatua bisitatzeko beste aukeretako bat soldaduska garaia da. Mehmeti bi urte falta zaizkio oraindik, baina ziur dago mendebalderantz bidaliko dutela 15 hilabetez, "Turkia aberatsaz maitemindu eta bertan gera nadin". Bere aitak adibidez, bi urte eman zituen soldadu Babaeskin, Greziako mugatik oso gertu, eta Ahmetek Istanbulen.

Mendebaldeko turkiarrak, aldiz, ekialdera ekartzen dituzte, "kurduak gorrotatzen ikas dezaten" zioen batek. Abdullah Oçalan PKK-ko liderra 1998an atxilotu zuten arte, gerra irekia zegoen eskualde honetan. Hakkari, Sirnak edo Diyarbakir bera, amets gaiztoko izenak bilakatu ziren Istanbul edo Ankarako 20 urteko gazteentzat. Irak eta Siriako mugak lagun, etengabeak ziren PKK-ko gerlarien erasoak inguru menditsu hauetan. Askok desertatu egin ohi zuen zorigaiztoko izen horiek soldaduska zerrendetan ikustean, hain zen bortitza "Hego-Ekialdeko" egoera. Gerraren intentsitatea jaitsi bada ere, Ankarak 40.000 soldadu bidali ditu berriki, martxo eta apirilko istiluek PKKren erasoak berpiztuko dituztelakoan.

Sargori dago gaur eta etxeko txikiak irrikan daude

osaba Serdalek presara eraman ditzan bainua hartzera. Oso toki bitxia da hura umeentzat; soldaduz josita dago beti, eta ezin da argazkirik atera.

Zoritzarrez, nekez asma dezakete Barandarek ur-lasterrak dakarrena. Ankararen GAP proiektuak (Anatolia Hego Ekialdeko Proiektua) Tigris eta Eufratesen urak biltzen ditu bere 20 presen bitartez, 3 milioi hektareako uholdea sortuz. Ekialde-Hurbileko planta hidroelektriko handiena izateaz gain, porlanezko egiturak ibaien hegoaldeko Siria eta Irak kontrolatzeko modu eraginkorrena bihurtu dira: iturri bat ixtea bezain erraza. Halaber, "Hego-Ekialde"ko lehorreko neka-

Lerro hauen gainean, Turkiako herri kurdu bat. Turkiar armadak, 80-90eko hamarkadetan 4.000 herri inguru utzi zituen errautsetan. Ezkerrean, Diyarbakirreko kaleko bizimodua ikus dezakegu.

zaritza bat-batean hezeko bihurtzean, malaria eta disenteria kasuak hamar aldiz igo dira eskualdeko kurduen artean. Gauzak honela, azpigarapena eta errepresioa bigarren plano batean gelditu daitezke datozen urteetan.

Teorian, Turkia 2010ean sar liteke Europar Batasunean; praktikan integraziorako data 2020a ia segurutzat jotzen dute adituek. Barandaren europar pasaporteak lerrotxo bat izango du, turkieraz, eta bandera urdin izartsua, Iran, Siria eta Irakeko mugetako mastetan mugituko du haize beroak. Kurduen giza eskubideak orduan bermatuko ote diren ezin jakin ordea, aski ezagunak baitira ilusio optikoak "Hego-Ekialde"ko basamortuan. ■

jaso astero Argia etxean

Abantaila ugari izateaz gain, Harpidedunen Guneko kide ere izango zara

Urtebeteko harpidetza
2006ko prezioak
127€ Hego Euskal Herrian
155€ Ipar Euskal Herrian

harpidetza eskaera

Izen deliturak:

Helbidea: Posta kodea: Herria:

Herrialdea: Jaioteguna:

N.A./I.F.K.: Tel./Faxa: e-posta:

Ordainketa mota: ☐ Bankuz

☐ Taloez

☐ Transferentziaz KOMUNIKAZIO BIZIAGOA S.A.L.ren kontura (ARGIA): 3035 0036 14 0360048647

Bankuz ordaintzekoak betetzeko soilik

Banku edo aurrezki kutxa:

Titularra: N.A./I.F.K.:

Titularraren helbidea: Titularraren telefonoa:

Entitatea: Sukurtsala: K.D.: Kontu zenbakia:

Data: Sinadura:

aukeratu zure engi eterri oparia

"Garixot" komikia

"Lauburua" mahai-jolasa

"Txoriak txori" lamina

%25eko beherapena
ikasle bazara*

Bete zure datuak eta bidali helbide honetara: 142 PK. - 20.160 Lasarte-Oria

«Estatuak nahiko luke nik sinestea subirano dela. Baina ez da»

Antropologo da eta ikertzaile ari da lanean Renoko (Nevada) Euskal Ikasketen Zentroan. Aspaldi ari da Bilbori buruz ikerketa egiten. Hondakinetatik bizira piztu den hiria du Zulaikak garunean eta hainbat artikulua ondu eta argitaratu ditu han eta hemen. Bide horretan, Renotik Bilbora etorri zen joan den urtearen hondarrean. Bilbori buruzko ikerketa gogoan beti. Eta etorri eta hilabeteetara, su-etena. ETA. Bilboren hondakinak aztertzeari aldi batez laga eta ETArek errautsetatik sortuko den bizi berria behatzen hasi zitzaigun antropologoa, sasoiko autore eta teoriak lagun harturik. *ETAren hautsa* liburua dugu emaitza.

MIEL A. ELUSTONDO

Argazkiak: Dani Blanco

Renon ginen joan den abenduan. Urte erdirako Bilbora zentozela esan zenidan, aspaldi abiatu zenuen lanari segitzeko asmotan: hiriaren gaineko ikerketa antropologikoa, alegia. Hondakinak eta beste. Hemen zinela, su-etena. Beste hondakin batzuk aztertu dizkiguzu azken hilabeteotan: *ETArenak*.

Egia esanda, batere uste ez nuela idatzi dut liburua. Aurreko udan zerbait idazten hasi nintzen gai beraren inguruan baina ez zitzaidan gustatu. "Ez zidak irten! Ez dik garaia izango, nonbait!". Eta baztertu egin nuen. Orain, aldiz, liburua egin dut. Askotan gertatzen da horrela. Niretzat ere asko espero gabea izan da. Alberdania argitaletzekoei zor diet hori. Deitu ez balidate, gogorarazi ez balidate lehen ere agindua niela lan bat biolentziaren inguruan, ez nuen liburu hau idatziko.

Liburuaren hasieran eta amaieran, ideia bat: pizkundea.

Bilbo aztertzen daramat hainbat urte eta gaur egun Bilbo hiri berpiztua da. Guggenheimen eta besteren inguruan berpiztua. Pizkundearen kontzeptuari dagokionez, berriz, jakina da kristautasunaren ardatzetako

bat izan dela. Kristautasuna galdu genuenok ere horixe galdu genuen: berpizkundea. Horren inguruan egin ditudan irakurketa gogokoena baliatu ditut liburu honetan: Norman O. Brown-ena, adibidez, edo Alain

Badiouk San Pablaren inguruan idatzitakoa. Esate baterako, Badiouk pizkundearen inguruan egiten duen fikzioa, interpretazioa, harrigarria da. Fikzio horren indarrak harrapatu egiten nau. Alegia, federik ez dugunok ere berpizkundearen ideia eta errealitatea bizi ditzakegula azaltzea, iraultza bat izan da niretzat.

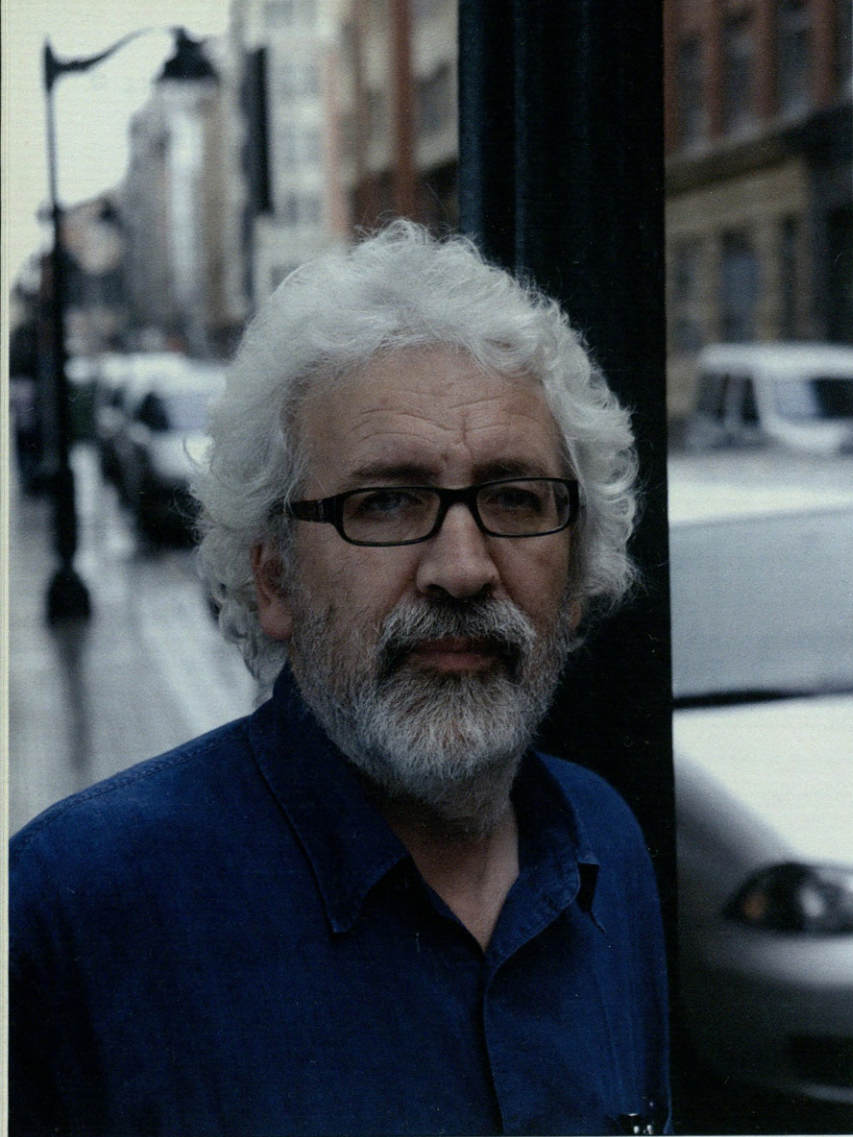
ETA dela eta ez dela, zuen gaztetan ETAk legitimazio osoa zuela diozu, Burgosek emandako legitimazioa...

Nerabe ginenean ETArekin erabat identifikaturik bizi ginen, Burgoeko epaiketaren garaian, berriz, erabat idealizatu genuen. Epaiketa hark legitimazioa eman zion, hemen ez ezik baita nazioartean ere. Francoren kontrako borroka zen ordukoa. Garai hartan Londresen nengoen ni eta hango manifestazioak ikustekoak ziren. Europa modernoak onartu egin zuen ETArek borroka. Sasoi

Nortasun agiria

Joseba Zulaika (Itziar, 1948). Antropologo eta idazle. *Adanen poema amaigabea* argitaratu zuen 1975ean, geure baitako gizon-emakume soilaren bila idatzitako poema. Beste lan bat ere badu literaturakoa, *Zu zara* (1982), baina antropologia ikasketak burutu eta interpretaziora jo zuen, hitz ederak bazterrean. Argitaratu dituen lan interesgarrien artean dira *Bertsolariaren jokia eta jolasa*; *Basque Violence: Metaphor and Sacrament*; *Ehiztariaren erotika*; *Terror and Taboo. The Follies, Fables and Faces of Terrorism*; *Crónica de una seducción: el Museo Guggenheim Bilbao*; *Enemigos, no hay enemigo* edo oraingo *ETAren hautsa*. Lehenengo idatzi zuen lan hartatik oraingo honetara arte Gabriel Arestiren arima du bere baitan. *Maldan gora eginiko gogoeta* eroak Arestik, jakinaren gainean ero bezain zuhurrak direla, Zulaikak.

Joseba Zulaika

Gabriel Aresti I

"Ikasketak jarraitzera Deustuko jesuitetara itzuli nintzenean ezagutu nuen Aresti. Deustuko taberna batean bildu ginen inoiz. Bere bizitzako azken hilabeteak ziren. Euskaraz ez zuen erraztasunik eta erdarara pasatzen ginen. *Harri eta herri* irakurri ondoren bera zen nire heroia. Haren osasuna eta Bilbon bizi zuen bakardadea kezkatzekoak ziren. Damu zen, handik alde egin ez zuelako. Bilbok hil egin zuela aitortzen zuen. Ordurako 'Nire aitaren etxea defendituko dut' eta horrelakoetatik urruti nengoen ni. Nahiago nuen askozaz Bob Dylanen 'maldan behera', *like a rolling stone*. Baina gizon hari, Gabriel Arestiri zor genion dena gure belaunaldiko euskal idazleok. Bera izan zen idazkerara eta askatasunera abiarazi gintuena. Berak idazten zuen hitz bakoitza indarberrituta gertatzen zen, hizkuntza berrasmatu bat. Berak erakutsi zigun kultura eta askatasuna zabaltzea hizkuntza berri bat osatzea dela. Berak predikatu zigun ikuspegi estetikoak ez zela aski, beharrezko zela justizia sozialak bultzatutako hitza".

hartan ez zegoen ETAn kontrako aitzakia-rik. ETAk egiten zuenik ez zen desegoki. ETA libertatearen eta demokraziaren aldeko borroka zen. Txabi Etxebarrietaren ETA zen, sakrifikazioarena. Bizitza eman beharra zegoen, eta hil beharra. Indar handiko eredia zen.

ETAn sartu ez zirenei buruz ere badiozu zer edo zer.

Sartu ez ginenok zikiratuak ginen. Badakit gaur egun jende asko ez dagoela horrekin ados. Bilbon bertan egona naiz txoko batean, esan nuen hori, ETAn sartu ez ginenok zikiratu bezala bizi ginela, eta berehala jaso nuen erantzuna: "Hori Itziarren izango zuan! Hemen Bilbon ez zuan horrelakorik!".

Gero, ETAk egindako hainbat hilketaren ondoren, fedea galdu zenioten.

Bai. Horixe gertatu zitzaigun. Eman dezagun ezagutzen duzula pertsona bat, ona eta zintzoa, edo ez duzula ezagutzen baina badakizula zer balio duen. Eman dezagun Yoyes bat, edo Ernest Lluch bat. Edo eman dezagun beste edozein, kasuak bereizi gabe.

Halako batean, garaia heltzen da eta esaten diozu zeure buruari: "Honek ez zaukak justifikaziorik! Hau aberrazio hutsa duk!". Hori esaten diozu zeure buruari baina, bestalde, badakizu hiltzen dabiltzan horiek ez direla ari besterik gabe krimenak egiten, ez direla besterik gabe kriminalak, fededunak direla, edo eroak. Abraham zen bezala. Horregatik jotzen dut hainbestetan Abrahamen parabolara liburuan. Kierkegaardek testu zirraragarria dauka horri buruz. Parabolaren lau bertsio ematen ditu. Azken finean, zeure semea hiltzea agintzen dizun jainkoak ez du federik merezi, jainko krudela da, ez duzu zeuretzat nahi, arbuizatzen iristen zara.

Fedea galdu jainkoarengan, fedea galdu ETArengan.

Galtzeko modukoa da. Nik uste horrelako zer edo zer gertatu zaigula guri ETArekin. Nire saiakera honetan gure belaunaldiak bizi izan duen sakrifiziozko kultura horri legitimazioa kendu nahi izan diot, esanez: kitto!

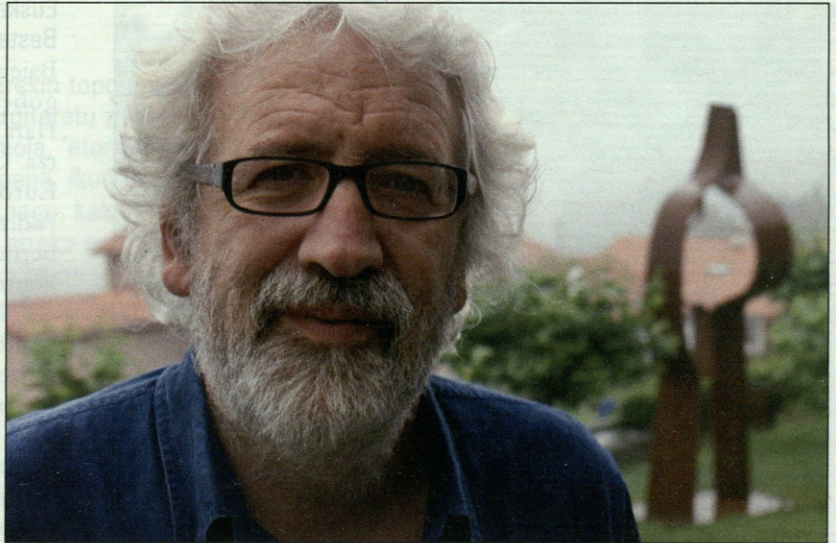
Idatzi duzunez, Espainiako Estatuaren aurka eman zuen bizitza Etxebarrietak eta beste hainbatek. Estatuak uste baino indar txikiago duela ageri da zure tesian. Ez dela bizitza zuzentzen digun anaia nagusia; "Beste" nagusia, Jacques Lacan pentsalariaren hitzetan. Nik zera diot liburuan, gaur egun, ez duela

zentsurik pentsatzeak Espainiako Estatu delat euskaldunon bizitzak eta heriotzak kontrolatzen dituen "Beste" nagusi hori.

Soldaduskara joatea nahitaezko zenean, ikasketa guztiak gaztelaniaz egin behar zirenean, komunikabideak kontrolatuta zeudenean, pasaporteak lortzea arazo zenean... orduan baietz, bazela "Beste" nagusi hori.

Lehen bai. Baina gaur egun? Euskaraz ez ikastea edo ez hitz egitea ez da "Beste" nagusi baten kulpa, gure erantzukizuna baizik. Hala ere, badaikit zenbaitek kontu hauek nire lañotasun edo sineskortasunaren naif horren seinaleztat hartuko dituela. Ulertu ere egingo nuke esango balidate ez naizela errealitatean bizi. Kontrako iritzi hori ere oso gogoan izan dut joan deneko aspaldian, baina hala ere, azaldu dudan uste horretakoa naiz. Estatuaren mamu hori gure baitakoa da. Horretarako, Jacques Lacanen teoriatik abiatu naiz, boladan dagoen teoriatik. Berak gizarte gaiak eta erlijio gaiak aztertzeke asmotan formulatu zuen teoria. Politikari eta estatuari dagokionez, erakundeak daude, legeria, bete beharrekoak, arauak... bai, jakina. Baina absoluturik? Gure izaera justifikatzen duena, gure azken ona eta txarra adieraziko dizkiguna, gaitz guztietatik babes-tuko gaituena, gure barruko espektro, beldur eta desiren azken iturria... hori ez da estatua. Eta, egia, hori esateak exorzismo indar handia dauka; oso askatzailea da gu euskaldunontzat. Estatu horrek duen indar handiena zera da, gure barruan sartuta egotea mamu handi bat balitz bezala. Estatuak egundoko boterea duela sinestea da gaitzik handiena. Ez dago zertan sinestu.

Michael Keating-i hartu eta liburuan ezarri duzun baieztapen osasungarria: "Nazioek ez dute Estatu bihurtu behar autogobernua lortzeko".

Horretan, Estatuaren alderdi espektral eta psikoanalitikoa aztertzen dut nik. Alegia, haren dekonstrukzioa egiten dut, Manuel Castellsek edo Michael Keatingek bezala. Azken batean, zera esan nahi dut: estatu-naziotik harantzago ere badagoela estatu bat. Askok bestela pentsatuko du, eta zilegi du. Baina hori da nire jarrera eta nik egiten dudan formulazioa, hainbat autorerekin batera.

Gabriel Aresti II

"Azken aldiz, 1975eko ekainaren lehen egunetan ikusi nuen. Basurton bisitatu nuen. Ama zuen ondoan zaindari. Antropologia ikastera nindoala eta animuak ematen jardun zidan. Bi egun geroago hila zela jakin nuenean, despedida hura agindu bat besterik ezin zitekeen izan. Gizon haren agonia ez zen nire belaunaldiko idazleontzat Unamunoren agonia metafisikoa.

Arestik gorputz bihurtzen zuen Bilboko samin langilea, euskalduna, ingurugiroarena, eguneroko bizitzarena. Idazle urduri eta iheskorra zen, eta hala ere edozer izendatzera ausartzen zena, huraxe zen gure maisua. Bilbora itzultzea hiltorian zegoen Aresti harengana itzultzea izan da beti niretzat".

ATALAIA JATETXEA

Aritz Ondo, 69 • 20305 Irun • Tel: 943 635518 • Faxe: 943 638718
e-posta: info@hotelatalaia.com • web orria: www.hotelatalaia.com

Estatua ez da hebaintzen duzun kontzeptu bakarra. "Estatua", "independentzia", "subiranotasuna"... erasopean daudela diozu. Beren edukiak uste baino irristagarriago direla.

Nahikoa da egunkariak irakurtzea horretaz jabetzeko, zer nolako "subiranotasuna" dago-kion gaur egun edozein Estaturi. Barre egiten dut Estatu batek subirano dela esaten duenean. Subirano, ekonomian? Politikan? Estatuak horixe nahiko luke, nik hori sinestea, bera subirano dela, alegia. Baina ez da. Barregarria da hori uste izatea ere. Bai, badago subiranotasuna... baina sinbolikoa da. Michael Keating nazionalismoen argudioak begirune handiz lantzen dituen pentsalaria da. Oso barrutik, oso sakon aztertuak ditu nazionalismoen eta estatuen inguruko gaiak eta bere ondorioa da mundu post-subiranistan bizi garela.

Bide batez, dena da "post-" zure liburuan.

Formulazioak dira, formulazio sofistikatuak, baina hortik jotzen dut nik ere. Hala ere, nik ez dut esan nahi subiranotasunaren alde borrokatu behar ez denik. Jakina borrokatu behar dena, baina subiranotasun nozio hori bera erlatibizatu, gaurkotu, egokitu, post-egin behar dugu. Nozioa aparte utzi ez, gaurkotu baizik.

Euskaldunentzako gauza handia litzateke hori. Bestelako lanetan jar genezake indarra.

Baietz uste dut nik! Alegia, jakitea gure autogobernuaren jabe garela, ez al da ederra? Hara, Estatuari armadak ematen dio gorpuz-tza. Guk zer egin behar dugu, armada osatu Europan sartzeko? Horrek ez du bururik. Aldiz, geure buruari esango bagenio autogobernu osoa daukagula, gure baliabide denak kontrolatzen ditugu –funtsean, horrela da!–, eta, hortaz, zertan ez esan geure buruari: "Autogobernua daukagu!". Gure herri barrura begira balio du. Kanpora begira, ordea, hortxe gure ahulezia: Estatu ez izateak ez digu uzten NBEko kide izaten, edo geure selekzioak izaten, esate baterako. Baina hor ere gauzak ez dira hain zuri eta beltz. Informazioaren gizartean beste mila modu daude euskaldun azaltzeko: geure izatea dugu, geure hizkuntza, geure hezkuntza sistema... Baina, dudarik gabe, hori munduari erakustekotan, Estatu izateak erraztu egiten du dena.

Liburuan baduzu atal bat hona ekarri nahi dudana: "Zarraren golik onena: su-etenaren etika". Atearen aurrean gola sartu besterik ez, kontrarioa min hartuta ikusi eta baloia kanpora bota zueneko. Zarrak arau guztien gainetik jokatu zuela goraiatu duzu. Uko golari. Edo su-etena.

Behartuta aginduko zuen su-etena ETak. Salbuespen egoeran bizi izan da beti eta, nonbait, ondorioa etorri da: "Salbuespen egoera horrek ez du gaur egunean merezi. Alderdien esku uzten dut egoera hori, euskal gizartearen esku". Horixe egin zuen Zarrak ere, gola sartzeari uko, joko arauak hautsi, beste joko bat jokatu behar delako. Zeuri dagokizun libertate eremua besteri emanez, askatasuna irabazten duzu. Logika hori da. Horrela ari da Slavoj Žižek pentsalaria. Aldatu egin da egoera etikoa: lehen dena eman behar zen kausaren alde; orain, aldiz, kausa bera ere entregatu egin behar da. Fedearen arloan ere, kristautasunaren altxorra geure artean gordetzeko, betiko formulazioa baztertu beste erremediorik ez dago, formulazio zaharra gainditu. Barkamenari buruzkoa bezala. Ikuspegi berri bat da, askori abstraktuegia irudituko zaiona, pseudoerlijiosoa, baina horiek dira Lacanengandik, Hegelengandik eta beste zenbaitengandik datozen ideiak. Žižek, Butler, Badiou, Laclau... horrela ari dira pentsatzen.

Barkamena aipatu duzu. Hara hor beste gai bat, korapilatsua. "Subiranotasunik gabe ere barkamena eman oker egin digutenei, eta, subirano bagina bezala barkamena eskatu geuk oker egin diegune, hara hor ez-ohiko euskal politika".

Gabriel Aresti III

"Inoiz idatzi izan dut artikulurik, Arestirekin topo egiten dudala Bilbon. Kafe Antzokiaren aldizkarian argitaratu zuten. Gogoratzen naiz testu hartan esaten niola, 'etorri hadi Bilbora, Gabriel, ikusiko duk hemengo aurrerapena, ikusiko duk ze eder dagoen Bilbo. Egundoko museoa zeukaagu, kaleak ere ez zeudek garai batean bezala, zikin, eta erreka ere ez zagok garai batean bezala, beltz. Euskara ere lehen baino gehiago egiten diagu; neurri batean hiri esker euskara berpizten ari duk Bilbo honetan... Etor hadi, Gabriel, etorri hadi, besarkada fuerte bat eman nahi diat!'".

Ez dakit behar bezain egoki formulatu dudan barkamenari dagokion atala. Ezin da barkamenaren politikarik egin. Barkamena politikatik harantzago dago. Instante bateko gehiegikeria bat da, graziazko momentuan egiten den zer-bait, pertsonok daukagun ahalmena, "iragana gertatu ez balitz bezala" egiteko zera hori.

"Ezin da barkamenaren politikarik egin".

Barkamena ardatz harturik politika egiterik ez dagoela esan nahi dut. Barkamena legetik eta justiziatik harantzago dago. Instante bat da, misterio bat, exjitu ezin dena. Hemen, kristau ohitura handiagatik badugu barkatzeko tradizio hori eta beharbada ez dago lehengo elkarbizitza itzultzeko beste modurik. Baina barrutik irten behar dio norberari, ezin da kanpotik agindu. Barkamen eskea kanpotik inposatzea umilazioa da, botere ekintza, eta barkamenak ezin du botere ekintza izan.

"Ahotsak" mugimendua goraipatu duzu liburuan, haren jarrera: "Irabazi behar duena ez da nire alderdia, gizartea baizik".

Alderdi barruko militantzia baino inportanteago zaie militantzia kolektiboa. "Bakoitzak amore eman behar du, denok irabazteko", hori da inportantea. Alderdiak irabaziko duena baino inportanteago da denok irabaztea. Hori jaso diot nik "Ahotsak" mugimenduari, asmo horri forma emateko konpromisoa. Hori dute helburu. Kontuan hartu alderdikideen kritikak ere jaso dituztela zenbait kasutan baina beraien jarrrari eutsi diotela. Kritikatu egin dituzte. Ezin dute onartu alderdia baino inportanteagorik, edo alderditik kanpo dagoen politika berririk.

ETAren hautsa dugu liburua izenburua eta "zer egin ETAren hondakinekin?", zure galdera. Azkuek kontatzen zuen baserrietako ohitura ekartzen diguzu gogora zure lanean: Gabon gauean, haustegiko errautsa hartu eta soron zabaltzen zen. San Joan suaren hautsa ere sendagarri zen. Xabier Leteren *Izarren hautsa* ere liburura aldatu duzu, Mikel Laboaren doinuan. Hondakinen hautsa, bizigai.

Errautsen berpizkundea esaten dut nik. Lete eta Laboaren izarren hautsa. Jende askori ez dago hori proposatzerik ere. Ez litzaioke gustatuko. ETA beneno huts bezala ikusten dute. Nire ustez, azken boladan bai, pozoia izan da, baina ETAren hasierako hura askatasun promesa zen. Gure umiliazioaren, gure hondamendiaren kontraesanak formulatzen asmatu zuen ETA hura, nazionalismoa formulatu zuena, ETA haren hautsak bizigai izan litezke gaur egunean; hasierako kontzeptu haietara joanda, alegia. Horrekin batera, hainbeste jenderen sakrifizioak, aberriaren alde bizitza eman duten horiek ez dira alferrik galdu. Gure erronka da sufrimendu hori egoera berri honetan bideratzea. Errauts horiek bizigai egin behar ditugu, gaurko egoeran, eta giza sakrifizioaren uste eta mentalitatetik harantzago. Lehengo mitologia berreskuratu eta gaurkotu behar dugu. Gure antagonismo zaharrak gainditu. ■

INGURU ABENTURA

- Abentura kirolak
- Eskola kanpainak
- Kanpamentuak
- Ospakizunak
- Multiabentura
- Prestakuntza ikastaroak
- Bidaia antolatutak
- Bizikleta edo/eta mendi materialaren alokairua
- Neurriak egindako aurrekontuak

Harremanetarako telefono zenbakiak:
635 748 947 / 635 748 948 - Tel. eta Faxe: 945 288114
San Juan 18, 01208 Albeiza - ARABA
www.inguruabentura.com
info@inguruabentura.com

Euskal prentsaren bidegurutzea

1976. urteko Zeruko ARGIAko lehen zenbakian "Euskal Kazetaritzaren Urtea" izeneko editoriala irakur daiteke. Euskarazko aldizkariak itxura eta eduki berriturik atera ziren diktaduratik eta Franco hil berrian, bidegurutze batekin aurkitu ziren. Orduan sortutako aldizkari eta egunkari elebidunen artean lekua bilatzea egokitu zitzaien; ez zen samurra izan. Orain, DVD bat kaleratu du Udako Euskal Unibertsitateak, 30garren urteurren horobilaren harira, 1976an hasi zen prozesu horren ingurukoak azalduz.

URKO APAOLAZA

FRANCOK DENBORA luzez eman zuen hiltzorian eta hilabete amaigabe haietan, aldaketa sumatu zuten askok. Ez bakarrik politikan, gizartearen ere bai; prentsaren esaterako. Frankismoaren azkenetan, prentsaren egoera zaila eta aldi berean itxaropentsua zen. Hamar urte lehenago Inprenta Prentsaren Legea onartu zuen Gobernu frankistak. Manuel Fragako sustaturiko lege honek zirrikitu batzuk utzi zituen prentsaren kontrol zorrotzetik arnas pixka bat hartzeko. Hala ere, zentralizazioa erabatekoa zen diktaduraren amaieran. Uztailaren 18ko Mugimenduak hainbat egunkari sustatu eta babestu zituen —*La Voz de España*, *Unidad*,

Arriba España...— eta gainerako egunkariak ez zuten frankismoaren inguruan duda-izpirik erakusterik, baldin eta otsoaren agin zorrotza probatu nahi ez bazuten. Telebista kate bakarra, parte ofiziala emateko derrigorrezko deskonexioa irratietan... Franco hiltzorian zegoen, baina autoritarismoak inoiz baino osasuntsuago banatu zituen bere perla goxoenak: debekuak, egunkarien bahiketak, isunak...

Sistema politikoaren aldaketarekin, jakina zen komunikabideak zentsuraren zamatik libratuko zirela —horrela uste zen behintzat—, eta egoera berriari egokitzeko postura bila hasi ziren Estatu mailako prentsaren. Euskal

Protagonisten ahotik

Luis Alberto Aranbarri "Amatiño", Zeruko ARGIA

"Duela 30 urte hiruzpalau lagun baino ez ginen euskarazko kazetari-lanetan aritu ohi ginenak (idazten jarri aurretik kalera ateratzen ginenak alegia). Tipo guztiz arraro eta marjinalak ginen. Ez ziguten inondik dei egiten, ez gintuzten aintzakotzat hartzen, ezta euskaraz galdetzerik ere onartzen eta, egia esan, nori galdetu askorik ere ez zegoen."

Elixabete Garmendia, Zeruko ARGIA

"Gure pretentsioa prentsa modernoa egitea zen, fakultatean ikasitako ereduen arabera, kazetaritzan genero guztiak landuz, euskarazko aldizkarietan ia dena monopolizatzen zuten iritzi artikuluei tokia janez. Guk, hizkuntza ez ezik, kazetaritza nahi genuen noranahikoa."

Joan Mari Torrealdai, Anaitasuna

"Berrikuntza hasi zenean, magazine formatoz eta abar, hori zen gure ideala. Ikusi genuen aldaketa politikoa bazetorrela, komunikabide batzuk mugitzen hasi ziren. Baina politika tartean sartzen denean, eragintza politikoa bilatzen denean, euskara baztertu egiten dute. Ikusi genuen euskara baztertua geratuko zela eta gu ere mugitzen hasi ginen, gure aldarrikapenak egiten."

Mikel Atxaga, Zeruko ARGIA

"Zeruko Argia ordura arte kulturako aldizkari bat zen, baimen berezia zuena. Langile arazoak, politika edo abertzale-tasuna ezin ukitu zituen, baina beste gai guztiak aipatzeko baimena bazuen. Momentu horretan informazio orokorreko aldizkari bihurtu zen; aldatu egin zen itxuraz eta neurriz. Fakultatean ikasitako kazetariak bazetozen eta esperantza hori geneukan."

Herrian inon baino gehiago nabaritu zen transizioaren lurrikara; eta dardara hartatik atera ziren *Deia* lehenengo eta hilabete batzuk beranduago *Egin*.

Bidegurutzea: Euskal Kazetaritzaren Urtea

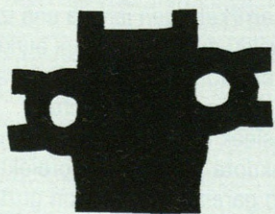
Euskarazko aldizkariak 70garren hamarkadako giro gazi-gozotik probatu zuten. Orduan bazi-

ren euskara hutsez argitaratzen ziren hainbat aldizkari. Kongregazio erlijiosoen babesean egiten zuten lan, fraile frantziskotarrak eta kaputxi-noak zentsuraren adarkadak saihesteko kapote paregabea bilakatu baitziren; maindire santua! Zeruko ARGIA, *Anaitasuna*, *Herria* eta *Goiz Argi* aldizkariak ditugu urte haietan —azkeneko hau elebidun izatera pasatu zen gero—.

Euskarazko aldizkariak ohiko formatu handitik txikiago batera pasa ziren eta puri-purian zeuden eztabaiden mamira jo zuten

1976 urtea bidegurutzearen urtea izan zen aldizkari horientzat. Forman eta edukian eraberritu ziren. Izan ere, *Cambio 16* aldizkari ezagunak kiosko guztiak hankaz gora jarri zituen urte batzuk lehenago; mundu mailan arrakasta handia izan zuen ereduaren zekarren aldizkari espainiarrak eta magazine eredu horri heldu zioten, nolabait, euskarazko aldizkariak. *Anaitasuna* esaterako, ohiko formatu handitik txikiago batera pasa zen 1975 bukaeran; gauza berbera egin zuen Zeruko ARGIAk hilabete batzuk beranduago eta horretaz gain, puri-purian zeuden eztabaiden mamira jo zuen —nuklearren inguruko titular deigarri batekin estreinatu zuen ziklo hori—. Lehenengo ale berrituarekin aldarrikapen bat ekarri zuen euskal aldizkariak "1976: Euskal kazetaritzaren urtea" izeneko editorialean. Urte hura euskal kazetaritzari indarra emango zion urtea izan zedila aldarrikatu zuen. Hortik gutxira, *Anaitasuna* aldizkariak bat egin zuen aldarrikapen horrekin. 1976an Donostiako eta Loiolako Herri Irratiek "24 ordu euskaraz" saioa antolatu zuten. Irratiaren historian lehenengo aldiz 24 orduak euskaraz egitea zen asmo nagusia, baita lortu ere. 1977an Zeruko ARGIA eta *Anaitasuna* aldizkariak "Geu gara euskal pren-

Argitalpen honen edizioan lankide:

k u t x a

tsa!" izeneko iragarkia kaleratu zuten beren orrietan; editorialean garbi ageri zen mezua: euskal prentsak euskarazkoa behar zuen eta kazetariak profesionalak. Horren ondoren, 1980an, beste kanpaina bati ekin zioten *Jakin*, *Herria*, *Anaitasuna* eta Zeruko ARGIAk "Prensa euskaraz" lelopean.

Beraz, ekimenak bata bestearen atzetik, eta euforia zuhurtziaren aurretik. Ez zen gutxiagorako, orduko panorama ikusita: ikurrina legez-tatua –Everesteko gailur zurian zutik gainera!–; lehenengo hautes-kundeak, nuklearen kontrako mugimendua, Kilometroak'77...

Zerutik lurrera, jauzi handi bat

Baina errealitatea gordina izaten da sarritan, eta euskarazko prentsak jaurti zuen garrasiaren oihartzuna azkar galdu zen handitasunean. Inork gutxiak pentsatzen zuen garai haietan, euskara hutsezko prentsak aurrera egin zeza-keenik. Prensa elebidunaren aldeko apustua egin zuten gehienek. 1977an, gaztelerari lehen-tasuna eman zioten hainbat aldizkari jaio ziren: *Punto y Hora*, *Garaia*, *Berriak*... urte hartan ikusi zuten argia, baita ere, *Deia* eta *Egin* egunkariak. Aniztasunean odolustu zen Zeruko ARGIA; langile eta kolaboratzaile asko *Deia*-ra joan

ziren, eta beste asko *Egin*-era. Hasie-rako erredakzio taldetik denek alde egin zuten –Mikel Atxaga, Amatiño, Donato Unanue...–; Elixabete Gar-mendia eta Pilar Iparragirrerri egoki-tu zitzairen hurrengo belaunaldirako zubi lana egitea.

1980an kaputxinoek aldizkaria uzteko asmoa azaldu zieten langileei. Beste bidegurutze bat, eta zerutik lurrerako jauzian kolpe latza hartze-ko arriskua gainera. Langileek ARGIA aldizkaria sortu zuten, koo-peratiba baten bidez, eta proiektua diruz laguntzeko 1.000 bazkari eman zituzten Donostiako Baldan. Horre-la, pausoz pauso, putzu sakonetik atera zuten aldizkaria; ordurako belaunaldi berriak txanda hartu zuten:

Joxemi Zumalabe, Joxe Mari Ostolaza, Josu Landa... horien eta gehiagoren ahaleginari esker ez zuen astekariak hondoa jo 80ko hamarkada hasieran. *Anaitasuna*-k ere estuasun larriak pasa zituen urte horietan eta arazo ekonomikoak medio 1983an desagertu zen aldizkaria; dena den, bertako zenbait langile ARGIAra pasa ziren. 80ko hamarkadako ARGIA-n erro-tu ziren euskarazko egunkari batera saltoa emate-ko sustraiak: euskarazko kazetaritza profesio-nala, azpiegiturak... bertatik atera zen *Euskaldun-egunkaria* sortzeko kimua. ■

Udako Euskal Unibertsitateak DVD bat kaleratu du

UEUK *Gu gara Euskal Prentsa* izene-ko DVDa kaleratu du berriki. Aste honetan izango da lan horren aurkezpena, Rikardo Arregi sari bana-keta ekitaldian, Andoainen. Hain zuzen, ARGIAko harpidedunek DVD bana jasoko dute aste honetako alearekin batera.

Jose Inazio Basterretxea EHUKo irakaslea, aritu da koordi-natzaile lanetan. Berak azaldu duenez dibulgaziozko proiektua da: "Lanak gogoratu nahi dio alda-rrikapen urte hura garai hartako gazteari, berak bizi izan zuen ezta-baida hura. Bestetik, DVDak gaur egungo gaztea jarri gura du euskal komunitate linguistikoaren histo-riaren pasarte batean", dio Baste-rretxeak. Irakasle honen hitzetan, "euskarazko prentsa ez da hiruro-geita hamaseian jaiotzen, jakina. Baina bere emantzipazioa aldarri-katzen du urte horretan".

DVD-rom interaktiboa

DVDa interaktiboa da, lotura eta leiho ezberdinez osaturik baitago. Telebista filmaketak, soinu graba-zioak eta dokumentu idatziak uztar-tu dituzte bertan. Prentsaren alda-rrikapenaz gain, iratiak eta telebistak izan zuten papera azter-tzen du UEUK argitaratutako lanak:

"ez dugu historia bakarrik idatzi nahi izan, gaur egungo egoera isla-tu nahi izan dugu, bere gune distira-tsuekin eta apalekin", dio EHUKo irakasleak.

Basterretxea koordinazio lane-tan aritu da, baina DVDaren zama EHUKo Gizarte eta Komunikazio Zientzien fakultateko ikasle talde batek eraman du: "Iturri ezberdine-tatik edan dugu eta bilketa sakon bat burutzea derrigorrezko egin zaigu", diote ikasleek. Jasotako testigantzak asko lagundu dietela nabarmendu dute DVDaren egileek eta elkarrizketatuen jarrera ona izan dela azaldu dute: "Proiektua aurkez-tu bezain agudo laguntzeko prest azaldu dira ia guztiak", diote.

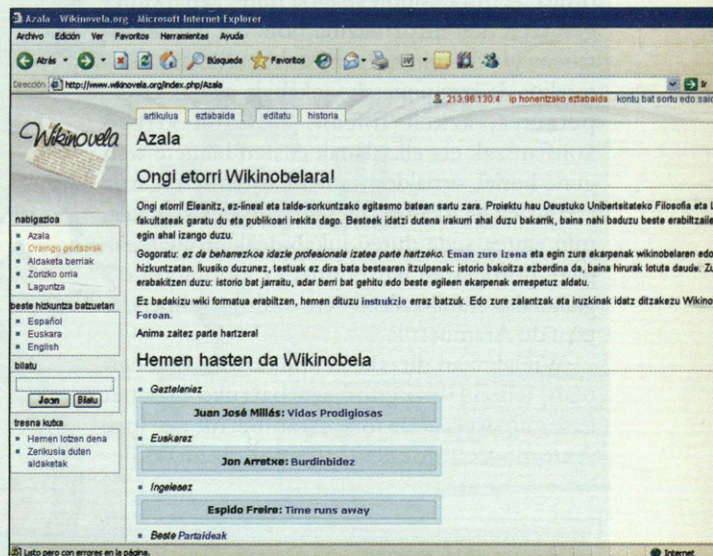
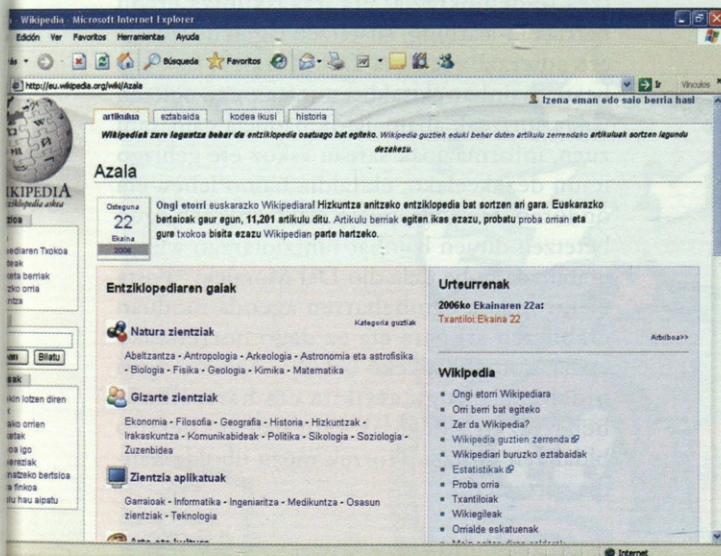
Ikasleek aitortu dutenez, hamai-ka anekdota pasa zaizkie proiektua egiteko garaian eta horiekin guztie-kin beste DVD bat sortzeko asmo-tan omen dabilta orain...

Wikiak

Internet elkarlanean egiten denean

Blogek geroztu eta oihartzun handiagoa duten bitartean, euren lehengusu wikiak lehen urratsak ematen ari dira. Askorentzat izena bera ere ezezaguna izango da, baina ziur Wikipedia entziklopediaz zer edo zer entzun edo irakurri duzuela. Erreportaje honetan elkarlana ardatz duten web orrialde horien inguruko azalpenak emango ditugu, Wikipedia eta Euskal Herrian tresna horrekin lanean ari diren adituen hitzak abiapuntutzat hartuta.

JON TORNER

WIKIPEDIA (www.wikipedia.org) entziklopediak, itxura batean, ez dauka sarean aurki daitezkeen gainerako entziklopediekin desberdintasun handirik. Berehala konturatu gara, ordea, bestelako filosofia batek agintzen duela: elkarlanak. Hitz edo termino bakoitzak bere azalpena dauka, baina azalpen hori nahi bezainbeste luza daiteke. Wikipedian eta gainerako wiki guztietan edonork egin dezake bere ekarpena, kasu batzuetan idatzitakoa publikatu ahal izateko baimen berezia behar den arren. Biltzen duten edukia lankidetzaren fruitu da eta oso erraza da bertan testuak idatzi, loturak jarri eta aldaketak egitea. Erabiltzaileek informazio berria sartu

edo aurrez zegoenaren gainean aldaketak egin bezain laster publiko egiten dira, hasiera batean ez dituelako inork gainbegiratzeko. Dena den, editoreek aldaketa horiek asmo txarrez egin direla edo gezurra diotela ikusten badute, berehala jarriko dute aurreko bertsioa. Wikietako edukia edonork aldatu eta suntsitu dezakeen arren, adituek diotenez uste baino bandalismo kasu gutxiago ematen da, izorratutakoa oso erraz konpon daitekeenez, internautek ez dutelako denborarik xahutzen astakeriak esan edo egiten.

Josu Aramberri EHuko irakasle eta i2BASK sare akademikoaren koordinatzaileak

duela 2-3 urte deskubritu zuen Wikipedia eta segituan oihartu zen tresna horrek izan zitzakeen aplikazioez. Iragan martxoan, Miramon Enpresa Digitalak antolatuta, *Erabiltzaileek sortutako edukia. Wiki lankidetzak-guneak* izeneko hitzaldi zikloa egin zen Donostiako Teknologia Elkartegian eta han eman zuen Aramberrik aplikazio horien berri. Berarekin batera Jose Antonio del Moral @Euskadi buletinaren editore eta Alianzo enpresaren sortzailea eta Mentxu Ramilo EHUko irakasle eta Enredand blogaren sortzailea izan ziren hizlari.

Web 2.0 belaunaldi berria

Wikiak sarearen bigarren generazioaren –Web 2.0 delakoaren– fruitu dira. Inportanteena jada ez da nabigatzea (partehartze pasiboa), elkarlana (partehartze aktiboa) baizik. Josu Aramberrik dioenez, belaunaldi berri horrek erabiltzaileak eta erabiltzaile komunitateak ditu ardatz, “erabiltzaileek emandako datuak”. Blogetan ez bezala, artikulua irakurri eta euren iritzia azaltzeaz gain, wikien kasuan edukia aldatu eta aberasteko aukera dute internautek. Gainera, blogetan albisteak hilabetez hilabete pilatzen dira. Wikiek, ordea, egitura konplexuagoa dute; zaharkituta geratzen den informazioa bota eta garrantzitsuen gorde egiten da. Bestalde, wikietan funtsezkoa da komunitateko jokabide arauak errespetatzea, azken finean, elkarren arteko konfiantzak eta elkarlanak eusten baitiete web gune horiei, orrialdean informazio interesgarria txertatzea guztientzat mesedegarri delako. Hala, min egitea xede duten jokabideak arbuiatzeaz gain, norberaren ikuspuntua ez inposatzea eta gainerako erabiltzaileena ere azaltzea gomendatzen du Aramberrik.

Wikiak izan ditzakeen aplikazioez hitz egitean, lehendabizi enpresen barruko intranet sarea aipatu zuten Josu Aramberrik eta Jose Antonio del Moralek Miramongo hitzaldie-

Euskal wiki batzuk

- ✓ **Euskarazko Wikipedia** (<http://eu.wikipedia.org/wiki/Azala>): Ingeleseko entziklopediaren bertsioa. Uneotan 10.000 artikulua baino gehiago biltzen ditu.
- ✓ **Wikigida** (www.processblack.com/wikigida): Euskadiko kultur agenda.
- ✓ **i2BASK** (www.i2bask.net): Euskal Herriko I+G komunitatea egituratzea helburu duen sare akademikoa.
- ✓ **Abizenak** (www.abizenak.org): Euskal abizenei buruzko wikia.
- ✓ **Wikinobela** (www.wikinobela.org): Deustuko Unibertsitateko Filosofia eta Letren fakultateak garatu duen proiektu eleanitza.
- ✓ **Hiri debekatua** (www.interneteuskadi.org/wiki/index.php/Ciudad_prohibida): Plazandreak taldeak sortutako lankidetzak esparrua, Donostiako hiriri buruz hitz egiteko.
- ✓ **Tallerweb 1.0** (www.interneteuskadi.org/wiki/index.php/Taller-Web1.0): Internet&Euskadi elkarteak sustatutako ekimena. Herri-tarrek administrazioen web guneak hobetzen laguntzea du xede. Proiektua Mentxu Ramilok koordinatu zuen.

tan, “langileen arteko eta bezeroarekiko harremanak indartzeko tresna eraginkorrek direlako”. Aramberrik herritarren partehartzea (e-demokrazia) eta irakaskuntza eredu berriak (e-learning) sustatzen lagun dezakeela ere adierazi zuen eta Del Moralek, besteak beste, hainbat ekitaldiren jarraipena egitean wikia sortzeak abantailarik baduela gaineratu zuen, informazioak sarean askoz ere gehiago iraun dezakeelako, ekitaldia baino lehen eta ondoren. Halaber, posta elektronikoak egun betetzen dituen hainbat funtziotarako wikiak erabiltzea hobe dela dio Del Moralek: “Posta elektronikoak egin beharren agenda moduan erabiltzen ari gara eta ez dago horretarako egina, komunikatzeko baizik”. Artxibo ugari bidaltzen ditugu atxikita eta hartzaileek, beharrezko aldaketak egin ostean, berriro bidaltzen dituzte. Horrek mezu uholde handia sortzen du.

Alde eta kontra

Wikien abantailak nabarmentzean Aramberri, Del Moral eta Mentxu Ramilo bat etorri ziren: wikiak sortzea oso erraza da, pertsona orok modu errazean idatzi eta alda dezake zerbait, albisteak antolatzea aukera eskaintzen dute, gardentasuna da nagusi (guztia publikoa da), Interneten audientzia sortzen eta Google bilatzailean hobe kokatzen laguntzen dute... Aitzitik, Mentxu Ramilok azpimarratu zuenez, erabiltzaileentzat desabantailarik ere badu: bere “logika” eta “hizkuntza” ikasi behar dira, sarri gainerakoek idatzi dutena irakurri gabe idazten dugu eta, gainera, litekeena da internauta ugari denbora berean aldaketak egiten aritea eta wiki orria gehiegi kargatzea. ■

Hawaiko hizkuntzan “wiki” hitzak “azkar” esan nahi du

“Wiki wiki” esaldiak Hawaiko hizkuntzan “azkar” esan nahi du eta edukia sortu eta aldatzeko erraztasunari egiten dio erreferentzia. Kontzeptua Ward Cunninghamek sortu zuen 1995ean. Hark dioenez, wikia “nahi bezainbeste zabal daitekeen web gune bilduma da, informazioa gorde eta aldatzeko sistema hipertextuala, edonork alda ditzakeen orrialdez osaturiko datu-basea”. Halaber, wiki hitza “What I Know Is” (dakidana da) esaldiaren akronimo moduan erabiltzen da.

Ward Cunninghami buruz gehiago jakiteko: http://en.wikipedia.org/wiki/Ward_Cunningham

BAKE PROZESU
BETEAN ...

... ETA
ZERGAK
ORDAINDU
BEHARRA ?!?

BAI
ZERA!!!

HACIENDA FO

12
ATXILU
ETA
REN
FINAN
TZAZIO
INGURU
AN

Gorrihitz

Eskerrak ez dudala *Xuxen* programarik ene ordenadorearen sabelean. Zer gerta liteke orduan Iparraldeko hitz soil hauekin? Guztiz gehienak *bastante inkorrektuak* dira ortografia alorrean. Ene gaurko *Ttakun* hotsaren tituluak berak ez luke zuzentzailearen haserrea gaindituko. Metaforek ez dute baliorik alabaina, hitzak egokiak ez baldin badira.

Egunero ikasten da, eta zorionez, egunero ere ahanzten.

Laneko lagun bat *Xuxen* adina kexu gurutatu nuen behin pausa-gunean: oraiko gazteek zioen, partikulari *banlieuetako* beltzariak ez dute ezer errespetatzen. Hiraren arrazoiaren oinarrian rap testu bat zegoen, zeinetan abeslariak Napoleonen harritailuaren oinetara pixa egingo zuela mailukulunkatzen zuen.

Inazioaren aipamenak oroitarazi dit lantoki-ko goizaldeko solasaldia. Normala zitzaidanez galdezka zebilkidan terrenta, eta nik bai, normala zitzaidala, Napoleonek esklabotasuna berriz legeztatu eta Europan gerla gorria hedatu zuelako, 1813ko Leipzigezko Nazioen Batailan Europar aliatuek garaitu zuteneraino. Baina argi zenez, ideien aldetik hitzenetik bezainbat, koadratua eta xuxendua izan behar nuela pentsatzen zuen, kafe kizarako azken ttantta hurrupatzen zuela.

Napoleon korsikarra ederki mintzo zen. Aurkariak baizik ez zituen. Armada Handiarekin, Harispe gurea buru, aurkariak larderiean atxikitzen zituen eta noski kontuz ibiltzen, landerra edo nondik etortzen ahal zitzaiolako. Amets europarrarekilako diktadorea zen Napoleon. Ez lehena, eta zorigaitzez, ez azkena. Lankideak takoi luze meheak gela zolan klaskaraziz bakarrik utzi ninduen, gogoeta eta eman nion itxuraz kezkatua. Solaskideak bere sinesteen arabera erantzuna espero zuen. Baina piztiak asetzeaz aspertua nintzen. Eta Napoleonen harritailuetan raperoek

GAIZKA IROZ

Itxaro Borda

Alonso

Mujika

pixa egin dezakete, Baionako karriketan zakurrek kaka burrustan bezain ausarki.

Funtsean iragana ez da sakratua, ardura sakralizatua den arren. Boterean dauden ideologiek dute iragana sailkatzeko, balioztatzen, garbitzen, bereizten eta bizi hazten. Bakoitzak, iraganarekiko aske beharko luke, bakarretan gurasoen heriotzak familiaren

historiarekilako hariak moztzen dizkigun bezala. Bestela ezin da aurrera egin, iraganaren zamak lehertzen gaitu. Haur geratzen gara betiko. Eta solasaren baldintzak plantan jartzen hasteko handitu beharko dugu. Perpausak xuxendu, etsaia edo aurkariaren antzeko eleak ezabatu, gramatikalki zein ortografikoki perfektuak izanagatik.

Euskal Herrian aspalditik iraganaren zamak bizkarrak apurtzen dizkigu, eskuak burdinaz lotzen eta orainaren irudikatzen, bake eta elkarriketazko gaurkotasun minbera hau adibidez, trabatzen. Haurridetzat onar ditzakegun auzoak ikus ezin zaizkigu. Itsu gabiltza, iraganaren eta iraganeko zauri-minen izenean. Nonbait ere, mende ahituetako sufrantzak baizik ez ditugu aintzakotzat hartzen, Etxepareren olerki friboloak edo Oihenarten klasikoak baztertzen ditugula deblauki. Hori bai, azkarrak garelako, etsaiek egin dizkiguten sarraskiak zerrendatzen. Euskalduna malenkoniatsua da, bere buruari bihurtzen ez dion ironia eta irrira-ko jaiduraren maskara pean. Herrialde zaharren malenkonia dugu.

Garai sinesgarriagoetara lehiatzen ari gara.

Bada gauza bat lehenbailehen egitekoa duguna, irudi zait Nicole Kidman entzuten dudala *Eyes Wide Shut* filmeko azken eszenan: gure lurraldeen destinoaren pentsa-baliabideak aldatzea. *Naif* airea dauka ene erranak, ez da zuzena, baina askoz hobe bizitzen da edonor, etsaiaren partez, anaia, arreba edo ahizpa bat daukanean begiko.

Urdin izar eta gorrihitz dago, jaits ahala. ■

Euskal Herrian aspalditik iraganaren zamak bizkarrak apurtzen dizkigu, eskuak burdinaz lotzen eta orainaren irudikatzen, bake eta elkarriketazko gaurkotasun minbera hau adibidez, trabatzen. Haurridetzat onar ditzakegun auzoak ikus ezin zaizkigu

Trogloditak ez du ohitu nahi

Egin nahiko nukeen azken gauza ohitzea da. Edozertara, ezertara ohitzea. Eutsi egin nahi diot ezerosotasunari, horretarako ohean iltze bat sartu behar badut ere, gaue- ro egin diezadan igurtzi lotan nagoelarik.

Ohitu nahi ez horretan, baina, konturatzen naiz bakardadea gero eta handiagoa dela artaldean, eta kolkoari galdetzen diot ez ote garen arinegi ohitzen denera, ez ote doan handitzen lehendik ere erraldoia zen gure arteko isilunea, eztabaidarik komeni ez zaion gizarte honetan.

Beharbada —esaten dizu albokoak—, telebistak dardoka jaurtitzen dituen albisteen azkartasunean dago gakoa: gaurko- tasuna atzokotasun bihurtzen denez eguerdiko albistegitik gaue- kora, gure etorkizunari eragiten dioten albistek ez dute mamituak eta eztabaidatuak izateko tokirik. Bai, baina azalpen sinplista horrek ez luke azalduko denera ohitzearen izurria. Dagoeneko ezin dugu gogoratu gizarteak noiz sortu zuen azken eztabaida handi eta publikoa, gizartea bera aldatzeko modukoa. Urrunago joan gabe, har dezagun Abiadura Handiko Trenaren adibi- dea. 2004. urtean, Eusko Jaurlari- tzak "Esan bai" propaganda-kan- paina jarri zuten abian —"publizitate-kanpaina" esatea ohore handiegia litzateke eurentzat—, eta, bertan, ikusleoi agintzen zitzaigun —"esan bai" agindua baita— baietz esateko etorkizunari, berri- kuntzari, garapenari... irudi atseginak eskaintzen zitzaizkigun bitartean. Eztabaida isilarazteko modu inteligentea da: nor da kapaz ezetz esateko etorki- zunari, garapenari? Nor da

hain inozoa bere burua- ri harrika hasteko? Baina mezuak desko- detzea ez da batere zaila: ezetz esatea kobazuloetan bizi- tzea da, eta, oraindik orain, argudio hori ari dira erabiltzen baietzkoa saldu nahi digutenek: tren eredu horren aurka agertzea edo beste

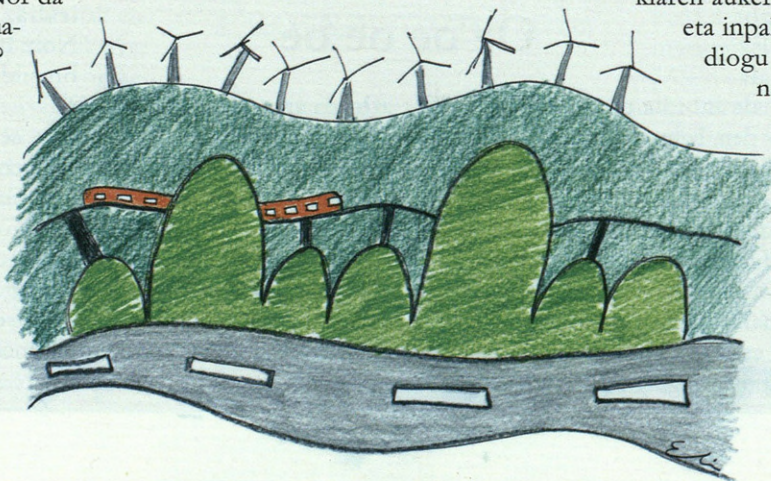

ALBERTO ELOSEGI

eredu bat eskatzea —hiriak barik, herriak lotuko dituen tren soziala; hain zuzen ere, horixe da jende gehien mugitzen duen trafikoa: herritik herrirakoa— Erdi Arora bueltatzea dela diote.

Propaganda hark ondo funtzionatu zuen, antza: trogloditek baino ez diogu ezetz esaten tren horri. Eta gauzak zer diren: irudipena dut trogloditak gairela informazio gehien maneiatzen dugunak (Roberto Bermejoren txostenak, adibi- dez). Baietz dioten batzuek ere informazioa jaso- ko zuten (Bermejoren txostenak, akaso), baina onar dezagun behingoz: baietz dioten jende gehie- nak ez du proiektuari buruzko ideia zipitzik ere, eta okerre- na da ez dela euren errua. Baietzkoa irabaziko du sekula egingo ez den informaziorik gabeko erreferendumean, eta, ohi bezala, proiektuak abisatu gabe burutuko dira, sekretupean, eta ez da aukerarik emango alternatibeta- rako. Ohitzen ari gara benetako eztabaidarako aukera emango duen informaziorik ez izatera.

Gauza bera gertatzen da herri mailako proiektuekin —burura datozkit Pasaia eta Mutrikuko por- tuak, edo Galdakaoko autopistako "pintzazoaren" astakeria—, zein- tzuetan isiltasunak propaganda- tresna eraginkor gisa funtzionatzen duen. Edo energia alternatiboen gai kezagarria: inor kontura- tu al da ze modu misteriosuan desagertu den eguz- ki-panelen aukera, energia eolikoaren alde? Bati baino gehiagori entzun diot "tira, itsusi egiten dute errotek, baina, azken batean, energia alternatiboa beharrezkoa da, ezta?". Benetan ahaztu dugu eguz- kiaren aukera agortezin, garbi, merke eta inpaktu gutxikoa? Benetan ez diogu geure buruari galdetzen noren poltsikoak ari diren betetzen hain modu sekretu eta onartuan? Benetan ari gara ohi- tzen hain modu kezka- garrian, propaganda informazioa balitz bezala onartzeraino? Benetan esan nahi al diogu bai etorkizun honi? ■

Martin Barrinso

IDAZLEA

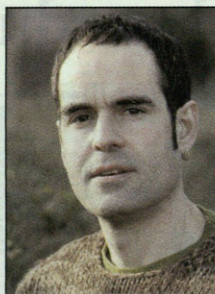
Zabor hitza

Ahaldun Nagusiak hirugarren pertsona hitz egiten du bere buruaz, Julio Zesarrek bezala. Ulertzekoa da. Ahalduna eta, gainera, Nagusia izatea gogorra izan behar da egoarentzat. Ahaldun Nagusiak, gainera, aski ongi daki zein lotuta dauden boterea eta kontzeptuen kudeaketa. Adibidetxo bat: Errausketaren inguruko eztabaidaren baitan, Gonzalez de Txabarri jaunak Donostiako Udalak defendatzen duen konpostajeaz kontu berria ez dela esan zuen, denok baitakigu txerri-jana usteltzea zer den.

Zein trebea Ahaldun Nagusi Ahalguztiduna! Hondakin organikoak birziklatzea, munduan gero eta zabalduago dagoen prozesu ekologiko eta errentagarria, txerrikeria eta usteldurarekin lotzen ditu. Nahiko harrigarria konpostajea bul-tzatzeko konpromisoa duen erakunde baten buruaren ahotan. Zaramari su eman, airean gai toxikoak zabaldu eta hondakin arriskutsuak sortzeari, berriz, "balorzio energetiko" izena eman diote. Errausketa bai modernoa, sofistikatu eta arrisku gabea! Eta gainera hain gustuko duten "garapen jasangarriari" laguntzen dio.

Gipuzkoan burutzen ari den eztabaida Bizkaian izan genuen duela urte batzuk. Hemen ere Zabalgarbiren erraustegiaren inguruko hitz politikak eta konpromiso ugari entzun genituen, hiritarrok lasaitzeko. Dakusagun zertan geratu ziren.

Bizkaiko erraustegiaren gehiengoa enpresa pribatue-na da. Inork ez daki ziur nork kudeatzen duen, Zabalgarbi enpresak berak edo enpresa eraikitzaileek. Zaborra

INIGO AZKONA

erretzeari duela bi urte baino gehiago ekin bazion ere, ez dago argi legalki ari den ala ez. Oraindik ez da ofizialki inauguratu eta zabal-tzeko baimena 19 hilabeteko atzerapenarekin heldu zen, bitartean zehaztu gabeko arazo tek-nikoak izan zirelarik, bi leherketa misteriotsu barne. Une honetan, matxuratuta omen dago. Matxura gertatu zenean, bi aste igaro zen berri-ro zabaldu arte. Enpresaren esanetan, energia ekoizpena erdira murriztu da. Langileen esane-tan, berriz, energia ekoizpenik ez dago aspaldi.

Beraz, zaborra alferrik ari da erretzen, "balorzio ener-getikoa" hutsean utziz. Bestalde, ez dago argi nora bota-tzen diren etengabe ekoizten diren eta segurtasunezko gordailu berezietan isuri behar diren errauts toxikoak.

Hala eta guzti, tximiniari kea dario etengabe, gau eta egunez. Ez omen da arriskutsua baina, hala ez bada, ez dago egiaztatzeko modurik. Proiektuaren Ingu-rumen Inpaktu Ebaluazioan jasotako neu-riak ez dira bete. Hasteko, hurbileko populazioari epidemiologia azterketa egin behar zitzaion, balizko osasun arazoak detektatzeko. Haren arrastorik ez dago oraindik eta, honez gero, alferrikakoa dela esan daiteke. Gai toxikoen isurketa ere kontrolatu behar zen, eta datuak argitara-tu. Bi urtetan, tximiniatik ateratzen denari

buruzko datu bat bera ere ez dakigu.

Gipuzkoako agintari argiek ere osasuna eta ingurunea babesteko hitza eman dute. Zoritzarrez, aspaldi dakigu gure ahalguztidunen hitza nolakoa den: Joxe Joanen txerri-jana bezain ustela. Zabor hitza. ■

«
Zoritzarrez, aspaldi dakigu
gure ahalguztidunen hitza
nolakoa den: Joxe Joanen
txerri-jana bezain ustela.
»

Zabor hitza

TXANDAN
Instrai Colina

Gaixo nago. Oso gaixo. Ez dakit mundiala hasi denetik ala inbidia patologia larritzat jotzen denetik den, baina zoroetxean aurrema-trikulatzeko aholkatu dit medikuak.

Inbidiak urtu du nire neurona bakarra. Alemanian egon nahi nuke. Nire taldea animatzen, nire herriko him-noa bihotza eskuan kantatzen. Gola sartzean salto, gal-tzean negar, horixe baita nazionalismoa.

Badakit ez nukeela banderetan sinetsi behar, trapu batzuk baizik ez direla, estatuen pasaporte. Ziur nago, ordea, Bushek gerra gutxiago egingo lukeela mundiala

irabazteko taldea balu. Noiz hitz egin da soldadu brasildarrez? Ba al duzue armada argentinarraren berri?

Guk ez daukagu ez armada ez selekzio. Ikurrina bat gara. Xabi Alonsok gola sartzen duenean astintzen dugun serbilleta hori. Hain da jatorra mutila... Zorretan gaude. Angola non dagoen ikasi dugu, Togoko ereserkia bi aho-tsetan kantatzeko gai gara, eta komentariasta *kastillanoak* graziosoak iruditzen zaizkigu.

Ez kasurik egin. Gaixo nago. Oso gaixo. Zoroetxean aurrematrikulatzeko aholkatu dit medikuak. Han topatu-ko omen zaituztet. ■

Julen Zabalza

EHUko IRAKASLEA

Zer egin espainiar nazionalismoarekin

Euskal Herriari begira PPK daraman jokaeran interes politiko kalkulaturik dagoela pentsa daiteke, baina beste kontu bat izango litzaiteke interes politiko hutsa edo zerbait gehiago dagoen jakitea. Ez gara horretan sartuko oraingoan, hemen aipatu nahi dudanerako nahiko antzekoa baita aukera bata zein bestea: kasu bietan espainiar nazionalismoaren berpizkundea ondorioztatzen da, eta horri heldu nahi diot, hain zuzen ere, gogoeta honetan.

Nazionalismoari alde positibo asko bilatu ahal zaizkio, eta oso tresna baliagarria da, besteak beste, identitate kolektiboa ahuldurik duen taldeak harrotasuna berreskura dezan, beste taldeen pare sentiturik. Nazionalismoaren alderik positiboak boteretik ez duten herrien kasuetan agertu ohi dira; alderik negatiboak boterea lortuta dagoela agertzen diren bezala. Halakoetan, inperialismo forma hartu ohi du askotan, eta nazionalismoaren alderik ilunenak agertzen dira: zapalketa, bazterkeria, hurkoarekiko mesprezua, eta abar.

Alde ilun horiek agertzen dira PP bultzatzen ari den espainiar nazionalismo horretan. Berau ez da berria, jakina, Espainiak tradizio luze eta oparoa baitauka nazionalismo atzerakoiak lantzen, baina frankismo ostean nolabait *lo* egon eta gero, orain berriro agertzen da gure aurrean, eta horrek ustekabeen harrapatzen gaitu, nazionalismoaz hitz egitean, euskal nazionalismoa bakarrik existitzen zela pentsarazi digute eta.

INIGO AZKONA

Espainiar nazionalismo hori bizi-bizirik dago, eta gero eta oldarkorrago agertzen da, agian arrisku handiagoak somatzen dituelako euskal nazionalismoaren aldetik. Orain hogeitaz barregura ematen zuten euren burua nazionalistatzat jotzen zuten taldeek, eta eskuinak kontu handia ipintzen zuen haiekin ez nahasten. Gaur, PPren diskurtsoa kategoria horretan sartzen da bete-betean, eta Iruñean Guinness eta Otegiren hitzaldian gertatu zen bezala, UPNko kargu publikoak kalera irteten dira halako jokaera erakutsita.

Kontrolatuak dira jarrera horiek? Agian momentuz bai, baina nazionalismoa ahalmen handiko tresna da, eta ezin da pentsatu nazionalismoan oinarritutako mezu bat beti kontrolatuta egongo denik. Litekeena da hasieran kalkulu politikoaren pean kontrolaturik edukitzea, baina denborarekin mezuak bide propioa egiten du, kontrola galduta.

Paradoxa bada ere, euskal nazionalismoak urteak daramatza demokraziaren aldeko apustu garbia egiten, eta

orain espainiar nazionalismo bat agertzen zaio, nazionalismoen alderik ilun eta deitoragarrienak berpizteko prest. Logika eta elkar ulermenerako zirikituak ixten dituen halako nazionalismo batetik herriarren barne zatiketan eragitea besterik ezin da itxaron. Zuhur jokatu beharko da, beraz. ■

«
Nazionalismoa ahalmen
handiko tresna da, eta ezin da
pentsatu nazionalismoan
oinarritutako mezu bat beti
kontrolatuta egongo denik
»

HIRUKO TXIKIAN

Joxemari Ostolaza

Alemania. Futbolak etekin erraldoiak dakartza.

Bere inguruan sortzen

duen komertzial munduak denak harrapatuak gauska. Alemania osoa dago salgaiz inguratuta.

Denda txikiek soilik bi mila milioi euroko gain-sarrerak ikuskatzen dituzte mundialaren bueltan. FIFAk berak mila eta bostehun milioiko fakturazioa du helburu mundialaren logotipodun artikuluen salmentaren bidez. Eta hauetan salduena baloia dugu *Teamgeist* markakoa hain zuzen, bakoitzak ehun eta hamar euro egiten duena. Emakumea ere ez da libratzen, "gau beroentzat" izendatu duten barne-jantziak sortu baitizkiete bereziki. Gobernuak hogeita hamar milioi

Paotxa mundiala

euro destinatatu ditu kultur programaziorako. Eta beste hogeitaz milioi "Alemania: ideien erresuma" izene-

ko marketin kanpainarako. "Inoiz ez da izan kultura oraingo honetan bezain garrantzitsua", Otto Schilly ministro alemaniarren hitzak dira. Orain artean, intelektualek ezkutuan zeramaten beren futbol zaletasuna. Egun, idazle eta artistek orokorrean, futbolaren eragin sozialari buruzko debategen parte hartzen dute publikoki, eta beren ordezkariak lanean jarriak dituzte hedabide azkarrenetan bikain ordainduak egoteko aukeren bila. Industriaren parte izatera heldu dira. Lekutan geratu zaigu "Herriaren opioa" hura, kirola maite genuenon makila hura. ■

BERTSO BERRIAK

Xabier Paya

Puntukako gida-baimenari jarriak

I

Bi mila eta seigarreneko
zazpigarrenaren bata,
bertsolaritzak errepideetan
esparru berria dauka:
entzun dudanez, bertso-eskoletan
ematen da orain plaka,
DGTaren agente denak
puntuka hasi dira ta.

II

Guzman Tsomantso agentea:

"Autoan ezin izan da inoiz
sakelakoa ikutu,
orain, ordea, eginez gero
baietz gehiago damutu:
ustekabeen agente jaunak
egiten badizu "Kuku!"
ia 100 egun karnetik gabe,
dirua ta ...

III

Txema Forogorri kapitaina:

"Karnetik gabe irteten bada
seiscientosean aitona
eta ez baldin badu ikusten
garaiz kuarteleko horma:
Nola zigortu poster barrura
sartu nahi zuen gizona?
Kolpearekin aski du eta
horri, puntu eta koma".

INIGO AZKONA

IV

Joselu Halajarri sarjentoa:

"Etxetik irten baino lehenago
heltzen direnek Bilbora
sei puntukoan entzungo dute
trafiko-zaintzaileen moda.
Jendea ez baldin bada joaten
seinaleen erritmora,
laster auto bat hartzea baimen
puntuala izango da".

V

Marijo Aurrekoetxea komisaria:

"Lehengo aitona iratzarriko
balitz viagra bitarte
eta bidean abiatuko
balitz berriro jo ta ke,
uhalik gabe, pipa erretzen,
berriro horma jo arte...
punturik eman gabe buruan,
agur, puntu ta aparte".

VI

Urtzi San Miguel agente berria:

"Zure kontrako autoa ez duzu
argiekin itsutuko,
eta aurreko hortara ez zara
gehiago gerturatuko.
Mozkor joatea lau puntu dira,
besteak 2 ta 3, justo,
eta guztiak eginez gero
gida-baimena ta puntu.

Musika
Sexty Sexers:
rocka erraietaraino

❑ *Ezpalak*
❑ *Argitalpenak*

❑ *Ihesi*
❑ *Denbora-pasak*
❑ *Makina bat kontu*

Denboraren makina
36ko Gerrako sukaldaritza:
lehengai falta, imaginazio
sobera

ARGIA

erdiko kaiera

kultura eta aisia

Dantzaren erbestean

Euskal Herria hainbat dantzari bikainen sorlekua da, baina ez bizilekua, ez behintzat gehienena. Dantza klasikoaz ari gara hain zuzen, eta neoklasikoaz, eta garaikideaz... Bizimodua alor horietan atera nahi duen euskal gazteak berehala konturatzen dira euren heziketa eten edo kanpora joatea beste irtenbiderik ez daukatela. Oso gazte hartu behar izaten dute erabaki hori, nerabeak direla oraindik, eta horrek bat baino gehiago uzartzen du. Hala ere, asko dira euskal basamortutik ihesi Europako oasietan habia aurkitu dutenak. Dantzari onak ditugu, baina arrakasta atzerrian baizik ezin bilatu. Gaur egun, 50en bat euskal herritar dago kinka horretan.

UNAI BREA

JUAN CARLOS RUIZ / ARGAZKI PRESS

Lucia Lakarra
dantzan.

Duela bi aste Bilboko Euskalduna jauregian egin zen *Euskaldunak eta dantza* gala.

Atzerriko taldeen harrobi

DOZENAKA EUSKAL DANTZARIK erbestean betetzen du lapikoa, bertoko aukera ezak behartuta. Nahiago zuten Euskal Herrian gelditu, baina Euskal Herriak ez zien, ez die, behar zutena eskaintzen. Hori hobeto azaltzeko, Iratxe de Arantzibia kazetari eta kritikariak dantzaren funtsezko hirukia aipatu digu: hezkuntza, industria eta ikusleak. Arantzibiak dioenez, Euskal Herrian nahikoa erpin kamutsak ditu hiruki horrek.

“Heziketari dagokionez, Gasteizen eta Iruñean baino ezin da ikasketa ofizialik burutu, eta horiek ere maila ertainekoak”. Irakaskuntza, ia ezinbestean, eskola pribatuetan jaso behar dute dantzarigai gehienek, baina eskola horiek mugak dituzte noski. Zenbaitek lan txukuna egin du azken hamarkadetan, hala ere. Oso ezagunak dira Jon Beitiaren eskola, Leioan, eta Mentxu Medelena, Donostian. Biek hala biek gaur egun Europako talderik garrantzitsuenetan dabilzan dantzari apartak hezi dituzte, ahal izan duten heinean. Beitiak, dena dela, orain gutxi itxi du eskola.

Mentxu Medelen Thalia akademiak, berriz, urtarilean ospatu zituen lehenengo 25 urteak, eta horretarako bertan ibilitako dantzari ezagu-

nenetako batzuk (Urtzi Aranburu, Lucia Lacarra, Jone San Martin) bildu zituen, jaialdi gogoangarri batean. Besteak beste, oso argi geratu zen maila handiko euskal dantzariak ditugula Europan zehar sakabanatuta. Aipatutakoak, hain zuzen, izarrak dira euren taldeetan. “Badira goi-mailako dantzariak, oso ezagunak, eta badira hain entzute handikoak izan gabe oso ibilbide txukuna egiten ari direnak. Oro har, maila altua da”, dio Iratxe de Arantzibiak.

Dantzaren aldeko elkarte berria Bilbon

Ekaina erdian, Bilbao Ballet ABBE elkarte sortu berriak antolatu zuen jaialdia, euskal dantzariekin. Han elkartu ziren Ygor Yebra, Amaia Ugartetxe, Veronica Villar... denak punta-puntako dantzariak. Mikel Ortiz de Arratia ABBEko presidentea, elkartearen helburuez mintzo, Arantzibiak aipatutako hirukia ekarri digu gogora. Izan ere, ABBERen asmoak irakaskuntzari, industriari eta ikusleei dagozkie. “Batetik, Ygor Yebrak Bilbon sortu nahi duen eskolari erabateko babesa emango diogu”, azaldu digu Ortiz de Arratiak. ABBERen sortzaileek harreman estua daukate Yebrarekin —elkarteko oho-rezko presidentea da dantzari bilbotarra—, eta

hori oso lagungarri izan dute zenbait ate irekitzeko garaian. "Ygorrek borroka luzea egin du dantza eskola ofiziala sor dadin hemen, eta ez du lortu -diosku Ortiz de Arratiak-; azkenik, berak egitea erabaki du". Seguruenik, iraila hasieran irekiko da eskola berria.

Bestalde, ABBEk dantza denboraldi egonkorra sortu nahi du Bilbon, gaur egun ez baitago ezer, ez Bizkaian ez Euskal Herriko gainerako herrialdeetan. "Hemengo zaleek ez dute aukerarik nazioarteko hainbat lan ospetsu ikusteko. Noizean behin etortzen dira *El lago de los cisnes*, edo *La bella durmiente*... baina beste asko ez dira sekula hemen antzeztu, edo ez behintzat aspaldidanik. Guk horiek ekarri nahi ditugu, denboraldi egonkorra eraikiz. Operraren Lagunen Bilboko Elkartea bera, orain 50 urte baino gehiago, ia hutsetik abiatu zen: lan bakarra eta funtzio bi, oker ez banago. Hara, guk azkarrago egin nahi ditugu gauzak. Ea lan bi ekar ditzakegun, eta ea hiruna egunez egin daitezkeen... Hori prestatzen gabiltza 2007rako".

Zenbat ikusle dago?

Handinahi ageri dira ABBEkoak, are gehiago kontuan hartzen badugu, Ortiz de Arratiak berak onartzen duenaz gainera, Euskal Herrian ez dagoela inondik inora Europako herrialde gehienetan bezainbateko zaletasunik. Eta hori-

xe dute, hain zuzen, hirugarren helburua: ikusleak sortzea. "Ekaineko jaialdia Euskalduna Jauregian egin nahi izan genuen, zaletasunaren benetako neurria ezagutzeko. Normalean Arriagan egiten dira emanaldiak, eta hori bi egunez betetzera erraza da, 1.200 lagunentzako lekua dauka eta. Euskaldunan, berriz, 2.170 sartzen dira. Bi emanaldi egin genituen, eta bietan aretoa bete zenez, 4.300 ikusle inguru erakarri genituen. Egia da sarrera batzuk oparitu genituela, beraz, demagun 3.500 ikusle dauzka-gula. Hori da gure abiapuntua, eta kalitatezko lanak ekarrita kopuru hori polito handitu daiteke datozen urteetan".

Euskal Herriko ikusleak, klasikozealeak

Iratxe de Arantzibiaren ustez, ikusleek ere jaso beharko lukete heziketa. "Oso ohituta gaude ballet klasikoa ikustera, betiko ballet hori, eta lan egin beharko litzateke dantza garaikidea edo neoklasikoa ere zabaltzeko". Dantza klasikoa omen dugu gustuko, eta horren froga da, barbarako, ABBEk berak arlo hau landuko duela gehien, iragarri dute-nez: "Dantza garaikideari ere gordeko diogu lekutxo, baina ondo begiratu zer ekartzen dugun". Atzerrian dabiltzan euskal dantzari asko, berriz, bestelako bidetatik doaz: gehiago dira lan-eremutat dantza mota abangoar-

NAZIOARTEKO KALE ANTZERKI JAIALDIA LEKEITIO 2006

Uztailaren 7, 8 eta 9an

SE IXEN BE ONDO SORUE DA
MUNDU AU BIXI GARIENA.
Joseba Sarrionandia

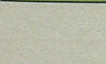
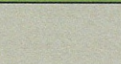

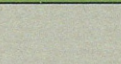
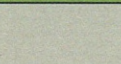
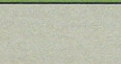
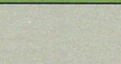
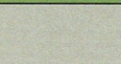
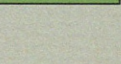

Mentxu Medel, dantza irakaslea

"Ikasle askok, kanpora irten ezinik, bertan behera utzi behar izaten dituzte beren asmoak"

JUAN CARLOS RUIZ / ARGAZKI PRESS

Mentxu Medelek orain dela 25 urte ireki zuen Thalia dantza eskola Donostian. Gaur egun 150 ikasle inguru dauka, eta ospe handia erdietsi du, berarenean ikasi baitute atzerrian dabilen euskal dantzariak ezagunenak batzuek.

Behin baino gehiagotan suertatzen omen zaizu ikasle on bati kanpora alde egiteko esan beharra, behar bezala hez-

ten jarraituko badu behintzat.

Hala da, dantza egiten jarraitu nahi badute, alde egin behar dute hemendik. Okerrena da 14 edo 15 urte dituztela, eta adin horretan oso gogorra da Madrilera joatea hiru urtez, esaterako. 18 edo 19 urte balituzte, tira, baina hain gazteak izanik...

Momentuz ez du ematen beste biderik dagoenik.

Zera beharko litzateke, adin bien arteko zubiarena egin-go lukeen zerbait, lotura bat. Urte asko daramagu hori

eskaten: 15-18 urte bitarterako eskola bat bertan, ikasleek familiarengandik aldendu behar ez izateko.

Euskal Herrian, Europako herrialde gehienekin konparatuz behintzat, dantza klasiko eta garaikidearenganako zaletasuna eskasa omen da. Ikasle gutxi al dabil zurea bezalako eskoletan?

Gurpil zoroa da. Laguntza gehiago bageneuka, eskola gehiago, talde erdi-profesional bat... Ni hala ere pozik nago ikasle kopuruarekin; eskoletan jende mordoa dabil, baina askok, kanpora irten ezinik, bertan behera utzi behar izaten dituzte beren asmoak. Bokazioa badago, beraz. Jakina, askoz harrobi handiagoa edukiko genuke aipatu dudan ikastegi hori edukiko bagenu. Eta hala ere, begira zer nolako dantzari onak ateratzen diren gure harrobi eskas horretatik! Atzerrian euskal dantzari asko dabil, eta oso onak. Sariak hala erakusten dute. Gainera, dantzari horietako zenbaitzuk borroka handia egin behar izan dute beren taldeetan lehenengo dantzari izateko, atzeritarrek izanda eta bertakoen aurretik. Maila ona dugu.

Bai, baina...

Sustapena falta da. Urte mordoa daramagu kontu berarekin gora eta behera. Erakundeek beti esaten dute zerbait egingo dutela, baina urteak joan urteak etorri —eta nik 31 egin ditut honezkero mundu honetan—, zain gaude oraindik. Zergatik ez da laguntzen? Horixe jaki nahi nuke neuk ere.

distak aukeratu dituztenak, klasikoa jorratzen dutenak baino.

Asier Zabaleta dantzariaren iritziz, "ez da ahaztu behar dantza mota asko dagoela eta denek behar dutela beren lekua". Zabaletak ere ezagutu du atzerria, baina azkenean itzuli egin da etxera. "Lana eskaini zidatelako joan nintzen; hemen ez dago ibilbide handiko konpainiarik, beraz aukera handirik ere ez. Kanpoan, gainera, niri interesatzen zaidan lengoia aurkitu dut, eta hemen oraindik nahiko berria den antzerki-dantzaren arloan urteak daramatzatenen eskarmentua". Azkenean, ordea, herri-minak eta proiektu bat bertan gauzatzeko grinak Zabaleta Euskal Herrira bultzatu zuten atzera. Ertza dantza taldea sortu zuen, eta horretan dabil gipuzkoarra buru-belarri. Ez da erraza. "Hutsetik hasi behar da, ikusleentzat ere oso ezezaguna den arlo batean". Zabaletaren ustez, ikusleen heziketa eza da, hain justu ere, zorieko hirukiaren gabeziarik nabarmenena.

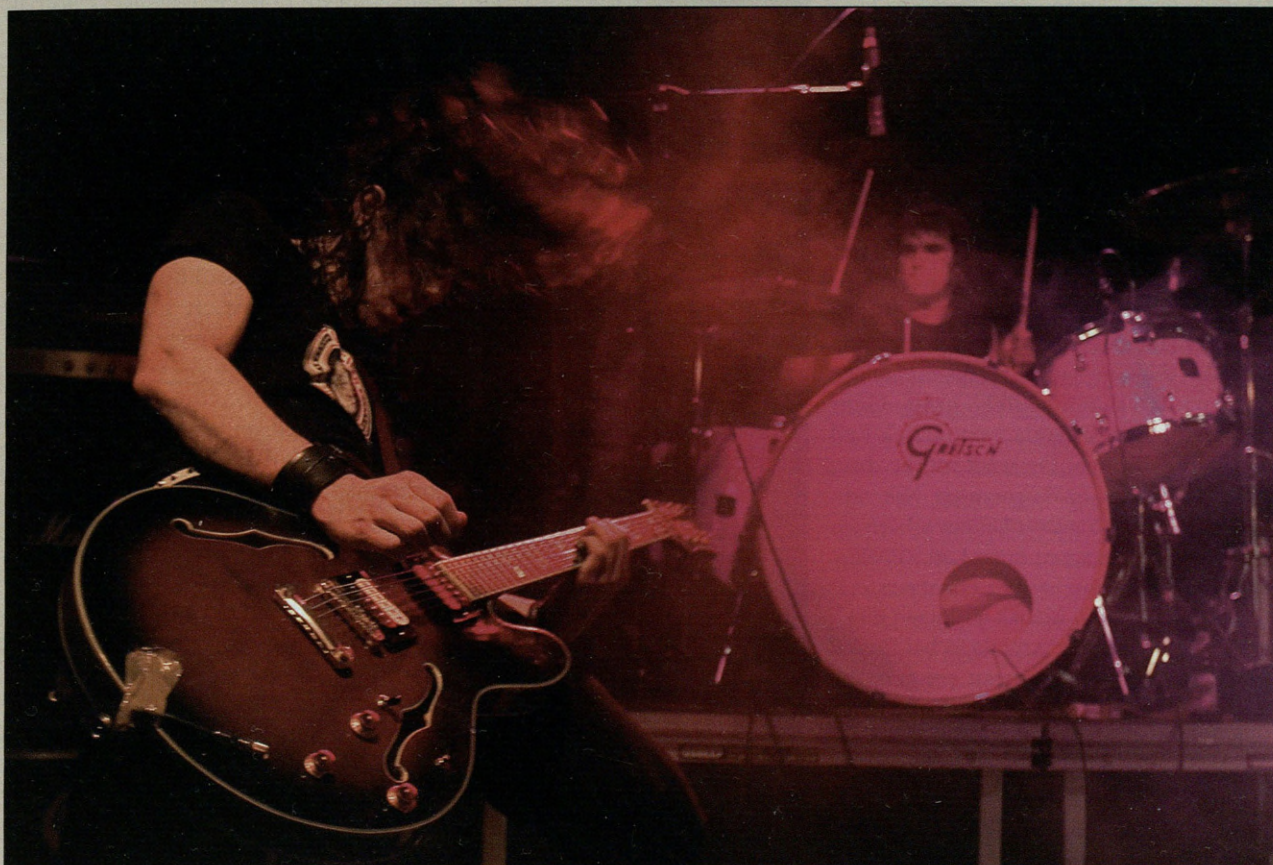
Erakundeek zer?

Esan gabe doa dantza arloan dabilzanek, oztopo eta arazoez hitz egiten dutenean, erakundeei begiratzen dietela. "Honek aurrera egiteko urratsak behar dira —dio Mikel Ortiz de Arratiak— eta lehenbiziko urratsa erakundeak egoeraz jabetzea da. Guk Aldundiarekin eta Jaurlaritzarekin hitz egin dugu, eta kontzientzia hori badutela esan digute". Are mezu argiagoa eman zuen urtarrilean Joxe Joan Gonzalez de

Txabarri Gipuzkoako Ahal-dun Nagusiak, Thalia eskolaren urteurrena zela eta. Aldundiak dantza irakaskuntza sustatzeko konpromisoa hartu zuen orduko hartan, bere ordezkari gorenaren ahotik. Hitzak hitz, dantza munduak orain arte baino gehiago inplikatzeko eskatzen die agintariei, hezkuntzari dagokionez batez ere. Ea horrela gure dantzari onenak bertan atxikitzerik dugun. Beraiek zinez eskertuko lukete. ■

JON HERNÁNDEZ / ARGAZKI PRESS

Rock&Rolla erraietaraino

Batez beste hogeita bi urte dituzte eta UFO, AC/DC eta Thin Lizzy bezalako taldeen eraginpean sortu dute estreinako diskoa. Hamaika kanta rockeroz eta bi bideoklippez osatutako lehen lanak *Iluntze berri baten bila* du izena eta Gaztelupeko Hotsak diskoetxeak kaleratu du.

JOSEBA BELEZTENA *Electric Child* (lehen gitarra), Julen Irazoki *Już Suicide* (gitarra erritmikoa), Inaxio Agara *Loverman* (bateria), Xiker Salaberria *Freezer* (baxua) eta Mikel Larratxe *Mike Strangelove* dira Sexty Sexers taldeko partaideak. Boskotea nafarra dela esan daiteke, Berakoa. Larratxe abeslaria Irungoa bada ere, familia baitu Beran. Bertan jaio eta hazi da taldea, Aduanako entsegu lokaletan.

Banda gaztea izan arren, aspaldiko rock taldeak dituzte gustuko. UFO, Guns&Roses, AC/DC, Gluecifer eta Black Sabbath bezalako taldeen diskoen izenak irakur daitezke beraien webgunean. Ez dira ez erreferentzia txarrak. Gustu horren erakusle da diskoan egin duten moldaketa bakarra, The Yardbirds-ek 65ean ezagun

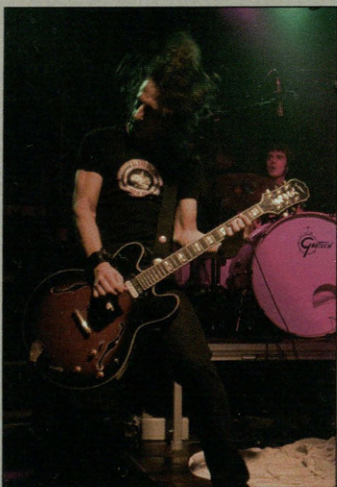
JON GURRUTXAGA
Argazkiak: Dani Blanco

egin zuen Gouldman-en kanta mitikoa, *Heart full of soul*. "Hamar bat urte nituela asko maite dudan lehengusu batek Guns&Rosen disko bat erakutsi zidan, orduan momenturik onenetako batean zegoen taldea eta niri izugarri eragin zidan. Garai hartan *Use your illusion* diskoa erosi nuen eta shock bat izan zen niretzat. Ez musika aldetik bakarrik, *Dragoi Bola* ikustera ohitua dagoen mutiko batentzat diskoa zabaldu eta kalaberak eta neskak titi bistan ikustea izugarria zen", diosku taldeko abeslariak, Mikel Larratxek. Eragin hauekin eta rocka bizi duten moduan erreparatuz, taldearen kontzertuak ikusteko modukoak izango dira eta lerro hauek idazten diharduenak ikusi ez baditu ere, badu taula gainean duten jarreraren berri.

"Iluntze berri baten bila"

Sexty Sexersen estreinako diskoa bost urteko ibilbidearen emaitza da. Hamaika kantaz osatutako lana Andoaingo Garate estudioetan grabatu dute Martxel Arkarazorekin. Nahasketez eta masterizazioaz, berriz, honen aita, Kaki Arkarazo arduratu da. 60ko eta 70eko hamarkadetakoko rock taldeez gain, 90eko hamarkadakoek ere eragin dietela onartu du Larratxek: "Tool, Soundgarden edota Alice in Chains bezalako taldeek bere garaian harrapatu egin ninduten. Oso kontziente izan gara rocka aspalditik egiten denaz. Horregatik, beti izan dugu gustatzen zaizkigun taldeek zer entzuten duten jakiteko grina. Gaur egun, adibidez, zaila da gazte batek Led Zepellin entzutea. Diskoak merke ditu, baina medioetan ez da entzuten. Nik, adibidez, Toolek *No quarter* kantaren bertsioa egiten zuelako ezagutu nuen Led Zepellin. Beraz, gero arakatzen hasi eta atzera egitean sekulako harri bitxiak aurkitzen dira", azaldu du Larratxek. Argi dago bai Euskal Herrian eta bai nazioartean ere gero eta rock&roll banda gehiago dagoela. Dena den, Larratxek ez daki zein punturaino den moda edo benetako loratzea: "Zikloak izaten dira, beraz ez dakit. Gainera, ez da moda musikala bakarrik. Arropa dendetako eskaparateetan pintxodun gerrikoak ikusten dituzu, tatuajeak, piercingak eta abar. 90eko hamarkadan horrelako gauzak eskandaluak ziren, eta gaur egun hamabost urteko neskatxa batek ipurdian egiten du tatuajea. Beraz, ez dakizu benetan moda bakarrik den edo ez".

Iluntze berri baten bila estreinako lan honetan hainbat kolaborazio izan dituzte. Surfin' Kaoseko Koldo Soretex, Morau-

ren taldean gitarra jole gisa dabilen Beñardo Goietxek eta Pettik *Bera rock city* kantan abestu dute eta Joxeviskyk koroak sartu ditu *Berriř galdetuko diat (are you ready?)* eta *Ipurdi bustiak* kantetan.

Taldeko abeslariak egina, diskoaren azalari Thin Lizzyren *Jailbreak* albumaren tankera hartzen diogu, 70eko hamarkadako ukitua duena eta oso rockeroa. "Betik gustatu izan zait komikiaren mundua. Dena guk egitea gustuko dugu, diseinua nik egin dut eta bideoklipak nire anaiak egin ditu, web orria ere guk egin dugu, kartelak...", diosku Larratxek.

Ameba Vs. Sexty Sexers

Disko berria grabatu baino hilabete batzuk lehenagora arte Ameba izena zuen Berako boskoteak. Baina zelula horren izena ezaguna omen da munduko hainbat talderen artean. Izan ere, banda nafarra horrela bataiatu eta hilabeteetara izen bera zuten atzerriko beste talde batzuen berri izan zuten. "Erromako tipo baten e-mail bat jaso genuen beraiek ere Ameba izena zutela esanez, beti ere modu onean. Dagoeneko bi disko zituztela komentatu ziguten eta 95etik zebiltzala talde bezala. Nine Inch Nails bezalako taldeen antzeko musika egiten omen dute", diosku Larratxe *Strangelove*-ek. Erromako tadeaz gain, Espainian eta Hego Amerikan ere izen bereko hainbat banda zeudela ohartu ziren. Gauzak horrela, joan zen urtean *Gure Irratia*, *Zure Rokanrrola* bilduman parte hartzeko aukera suertatu zitzairen. Bandaren izena aldatzeko momentua zen. Egoera hartan eta beraiekin batera talde esanguratsuen izenak egongo zirela ikusita eman zen taldearen deitura aldaketa: "Sexty Sexers izena aspaldiko

kontua da, taldeari Ameba izena jarri eta gutxira *Ruta 66* aldizkaria irakurtzen ari nintzela bururatu zitzaidan. Eta gainera gitarra joleari lehenago otu ez izana pena zela komentatu nion. Sexty Sexers hitzak taldearen izaera zein den oso ongi transmititzen duela uste dut. Kartel, aldizkari edota egunkari batean irakurtzean, gaizki idatzia badago ere, berehala rock&roll banda bat etortzen zaizu burura. Horrez gain, idatzirik nola gelditzen den izugarri gustatzen zait". ■

Amebaren historia

Boskote beratarra 2001ean elkartu zen lehenengoz. Herri txikia bada ere, musika giro aberatsa du Nafarroako herrixka honek. Eta taldearen hastapenetan, besteak beste, Beñardo Goietxe eta Joseba Irazoki bezalako musikarien bultzada izan zuten. Berehala Aduanako lokaletan hasi ziren entsaiatzen. Urte batera taldeak Ameba izena hartu eta kontzertuak emateari ekin zion. Beraien lehen grabaketa 2004ko udan egin zuten. Beran bertan Maikel teknikari zutela grabatu zuten beraien estreinako maketa: *Zauri gaziak eta amets hezeak* (autoekoitzia). Boskoteak lehen semea besapean zuela kontzertuak eskaintzeko aukerak areagotu ziren eta urte hartan makina bat emanaldi eskaini zituzten. Ameba bezala, adibidez, Misfits taldearekin jo zuten. Diskoa baino hilabete batzuk lehenago izenez aldatu zuten eta Sexty Sexers izenez bataiatu ziren. Euskal Herriko beste hainbat talderekin batera *Gure Irratia*, *Zure Rokanrrola* diskoan parte hartu zuten eta Gluecifer talde ezagunaren aurretik jotzeko parada ere izan dute.

Argitalpenak

Diskoteka

IKER BARANDIARAN

Rockaren baitan dotoretasunaren bila

Chico Boom Señor Non ibilitako Imanolen ezizena da. Espainiako Estatuko rock and roll taldeen artean ikuskizun basatienetakoa ematen duen talde beteranotik jauzi egin ostean, beselako ibilbidea hasi zuen. *Birth* single bizi-bizia kaleratu zuen, baina nabari zen iraganeko amorrua alboratuta, dotoretasunaren bila jotzen zuela. Hala egiaztatu du zazpi kantuz osatutako lan berri honetan. Garage-tik gitarra zorrotzetako kantuetara salto egin eta *The Soundtrack Of Our Lives*-en pareko giro psikodelikoetan murgiltzeko gai da, iraganeko rockaren iturburu guztietatik edanez. Horretarako, alboan Surfin Kaoseko Koldo, soinua zizelkatzen ezinbesteko Alvaro organo jotzailea eta bateria jotzaileen artean maisu Andoni Señor No ohia dauzka. A! Eta Imanolek ingelesez abesteko daukan estiloak ere zur eta lur utzi nau. **I**

Squeezing the time

Chico Boom

GP RECORDS

Iraupena: 25,03
12,50 euro

CHICO BOOM

«Gaur egungo talde oso gutxi dira guretzat erreferentzia»

Zer eman eta zer kendu zizun hainbeste urtetan kide izan zinen Señor No taldeak?

Jarraitzeko bide bat eman zidan. Abentura asko, esperientzia handia eta bizipenak... Gauza on eta txar ugari. Eta zinegile karrera zapuztu zidan.

Gustura zaude orain arte lortutakoarekin?

Oso gustura. Zerbait desberdina egiten nabil, nahiz eta korapilatsuagoa izan. Nire kide berriak oso ondo egokitu dira eta badakite aurrera egiten. Oso ongi moldatzen gara elkarrekin.

Zure aurreko lana biziagoa eta zuzenagoa zen. Oraingoa, berriz, gitarra indartsuekin eta garage doinuekin hasten da, baina jarraian pop-rockean eta giro psikodelikoan barneratzen da.

Aurretik kaleratu nuen singlean izebergaren muturra besterik ez genuen erakutsi. Chico Boomek mota askotako eraginak ditu eta horiei zukua ateratzen saiatuko gara.

Azken lan honen kantuek iraganera eramaten naute ezinbestean.

Iraganak zeresan handia du guk egiten dugun musikan. Gaur egungo talde oso gutxi dira guretzat erreferentzia. Ona da antzekotasunak talde askorekin izatea. Hala, gure eraginak ez dira hain argi ikusten, rock musikaren baitan ezkututzen dira-eta.

Chico Boom jaio zenean esan zenuen Imanolen proiektua baino haratago, proiektuak talde izaera hartzea nahi zenuela.

Andoni, Koldo, Imanol Chico Boom eta Alvaro.

RAFA ESPADA

Bai, grabatzen hasi ginenean oraindik taldea definitu gabe zegoen. Erlojuaren kontra lasterka ibili gara etxeko lanak egin eta norbera taldean kokatzeko, baina bide onean gabiltza.

Hitzak oso intimistak dira eta pesimismoa eta desengainua erakusten dute.

Hala da. Bizitza zangotrabaz beteta dago eta horrek frustrazioa eragiten du. Hori arintzeko aproposa da horretaz hitz egitea.

Zer gertatzen da denborarekin, esku artetik alde egiten digula?

Denbora oso gauza berezia da. Badirudi gero eta azkarrago doala. Nire kasuan denborak estutu egiten nau eta ez dit aurrera egiten uzten. Hortik dator EParen izenburua.

Liburutegia

PILAR IPARRAGIRRE

ETaren hautsa

Joseba Zulaika

ALBERDANIA

150 orrialde

13,50 euro

Meniaren ondoren, erantzukizuna

Kultura Antropologian doktore eta Renoko Center for Basque Studieseko zuzendari izana den Joseba Zulaikak ETaren meniaren inguruan guztiok daukagun erantzukizuna gogoratzen digu *ETaren hautsa* liburuan. Egilearen iritziz, askatasunak behartu zuen ETaren hasiera, eta askatasunak behartu du erakundearen amaieratzat jotzen duen su-etena ere. Orain politikaren ordua da, berrakada historikorako ordua. Hemendik aurrera, ETaren ekin-tza erabakigarrienak ez eginikoak izango omen dira, eta galdutakoen memoria erredimitzeko modu bakarra, euskal berpizkunde berri

bat dela dio Joseba Zulaikak: *Errazena litzateke ETA "terro-rismoa" besterik ez dela izan esatea, gurekin zerikusirik ez duela, eta kito. Baina hasieratik eta gaur arte ETA gurea izan da.* ■

Hizkuntza: Berbetaren azterketarako sarrera

Edward Sapir

GAIK

260 orrialde

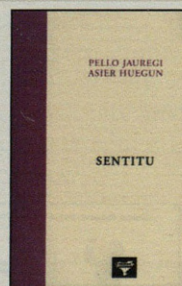
Hizkuntzaren espazioan eta denboran nola aldatzen den

Edward Sapirek 1921ean plazaratu zuen lan honen helburu nagusia da hizkuntzaren izatea berak nola bururatzaren, espazioan eta denboran nola aldatzen den eta hizkuntzak beste giza interes funtsezko batzuekin dituen erlazioak zein diren —hau da, pentsamenduaren arazoarekin, eboluzio historikoaren izaerarekin, arraza eta kulturarekin, artearekin edota literaturarekin— agertzea. Hizkuntzalari honentzat, hizkuntza gizakiei soilik dagokien metodo ez-senezko bat da, ideiak, emozioak eta desirak komunikatzeko nahita sorturiko sinboloen sistema bat. Eta ez da ezagutzen herririk, hizkuntza erabat garaturik ez duenik. Bestalde, ez dago nahitaezko korrelaziorik hizkuntzaren, arrazaren eta kulturaren artean. ■

Pedagogia sentitzetik abiatuta

Pello Jauregi eta Asier Huegunen artean osatutako saio honetan agertzen den sentipenean oinarritutako pedagogia da. Egileek gorputz sentazioak ikasbide bezala baliatu nahi izan dituzte, hezitzaileek beren jarduerara hobetu dezaten eta harremanetarako trebetasunak ikas ditzaten. Jauregi eta Huegun oharturik zeuden egungo hezkuntza giroetan —Lehen Hezkuntzatik hasi eta Unibertsitateraino— nagusi den paradigmatik, eta hari aurre egin nahi izan diote. Paradigma hori, hezkuntza sisteman dagoen informazio uholdea omen da. Gero, gogoeta ei dator. Eta azkenik, sentitzea.

Beraien ikuspegi pedagogikoak, ordea, irauli egiten du balio hierarkia hori, sentitzetik bertatik abiatzen delako. Gorputza eta hari lotutako sentazio fisikoak dituzte lan tresna hezitzaileen trebetasunak lantzeko garaian. ■

Sentitu

Pello Jauregi,
Asier Huegun

UTRIUSQUE VASCONIAE

228 orrialde

19,50 euro

Naturaz gozatzeko kirolak

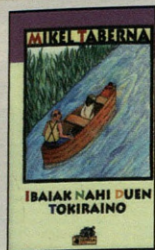
Euskal Herria aldizkariaren 22. zenbakian naturan egiten diren hainbat kirol gogoratu dituzte, hala nola parapentea, eskalada, zaldiz ibiltzea, mendian barrena bizikletaz joatea, haitzarteko hutsunetatik sokaren laguntzaz igo edo jaitea, urpean igeri egitea, ibaiekin ur biziarekin jolastea, itsas uhinen eta haizearen indarrarekin nabigatzea... Bestalde, iraganera begirada itzuli eta 1900 urte inguruko Bilbon egiten zen kirola azaldu dute. Horrez gain, udaberria hasteararekin batera gure mendi eta haranetan bat-batean sortzen diren nartziso lore lurrintsuen edertasuna agertzen da aldizkariaren orrietan. Bellocen, Lazkaon, Ziortzan, Leiren eta Euskal Herriko beste hainbat lekutan dauden monasterioetako bizitzaren berri izateko aukera ere badugu. Eta Gasteiz-Donostia ibilbidea mendiz egiteko gogoia duenak, irudimenarekin bada ere, egitea du. ■

Euskal Herria
Batzen artean

SUA

130 orrialde

5,15 euro

Ibaiak nahi duen
tokiraino

Mikel Taberna

PAMIELA

88 orrialde
8,50 euro

Jabeek abandonatzen zuten txakurra

Mikel Tabernak haurrentzat idatzitako lehen liburuko protagonista nagusia da Txato. Mariorekin bizi da, aurretik zituen jabeek oilo baten truke abandonatu zutelako. Hori gogoratzen duen bakoitzean, sutan jartzen da txakurra, nahiz eta ez duen ukatzen oiloa bikaina zegoela, saltsan, patata eta piper gorriekin —berari ere eman omen zioten zatitxo bat—. Gero, agur esan, eta han joan ziren besteak, Txato Mariorekin utzirik. Gizon hau ez da oso txakurzalea, baina ondo konpontzen dira biak. Halako batean jabe berriak bere etxea utzi egin behar duenean, berarekin eramango du txakurra. Eta leku eta jende berriak ezagutuko dituzte. Mariok Txato abandonatzen duen arte. ■

Hemezortzi urtetik beherakoek egindako aldizkaria

Nerabezaroari buruzko zenbakia da *Eseté*-ren 18.a, 1a 18. *Casi tengo 18* izenburua daramana. Proiektuaren helburua nerabeei hitza ematea zenez —konplexurik gabe, hiritar aktibo bezala inguruan bizi dutena agertzeko—, aldizkaria egin eta landu duten kolaboratzaile guztiak 18 urte betetzear dituzten gazteak dira. Mamia, berriz, ugaria da: Marta eta Zaidaren egunerokoa, zenbait parte hartzailek bizi diren lekuaz egindako deskribapen umoretsua, *Betiko Arazoa*. Non egin? sexu harremanei buruzko komikia eta beste asko. ■

Eseté

Batzuen artean

AMASTÉ

130 or. / 5 euro

JOSU PENADES

«Pedanteria onartzen bazait, nire *Etxea* nobela polifonikoa da»

Zerk ematen dio nortasuna *Etxeari*?

Nobela honetan pertsonaiak dira ardatz. Izan ere, egoera berberaren aurrean pertsonaia bakoitzak zer sentitzen, zer pentsatzen, zer ikusten duen islatzen saiatu naiz. Asier, adibidez, eskizofrenikoa da eta fisika eta arkitektura ikasketak hasi zituen, nahiz eta biak bertan behera utzi; ama matematikaria du eta aitak, argi azaltzen ez den arren, filosofian eta artean zerbait dakiela garbi ikusten da. Eta pedanteria onartzen bazait, nire *Etxea* nobela polifonikoa da. Lan hau literatura ulertzeko modu baten emaitza ere bada, edo behintzat hori da nik nahi izan dudana.

Gehixeago argitu al zenazake hori?

Nik uste dut nire nobelako pertsonaiek egiten dutena guztiok egiten dugula, alegia, ikasi ditugun munduen erreferentziak erabiltzen ditugula geure errealtatea formulatzeko. 50-60ko hamarkadetatik aurrera, gehientsuenok karreraren bat ikasteko aukera izan dugu, eta, azken batean, zertarako ikasi ditugu karre-rak? Adituak izateko soilik? Nire ustez jakintza interesgarria da, geure alorrean sakontzeko eta gizakia-ren errealtateaz pentsatzeko, hausnartzeko, bakoitzari dagokigun neurrian.

Zein da nobelan egin duzun ahaleginik handiena?

Saiatu naiz pertsonaia bakoitzaren gizaera garatzen alor pertsonalean, pertsona artekoan eta sozialean. Esate baterako, galdetu dut, geu gara, ala geure itzala? Hau ez da lan filosofikoa, baina literaturaren bidez neure burua argitzen ere ahalegindu naiz. Eta saiatu naiz iradokitzen ere guk geuk gure identitatea eraikitzerakoan dugun gizartearen eragina.

A. CANELLADA/ARGAZKI PRESS

Penadesen *Etxea* nobelako galtzaileen galeria

Etxe baten salmentan parte hartzen duten guztien adierazpenak eta barne gogoetak islatu ditu Josu Penades bermeotarrak *Etxea*-n, bere aurreneko eleberrian. Saltzaileen aldetik, etxearen jabea dago, ordura arte bere habia izandako lekua uzteko batere gogorik ez duen emakumea, beti Afrika aldean dabilkion senar antropologoarekin duen harremana hausteko gogoak azaltzen; eta etxe hori lehenbailehen eskuz aldatzea lortuz gero izango dituen irabaziekin Greziara oporretan joatea besterik nahiko ez lukeen saltzailea. Balizko eroslearen aldetik, berriz, bere seme eskizofrenikoari baretasuna eskainiko dion txoko baten bila ari den ama, bere buruari etengabe galdetzen diona gaixotasun horrekin jaiotako semearen susmo txarrak uxatzeko beraien bizitzatik aldendu zen senarrak noiz izango ote duen

Etxea

Josu Penades

ALBERDANIA

158 orrialde

haiengana itzultzerik; eta pertsonaia nagusia, Asier, egun horretan bertan bere buruaz beste egiteko asmoa duen gazte bestenaz erabat isila. Eskizofrenikoa den arren, ondtxo daki aitak beragatik utzi zuela etxea, eta hauxe esan nahiko lioke amari: *Ama, zuk beste zerbait merezi duzu. (...) Bihar, leihoaren beste aldera joan nadinean, aita itzuli ahal izango da zure ondora eta bestelakoak izango dituzue gaueko solasaldiak.* ■

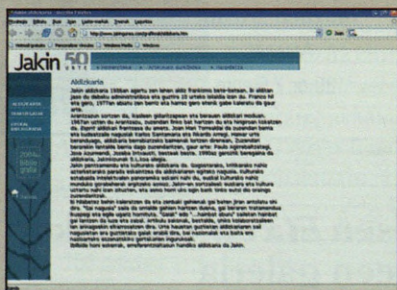
egileari galdezka

Ezpalak

KATIXA GARATE

Jakinen 50 urte Interneten

EUSKARA ETA KULTURARI buruzko hausnarketak, gogoetak, eztabaidak eta artikulak plazaratzen aitzindaria dugu *Jakin* pentsamendu eta jakintza aldizkaria. Denetarik bizi izan du: debekuak, eztabaidak, euskara batuaren afera... Berrogeita hamar urte bete ditu aldizkariak aurten eta zerbaki guztiak Interneten jarri ditu denon eskura, www.jakingunea.com helbidean; hamaika gairi buruz mila pertsonak idatzitako 2.400 artikuluguztira. Berrogeita hamar urteotan bi aro bizi izan ditu *Jakinek*: 1956etik 1975era arte eta Franco hil ostean, 1977etik gaurdaino.

Bestelako marrazkiak Montehermoson

ITXASO MENDILUZE artistak marrazkien euskarriei buruz hausnarketa egiteko eskatu zien sei artistari —Manu Arregi, Bene Bergado,

Mariasun Landak *Noticias de*

Gipuzkoari esanak: «Nik unibertsitategian egiten dut lan, ez daukat egun osoa idazten emateko aukerarik eta ez zait axola. Distantzia hori, lansaria, modus vivendi hau literaturaren aldekoa da: ez daukat idazten dudana horretatik zertan bizi. Eta edozein gauza ere ez daukat idatzi beharrik. Edo bizitza osoa hitzaldia non eskainiko dudana bilatzen igaro beharrik. Ofizioa kendu baina askatasun gehiago ematen di». *2006ko uztailaren 2a*

Fermin Muguruza *Entzunlen:*

«Diskoak ez direla saltzen diote, baina norbaitek azaldu behar dit zergatik zabaldu berri duten musika denda handi bat Donostian, beste bat zabalduko duten Bilbon, zergatik Virgin iritsi den Baionara. Ez badira diskoak saltzen zergatik horrelako mugimenduk? (...) Azterketa zehatz bat egiteko garaia da, eta musikaren munduan autokritika egiteko garaia».

Joxemari Carrerek *honakoa idatzi zuen antzerkiaz *Hikan:**

«Beharrezkoa da ikuskari profesionalak antolatzea, gozatze-ko parada emateaz gain (ez beti), ikasteko bidea ematen digutelako ere; baina hori bezain beharrezkoa da edozein herritar bere zaletasunen subjektu aktiboa izatea. Gaur egungo antzerki politikek ez dute halakorik bideratzen, ikastaro formal batzuen bitartez ez bada».

Joxe Portela *Ibaiako lehendakariak *Garari:**

«Oso garrantzitsua da industria sendo bat edukitzea, kulturalan ekoizpen propioa izatea. Azken finean, ikus-entzunezkoen bitartez istorioak kontatzen ditugu eta industria propioa baldin baduzu, zure istorioak kontatuko dituzu, bestela, badakigu zer daukagun, beste herrialdeetatik datozkigun istorioak eta berekin barruan dakarten guztia».

Jose Luis Lekuona *Lexoti*

zendu berri da, 79 urte zituela. Eskola zaharretako bertsolarietan azkenetakoa zen, sagardotegian bertsotan ikasitakoa eta lagunartean franko kantatutakoa. Auspoa bildumak bi liburu eskaini zizkion: *Lexoti bertsolaria* (1982) tartean.

Asun Balzola (Bilbo, 1942) ilustrazio-

gile eta idazlea zendu zen joan den astean. 60ko hamarkadatik, makina bat euskal idazleren lanak ilustratu zituen: Bernardo Atxaga, Patxi Zubizarreta... eta dozena bat liburu idatzi.

David Barbero *ren Misa de Boda*

antzez-lana lehiaketatik kanporatu dute Mexikoko Semarat jaialdian, eliza katolikoareri errespetugabea dela iruditu zaiolako epaimahaiari. Antzez-lana taularatu duen taldeak jaialdiko bi sari nagusietako bat jaso zuen, Barberoren *El peor enemigo de la mujer* lanarekin.

Aukeran dantza taldeak *Bideak* mitoen gaineko

ikuskizuna estreinatuko du uztailaren 13an, Donostiako Antzerki Ferian. Aurreko bi ikuskizunen bidetik, Edu Muruamendiarek zuzendutako lanak dantza tradizionala du oinarri eta ukitu garaikidea du.

Zuekin zuzenean...

Ekainaren 21eko Musikaren Nazioarteko Egunaren ondotik musika egunak datoz, jaialdi mordoak izango baita asteburuan Euskal Herriko hainbat puntatan. *Euskal Herria Zuzenean* jaialdiak makina bat talde eta zale bilduko ditu Idauze Mendin (Zuberoa). Izango da zer gozaturik: Yan Tiersen, Berri Txarrak, Babylon Circus, La Kinki Beat, All Jazz'era... Kontzertuaz gain hitzaldi eta tailer andana izango dira arrazakeria, internazionalismoa eta ingurumenaren gainean. Sopuertan *Mendebala* jaialdia izango da. Bertan Kantauri aldeko herrien musika entzun ahal izango da: Xuacu Amieva, Mal de Ojo, Carlos Nuñez... *Tolosan blues* jaialdiak Elkano Browning Cream, Amama Luisa Brass Band eta Stay Blues taldeak ekarriko ditu Tolosara. Getxo, aldiz, jazz doinuek hartuko dute, jazzaldien aroari hasiera emanez. Besteak beste, Eddie Palmieri eta Billy Cobham ari tuko dira. zuzenean.

Blami, Abigail Lazkoz, Edu López eta Miriam Ocariz-, komunika-bideak marrazkiaren berezko euskarriak ordezkatzen ari direla argudiatuta. Horren emaitza da Montehermoso kulturunean uztailearen 6a bitarte izango den *Bestelako Marrazkiak* erakusketa. Sei artistok komikia, bideoa, nahiz moda bezalako prozesu eta teknikak landu dituzte.

Lekuz Leku berriz

IAZ ABIATU ZUEN La Fundición aretoak *Lekuz Leku* Nazioarteko Dantza eta Bideosormen Jaialdia. Aurten ere apustuari eutsi dio eta hala, ekainaren 29tik uztailearen 1a arte Bilboko Abandoibarra pasealekua hartuko du dantzak. Besteak beste, honako dantzari eta konpainiek parte hartuko dute: Cesc Gelabert (Bartzelona), Eva Rechacha (Zaragoza), John Jasperse (AEB) eta Euskal Herriko Blanca Arrieta, Ertza eta Moare. Hiru egunotako irudiak izango dituzte oinarri bideosormen lehiaketan parte hartuko duten artistek. Horiez gain, bideo-dantzaren gaineko eztabaida eta haurrentzako dantza tailerrak izango dira.

Kalealdia Bilbon

ZIRKUA, MAGIA, ANTZERKIA, MUSIKA...

denetarik izango da kaleko antzerki eta arteen *Kalealdia* jaialdian, Bilbon. Zazpi garren urtez egingo da eta bi ekimenetan banatuko da. Uztailearen 4 eta 5ean *Artisten kale nagusia* goiburupean, Azulquillas, Niño Costrini eta Malaje Soloren lanak ikusi ahal izango dira, besteren artean. 11, 12 eta 13an *Antzerkiaren zazpi kaleak* egitasmoaren baitan, emanaldi andana izango da Donejakue, Unamuno, Arriaga eta Barria plazetan. Eoyal de Luxe-La gran reyneta talde frantziarraren *Roman photo* ikusgarria, Trapu Zaharraren *Vis a vis* (Irudian) eta Gaitzerdiren Arnasa ikus ahal izango dira.

Trapu Zaharra taldea.

Mugatxoan Artelekun

Ikerketa egitea eta bide berriak

abiatzea du helburu *Mugatxoan* egitasmoak. Donostiako Artelekuk eta Portoko (Portugal) Serralves fundazioak atondutako programan arte garaikideko alor ugari landuko dituzte. Performanceak, showak, bideoak, soinuak ikusi eta entzun ahal izango dira. Uztailearen 1ean burutuko da egitasmoa Artelekun, baina ez da guztiz bukatuko, izan ere, egun horretatik aurrera Porton izango du segida. Uztailearen 15a arte Donostian aurkeztutako performance batzuk eta aurkeztu gabeko beste batzuk egingo dituzte Porton.

Barañaingo Auditoriuma laguntzarik gabe

Duela hiru urte zabaldu zuten

Auditoriuma Barañainen, baina hiru urteotan ez du Nafarroako Gobernuaren diru laguntzarik jaso. Barañaingo alkateak, Josu Senosiainek (PSN) dioenez, gobernua "alderdikeria erabiltzen ari dira haiek gobernatzen ez dituzten udalen aurka". Iruñean Baluarte eraiki aurretik zabaldu zuten Barañaingo Auditoriuma, eta eraikinaren arduradunen iritziz, aretoa ez dago Baluarte eta Gaiarre antzokiarekin lehian. Auditoriumak milioi bat euroko aurrekontua du. Iaz 430.000 euro eskuratu zituen Udaletik eta gainerakoa sarreraren eta aretoaren alokairuaren bitartez erdietsi zuen. Arduradunen esanetan, autofinantziaketa maila altuenetakoa du.

Denbora-pasak

LUMA

Hitz gezidunak

	Lohikeria	▼	Benetan	▼	Emakume izena	▼	Burdinolak	▼	Akitaniako
	Nazio mailakoa		Gipuzkoan, zain		*		Indiano		
	▶		▼		▼		▼		▼
	Pl., txirringa bikoitza	▶							
	Ate aurreko								
Baliatu	▼	*	▶	▼			Eguzki	▶	
Antolatu		IZENA					Ezeztza		
▶		▼			Seguru	▶			Kontso- nantea
					Bokala				Nitrogenoa
Mendiko atea	▶			▼	Ogi egilea	▶			▼
Animalia otzan					Zilarra				
▶					Pl., barazki mota	▶			Kontso- nantea
					A birritan	▼			501
Iodoa	▶	Iragan	▶	▼			Erne!	▶	▼
Ahulezia		Kanpo, landa					Oinarrizko edari		
▶		▼			Azeria	▶	▼		
					Kontso- nantea				
Arnas ezak hila	▶				Iratze	▶	▼		Röntgen

Hitz gurutzatuak

EZKER ESKUIN

1.- Gaixoen zaindariak. 2.- Arraunen euskarri. Bizkaieraz, iratzea. 3.- Euskal sindikatua. Izan, eduki. 4.- Nitrogenoaren ikurra. Edari alkoholaduna. Bokal errepikatua. 5.- Abar. Klarion. 6.- Errepikatuz, gorotza. Hasi! Sufrearen ikurra. 7.- Kirats, usain txar. Izaniko. 8.- Titulu britainiar. Arrantzaguneak. 9.- Atabal jotzaile.

GOITIK BEHERA

1.- Moztuak. Atzizki femeninoa. 2.- Marinelen zerrenda. Ezagutzen dut, badut horren berri. 3.- Errenkada. Irish Republican Army erakundearen laburdura. 4.- Herri hizkeran, zer. Ipar Euskal Herrian, ordu. Boroaren ikurra. 5.- Itsas arraina. Herri hizkeran, kokaina. 6.- Bokala. Kolore militarra. Galderetan. 7.- Ni filosofikoa. Nolabait. 8.- Hats. Gorputz luzea, biguna, zilindro erakoa eta uzkingarria duen animalia txiki. 9.- Atzizkia. Hozka.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1									
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									
9									

Sudokua

9x9-ko laukian hutsik dauden gelaxkak bete behar dituzu 1etik 9ra bitarteko zenbakiak idatziz eta kontuan izanik zenbaki bakar bat ere ezin duzula errepikatu errenkada eta zutabe berean, ezta dagokion 3x3-ko laukian ere.

	5						4	
			2	1			5	
2							8	3
8		5	6			9		
				9				
		9			3	5		2
4	9							1
	6			2	4			
	3						6	

Bost bider bost

Ezker eskuin eta goitik behera, zenbaki bakoitzean hitz bera aterako zaizu.

	1	2	3	4	5
1					
2					
3					
4					
5					

1. Hitzak, solasak, berbak. 2. Irain, iseka.
3. Emakume izena. 4. Emakume izena.
5. Musulmanen liburu sakratua.

Kike Amonarrizen umorea

Ostatuan

Txiste hau 1978. urteko *Gure Almanakatik* hartua da. Bertan idatzita agertzen den modu berean eskainiko dizuet. On egin!

Mutilak bazkaltiarrei hasi da erraiten zer den jateko:

- Huna zer dudak: muina saltsaturik, zangoak errerik, sahetsak mami-turik, burua piztatxekin... Badut bertalde...

- Gaixo gizona, norik ezarri zaitu estatu trixte hortan?

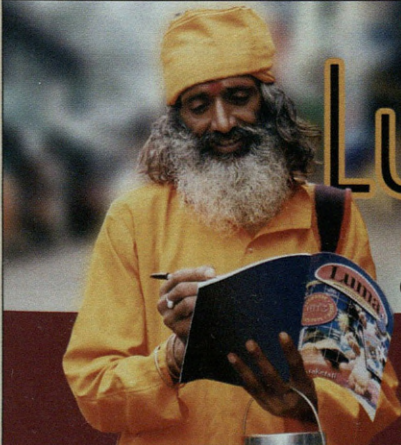
Soluzioak

I	R	V	T	A	B	A	L	A
K	A	L	A	K	I	R	S	I
I	H	O		N	O	K	I	N
S		N	I	N	E	K	A	V
A	D	A	R		K	I	S	U
A					R	O	N	A
N					R	O	N	A
E	L	A	N		K	A	V	A
T	O	L	E	T		I	R	A
E	R	I	Z	A	I	N	A	K

5	6	4	7	8	9	2	3	1
7	9	3	4	2	1	8	6	5
1	2	8	5	6	3	7	4	9
2	1	3	6	5	4	7	8	9
7	2	1	9	8	4	3	5	6
4	3	5	9	2	6	1	8	7
8	7	4	3	5	6	1	9	2
3	4	2	1	6	7	5	9	8
9	6	5	1	7	3	8	2	4

R	*	O	A	R	G	*	O	A	T	I	*
A		K	I	U	L	*	A	K	I	A	F
I		A	D	I		*	O	A	R	I	*
N	*	A	K	A	Z	*	A	E	R	E	A
A		N	I	K	O	*	A	K	A	T	A
T	*		U	R	Z	*	U	A	T	E	R
I		E	K	I	*	E	R	I	A	S	E
K		M	A	K		D	N	A	T	*	
A		N	A	L	A		I	O	N	A	N
*	O	A					Z	*	S	*	

Bost bider
1. Eleanak. 2. Laidak.
3. Eider. 4. Adela.
5. Koran.

Lumanonahi

HARPIDETZAK
© 943 37 15 45 - www.argia.com/luma - luma@argia.com

+ *lumatxo*
haurrentzako gehigarria

Ihesi

Euskal Herria ezagutuz

TESTUA: JON GONZALO

Errenteria (Gipuzkoa)

Erdi Aroko Errenterian barrena

ERRENTERIAKO TURISMO BULEGOA

Errenteria etengabe handitzen ari den herria da. Etxegintzaren sukarrak ez du etenik, eta auzo berriak bata bestearen atzetik eraikitzen ari dira. Herriko Alde Zaharrak, ordea, garai bateko xarma mantentzen du oraindik: Erdi-Aroko eraikinak, kale estuak, antzinako dorre eta pasadizoak... Gaur egungo abiadura eta estresa ahaztu eta lasai paseatzeko lekua da Errenteriako Alde Zaharra.

Ezkerreko irudian, Madalena kalea. Goiko argazkian, Andra Mari Jasokundekoaren eliza (1573).

Kale hau Erdi Aroko kale nagusia izan zen, eta oraindik ere kalean behera goazela garai hartako arkitekturaren hainbat adibide ikus ditzakegu: 16 zenbakiko leiho bikiak eta sarrerako arkuak, 11 zenbakiko arku zabala eta giltzarria edota herriko enparantzaren sarreran dagoen 1 zenbakiak duen armaria.

Enparantza, herritarren bilgune

Herriko enparantzaren bi eraikin azpimarratu behar ditugu. Batetik udaletxea, eta bestetik Andra Mari Jasokundekoaren eliza. Udaletxea XVII. mendearen hastapenetan eraiki zuten udalbatzaren bilerak egiteko, baina 1.638. urtean sute batek kalte handiak eragin zizkion eta zaharberritze lanak 1666. urtera arte luzatu ziren.

Udaletxeko eraikina arkupeduna da eta 2 solairu ditu. Solairu nagusian hiru balkoi eta simetrikoki kokaturiko armaria daude. Gaur egungo festazaleentzat aski ezagunak dira balkoi horiek, izan ere, herriko festei (Madalenak) hasiera ematen dien suzeria bertatik botatzen da.

Festazaleen bilgune izateaz gain, ordea, Herriko Enparantza eliztarren bilgune ere bada, udaletxearen parean Andra Mari Jasokundekoaren eliza baitago. XVI. mendearen hasieran hasi ziren eraikitzen eta 1573. urtean amaitu zuten. Datu bitxirik ere bada, eliza egiteko lanak herriko galeoiak salduta lortu zuten diruarekin ordaindu zituzten. Euskal estilo gotikoa du elizak, eta barruan hainbat artelan ikus daitezke. Besteak beste, erdiko erre-
taula neoklasikoa, aldare nagusiko sagrarioa eta Andra Mariaren irudiak dituen triptiko flandiarra.

Elizatik aterata eskuin aldetik jarraituko dugu ibilbidea, Elizako kaletik hain zuzen ere. Oso kale estua da eta behetik gora egiten du. Kale honetan Erdi Aroko arrastoak agerikoak dira. 21 eta 23 zenbakiak, esaterako, garai bateko hiri-
etxe tradizionalak dira. Elizako kalearen amaieran Orereta kalera helduko gara. Bertako eraikinik garrantzitsuenak Arranbide jauregia da. Erdi Aroko barrutia babes-

Errenteriaren bihotzean, Gamon Zumardian hasiko dugu ibilbidea. Oiartzun ibaia atzeko aldean dugula, Erdi Aroko barrutira abiatuko gara. Alde Zaharrean sartu eta Herriko Enparantza ikusiko dugu parez pare, baina bertara joan aurretik ezkerreko joko dugu, Beheko kalera hain zuzen ere. Itsasoari lotutako iraganaren arrasto ugari gordetzen ditu kale honek, horren lekuko hainbat eraikinetan ikus daitezkeen armariak. Esate baterako, 3 zenbakia duen etxearen armarran aingura bat azaltzen da eta 9 zenbakiko sarreran

galeoi eder baten irudia. Kalearen bukaeran, berriz, 20 zenbakia duen eraikin dotorearekin egingo dugu topo.

Beheko kalea atzean utzi eta Erdiko kaletik jarraituko dugu ibilaldia.

Goiko kalearen hasieran arku ederbata dago: Mikela Zulo du izena.

Garai batean, Goizuetako errege bidetik zetozen gurdiak bertatik sartzen ziren herrira

Ekitaldi nagusiak

HERRIKO JAIK: Madalenak, uztailaren 21etik (Madalen bezperatik) 25era (Santiago egunera arte), biak barne.

SAN MARKOS EGUNA: apirilaren 25a. Amabitxiak semebitxiak opila oparitzen diete. San Markos gotorlekuan, berriz, erromeria izaten da.

SAGARDO EGUNA: Apirileko azken asteburuan. Gipuzkoako hainbat sagardogile elkartzen dira festa jendetsu honetan.

EUSKAL HERRIKO ESKULANGINTZA AZOKA: Maiatzaren lehen asteburuan. Egurrezko lanak, otargintza, burdina, metalak, beira...

MUSIKASTE: Maiatzeko hirugarren astean. Asteburuan mota guztietako kontzertuak antolatzen dira: orkestrak, bandak, laukoteak —hari laukoteak, haize laukoteak, laukote mistoak...—, abesbatzak eta abar.

ERROMERIA EGUNA: Uztaila erdialdean. Ekitaldiak goizeko 11:00etan hasi eta egunsentira arte luzatzen dira herriko kaleetan barrena. Helburua garai bateko erromeria irudikatzea da.

ERDI AROKO AZOKA: Iraila erdialdean. Azoka honek Erdi Aroko giroa islatzea du helburu. Garai hartako garraio, artisau lanak eta jantziak erabiltzen dira.

SANTO TOMAS: Abenduak 21ean. Sona handia du Erreenteriako Santo Tomas jaiak. Jende ugari elkartzen da azokan, eta bertan artisau produktuak, barazkiak eta animaliak daude ikusgai, besteak beste.

GABON KANTA LEHIAKETA: Abendu bukaeran. Haurrek goizez parte hartzen dute eta helduek arratsalde. Gipuzkoako gabon kanta lehiaketa garrantzitsuenetakoa da.

ten zuen harresiaren ondoan eraiki zuten, eta oraindik ere zutik darrai.

Eskuinaldera jo eta Goiko kalea iritsiko gara. Torrekua eta Morrontxo dorretxeak daude bertan. Erdi Aroan Nafarroako atetik sartzen zen hirigunera, eta bi dorretxe hauek ate hori zaintzen zuten. Geroztik urte asko pasa dira, eta bi dorretxe hauen ezauzgarri asko galdu egin dira. Baina badute oraindik zer ikusi. Torrekua etxeko fatxadan, esaterako, bi arku zorrotz ikus daitezke, hiriguneko bakarrak. Morrontxo dorretxeke leihobikiak eta arkuak ere oso ondo gorde dira gaur egun arte. Dorretxeak ondo ikusi eta gero aldapan behera abiatuko gara. Berririo ere elizara doan bidea hartuko dugu, baina elizara iritsi aurretik Goiko kaleko 6. zenbakian gelditzea ezinbestekoa da. Bertan jaio eta bizi izan zen Koldo Mitxelena filologo eta euskaltzale handia.

Mikela Zuloren xarma

Goiko kalearen hasieran pasabide edo arku eder bat dago. Mikela Zulo du izena, eta historia handiko arkua da. Garai batean, Goizuetako erregetatik zetozen gudiak bertatik sartzen ziren herrira. Gaur egun, herriko txoko politenetakoa da. Alde Zaharretik barrena egiten ari garen ibilbide honetan ezinbestekoa da arku honen azpitik pasatzea. Hori bai, ziur aski bertatik pasatzean burua makurtu beharko duzue, Mikela Zuloren altuera oso txikia baita. Mikela Zuloatik behera Foruen enparantzara iritsiko gara, eta puntu honetan bi aukera ditugu. Bata, Madalena kaletik izen bereko ermitara joatea, eta bestea, Foruen enparantzatik Biteri kalea joatea.

Egia esan, Andra Mari Jasokundekoaren elizaren bisitarekin asetu ez denarentzat ez da aukera txarra Madalena ermita bisitatzea. Erdi Aroan ospitalea izan zen eta legearrez gaixo-

Xenpelar plazak izen bereko Erreenteriako bertsolari handiari egiten dio omen.

San Markos gotorlekua, karlistaldietako lubakia

ERDIGUNEAN etxeak dira nagusi, eta apenas dagoen zonalde berderik. Arnas pixka bat hartu nahi duenarentzat, ordea, ez da mendirik falta inguruan. Horietako bat da San Markos. Leku pribilegiatuan dago, eta horregatik eraiki zuten mendi honen gainaldean gotorlekua. Erreterria, Pasaia, Oiartzun eta Lezo ikus daitezke bertatik. Oarsoaldeko begiratoki nagusia da. San Marko-

sera iristeko Erreterriako erdigunea atzean utzi eta Beraun auzora igo behar dugu. A-8 autopista gaineko zubia pasa, eta Langaitz ikastola ondotik doan bidea hartuko dugu San Markosera. Beste aukera bat Zamalbide auzoraino joatea da, eta bertatik eskuin aldera hartuta gotorlekuraino igotzea.

San Markos gotorlekua Bigarren Karlistaldian eraiki zuten Karlosen

gudalosteak babesteko. Txoritokieta eta Guadalupeko gotorlekuekin batera eskualdeko lubaki eremua osatu zuen garai hartan. Gaur egun, gotorlekuaren lubakia, arma patioa, zubi altxagarria eta goiko terraza berritu dituzte eta oso leku atsegina da. Urtean zehar bisitari ugari ditu gotorlekuak, tartean enpresa gizon-emakumeak ere bai. Izan ere, bilerak eta hitzaldiak egiteko hiru areto atondu dituzte bertan. Areto nagusiak, esaterako, 400 metro koadro dauzka, eta 500 lagunentzako lekua. Bilerak, aurkezpenak edota ikuskizunak antolatzeko leku aproposa da. Jatetxea ere badu gotorlekuak, Aldura izenekoa. Eguneko eta asteburuko menuak dasta daitezke bertan.

Egunero zabaltzen dute gotorlekua, baina bisitatzeko egunik aproposena apirilaren 25a da, San Markos eguna. Erreterriako eta eskualdeko biztanleentzat egun horrek xarma berezia du. Eskualdeko etxeetan San Markos opilak egiten dituzte eta amabitxiek seme-bitxiei oparitzen dizkiete. Halaber, gotorlekuan erromeria ospatzen da.

tuta zeudenentzako aterpea. Horregatik, jatorrizko hirigunetik urrun zegoen. Ermitaren ezaugarri nagusienetako bat bere fatxada da. Soila da eta hareharrizko silarriz egina dago. Barruan Andra Maria Madalenaren bi eskultura daude. Berriena herriko jailetako prozesioetan ikus daiteke –uztailaren 22an, Madalena egunean, eta uztailaren 25ean, Santiago egunean–. Madalena kalean ahaztu ezin dugun beste eraikin bat Xenpelar bertsolaria-

ren sorlekua da. Bertan jaio zen Joan Frantzisko Petrirena Xenpelar 1.835. urtean. Gaur egun, Xenpelar kultur etxearen egoitza da, eta urtean zehar hainbat erakusketa eta hitzaldi antolatzen dira bertan.

Lehen aipaturiko beste aukera Foruen enparantzatik barrena Biteri kalera joatea da. Foruen enparantza orain dela hilabete gutxi berritu dute, eta zuhaitzen babesean atsedena hartzeko leku aproposa da.

Izan ere, enparantza honetatik aurrera amaitu dira Alde Zaharreko lasaitasuna eta bakea. Biteri kalea herriko merkataritza gunen nagusia da, eta bertan XXI. mendeko abiadura eta zarata dira nagusi. Horregatik, aukerarik onena Biteri Txiki izeneko kaletik Gamon Zumardira itzultzea izan daiteke. Hartara, gure ibilbidearen abiapuntura iritsiko gara berriro, Alde Zaharreko lasaitasun eta bakearen atarira. ■

LISTORRETAko
atseden-gunea
antolaketa berria udaran
*larunbata, igande eta jaiegunetan

Autobus-zerbitzu publikoa

- ▶ Erreterriako erdigunetik abiatuta
- ▶ Ekainaren 3tik urriaren 1era, biak bame
- ▶ Larunbatetan: orduro / Igande eta jaiegunetan: ordu-erdiro

GELTOKIA	JOANALDIA	ITZULERA
Xenpelar (Kutxa)	9:00-13:00 / 17:00-20:00	10:00-13:00 / 18:00-21:00
San Marko (Aldakoenea)	9:04-13:04 / 17:04-20:04	9:56-12:56 / 17:56-20:56
Beraun, 15	9:08-13:08 / 17:08-20:08	9:52-12:52 / 17:52-20:52
Masti-Loidi (Isatse)	9:10-13:10 / 17:10-20:10	9:50-12:50 / 17:50-20:50
Zamalbide	9:15-13:15 / 17:15-20:15	9:45-12:45 / 17:45-20:45
Listorreta	9:30-13:30 / 17:30-20:30	9:30-12:30 / 17:30-20:30

Makina bat kontu

JOXERRA AIZPURUA

ZIENTZIA

Panden kopurua gora doa

TXINAKO WANGLANG erreserban panda erraldoien kopuruaren inguruan eginda-ko ikerketak adierazten duenez, uste baino panda gehiago omen daude.

Neurketa panda erraldoien kaketan oinarritu da eta ateratako datua ustezkoa baino ia bikoitza da.

Pandak oso beldurtiak direnez, ongi ezkututzen dira eta oso zaila izaten da daudenen kopurua ezagutzeko. Txinan azken urteotan hiru aldiz saiatu dira panden populazioaren tamaina neurtzen eta azken datuen arabera hamarkada honetan animalien kopurua hazi egin da. Wanlang-eko eremu babestuan, 1968an lehen kontaketa egin zenean 196 panda erraldoi zenbatu

ziren; 1985ean 19 baino ez eta 1997an 27.

Egin berri den ikerketaren arabera, une honetan 67 eta 72 artekoa da panda erraldoien kopurua eta zenbaki hau Txina osora extrapolatzen bada, guztira 2.500 eta 3.000 animalia izan daitezke, uste zena

baino ia bikoitza.

Horrela segituz gero, hamarkada batean panda erraldoien kopurua gutxienez bikoiztu daitekeenez, panden desagertze arriskua gero eta urriagoa izango da. ■

O sasuna

JABIER AGIRRE

Sarketa 15,9 urterekin hasten da orain praktikatzen

ESPAINIAKO Estatuko gazteen artean 15,9 urtera jaitsi da sarketan hasteko batez besteko adina, bai mutilen kasuan eta baita nesken kasuan ere. Duela 3 urte 17 urtekoa zen batez besteko adina, Daphne Taldeak 15 urtetik 24ra bitarteko 2.015 gazteen lagin batekin egin duen Sexualitateari eta Antikontzeptzioari buruzko II. Schering Inkestak dioenez.

Inkestaren emaitzak jendaurrean ezagutzera emateko egindako prentsaurrekoan, Carmen Coll ginekologoak esan zuen bezala, "egunetik egunera beherantz doa harreman sexual osoen hasierako adina". Inkestak nabarmen jartzen du gure herrialdeko gazteak gero eta lehenago agertzen direla sexualki aktibo, eta sexuan gero eta azkarrago hasten direla.

Bikotearen egonkortasunari dagokionez, bi talde nagusitan banatzen dira gazteak. 20 urtetik 24ra bitarteko gazte gehienek aitortzen zuten beren bikotea bera zela, azken sei hilabeteetan behintzat. Horrela, bikotekide berarekin urte-erdia baino gehiago zebiltzala esan zuten nesken %75,7k, eta mutilen %51,2k. Adin gazteagokoen artean, berriz, 15-19 urteko mutilen kasuan, bikotekidea

sei hilabetez bera zutela esan zuten %30,6k, eta % 31,2k hilabete bakarrez besterik ez.

Ikerketak adierazten du, halaber, gazteek metodo antikontzeptibo eraginkorrek ezagutu eta erabiltzen dituztela, baina gazteen herenak aitortu zuenez, ez omen zuten preserbatiborik erabiltzen beren harreman sexual guztietan —"ustekabeko harremanak" izateagatik, edo "alkohola edan ondoren, diskotekatik irten eta une hartako euforiagatik", esaterako—. Gazteen artean preserbatiboa

da metodo antikontzeptiborik erabiliena, eta horren atzetik datoz pilula, *coitus interruptus* delakoa (atzera martxa), eta baita metodo bikoitza ere: bai mutilak eta baita neskak ere neurriak hartzea. Metodo bikoitz hau oso arrunta omen da Holanda bezalako herrialdeetan, Coll doktorearen hitzetan, eta horrek ikaragarri jaisten du nahi gabeko haurdunaldien arriskua.

Azkenik, ginekologoak argi utzi zuen nahi gabeko haurdunaldien eta abortuen kopurua gorantz doala, eta zifra hori altuagoa dela neska zaharragoetan, gezurra badirudi ere, duela 3 urte egindako lehen inkestarekin alderatuz.

ZIENTZIA

Diru-sariak ikerlariei

HAINBAT ESTATUK euren ikerlariak bikaintasunera bultzatze arren, aldizkari ospetsuenetan, hots, *Nature*, *Science*, *Cell* eta abar, artikulatuak argitaratu emateagatik diru-sariak eskaintzen ditu.

Estrategia hau bultzatu duen azken estatua Hego Korea izan da, baina aurretik beste estatu batzuek bidea egina dute eta Pakistan eta Txina dira horren adibide. Hego Koreako Zientzia eta Industriako Ministeritzak 3 milioi won (2.500 euro) eskaintzen dizkie beren ikerlariei arestian aipatu argitalpenak lortzeko. Pakistanen hiru-koiztu egiten dira diru-sariak eta Txinan 25.000 eurokoak izan daitezke.

Hau dela eta, *Nature* aldizkariak bere kezka azaldu ditu, ikerlarien artean gero eta gehiago zabaltzen ari baita norbait izateko zerbait argitaratu eman behar dela, bestela ez direla ezer ere izango ikerketaren alorrean. Presio honen eraginean arrisku handia omen dago emaitzak fabrikatzeko, edo beste batzuk kopiatzeko, alegia arrisku handia dago gezur zientifikoa fabrikatzeko.

Berriki kaleratu dira Hego Koreako Hwang irakaslearen eta Txinako Chen Jin informatikariaren kasuak, batek emaitzak fabrikatzen eta besteak prozesatzaile bat kopiatzen zituela.

Arazo hau ez da aipatu estatutan soilik gertatzen, Euskal Herrian bertan administrazio publikoetatik ikerketa-zentruetara ailegatzen diren diru-laguntzen zenbatekoan gero eta gehiago begiratzen ari dira "argitalpenen kopurua". ■

Zenbait estatutan diru-sariak jasotzen dituzte ikerlariek beraien lanak argitaratzeagatik.

landareak

JAKOBA ERREKONDO

mandio@zerain.com

Gorriarenak egin du

OZATIK Oskara. Berta-koen arabera urte guztiko gauetan hotza egiten omen duelako Oza izena jaso zuen oihaenetik abiatuta, 1349an bertako azokan euskara, arabiera eta hebreera erabiltzea galarazi zuten Oskara. Amaigabeak, bista aldenik alde harapatzen duten labore soroak bidearen alde bietan. Mitxoletak galsoro hauek nola, mendi

hotzetatik abiatuta hala kolonizatzen ari omen zuen euskarak Aragoa... Mitxoleta galsoroetan nola, horrela galdu da gure hizkuntza lur haietan. Harri eta mapatan dirau euskarak, ipularretan mitxoletak.

Mitxoletak (*Papaver rhoeas*) gorritz tindatzen ditu paisaiak udaberriko beroenean. Gizakiak iraultzen dituen lur gorriak ditu gustuko eta bere izerdia ere gorria dela gogora arazten dio nekazariari. Bakanen bat besterik ez da ikusten orain. Garai bateko sorokada amaigabeak ez behintzat. Sorotzar horiek lantzen dituztenek azken puntako teknologia darabilte, mitxoleta jaio ordurako hiltzen duten herbizidak tartean. Diru goseak desagerrarazi du. Pozoin hauek gabe era natural samarrean lana egiten duten nekazarien soro txikietan, hauen aldamenekoen ipularretan eta bide bazter batzuetan besterik ezin topa ahal da orain. Gorriarenak egin du.

Mitxoleta ez bezala lobelarra eta emapola deitzen zitzaiola jaso zuen Lakoizketak 1888an. Bere generoko baten izerditik morfina, heroina eta abar sortzen dira eta narkotizatzaile ezaguna da, lobelarra. Emapola izenaren oinarria "eman" eta "lolea" iraulitako "polea" omen da. Gaztelarazko amapola ere hemendik ote dator? Arabieratik datorrenaren zantzuak aipatzen dituzte gehienek. Huescako azokako baserritarrei galdetu beharko diegu euskara eta arabieraren berri... Hizkuntzen aurkako pozoina oraino iritsi ez den ipularretako baserritarrei...

Web, CD-ROM eta paper formatuetan soluzioak alor guztietan

Ikerketa

Erremintak

Soluzioak

Zerbitzuak

Adur SOFTWARE PRODUCTIONS

Adur Software Productions, S. Koop. (ASP)
 Industrialdea 1, 20160 Lasarte-Oria
 Tel: 943.37.18.49
 e-mail: adur@adur.com

INFORMAZIOAREN

UNIBERTSOA

Denboraren makina

NAGORE IRAZUSTABARRENA

Gerrako patata tortilla

ESPAINIA ERREPUBLIKARRA, 1938.

Otsaila amaieran Teruel erori da nazionalen eskuetan. Eta berehala Francoren ejerzitoko lau taldek, Piriñoetatik hasi eta Levanteraino, errepublikarren posizioak erasotzen dituzte lurrez eta airez. Errepublika zatituta dago, isolatuta, armaz hornitzea gero eta zailagoa da, eta elikagai falta ere gero eta nabarmenagoa. Gosea nagusitzen ari da, hirietan bereziki. Parkeetako usoak eta kaleetako katuak desagertzen ari dira, oiloak patioetan hazten dituzte eta barazkiak balikoietan.

Lehengaien faltan, irudimena landu behar da sukaldari; Radio Amanecer-ek errezeta bereziak eskaintzen dizkie etxeoandreei, Leonor Pareja *La Cocinera Ideal*-en eskutik. Esaterako, arrautzik eta patatarik gabeko patata tortilla nola egin azaltzen du Leonorrek: Lehenik, laranja zuritu, "baratze valentziarrak eskaintzen dizkigun laranja ederrak", eta azala eta mamiaren arteko zati zuria ordu pare batez gatzatutako uretan beratu. Ondoren, patata balitz bezala frijitu. Arrautz irabiatua ordezkatzeko, ura eta irina nahastu eta kolorante pixka bat gehitu ondoren, dena nahastu eta alde batetik eta bestetik frijitu. "Familiak eskertuko dizu" esanez amaitu zuen errezeta Sukaldari Idealak.

Bigarrenerako arkume txuletak nahi izanez gero, Leonorrek prest zuen formula: "Hor jarraitzen duzu, lagun? Hor zaude, lubakitik nire ahotza entzuten duzun soldadu maite? Besarkada bat guztientzat. Orain hel

dieziaiegun txuletei. Nola demontre egin ditzaket txuletak haragirik gabe? galdetuko duzue. Bada, oso erraza da: algarrobo-lekarekin pure lodia presatu, ogitan albardatu eta frijitu egin behar da. Benetako txuletare forma ere eman diezaiokezu eta makiltxo bat sartuta hezurra eta guzti izango duzu".

Baina Leonor Parejaren errezeta izarretako bat *Merluzia a la Evacuada* da. Horrela presta daiteke legatza, legatzik gabe: "Valentziako Albuferako arroz paregabea egosi behar da, lehortu eta pasta trinkoa osatu arte. Orduan legatz xerraren itxura eman, albardatu eta legatza balitz bezala frijitu-kogu".

Sukaldaria entzuleei optimismoa kutsatzen saiatzen zen, baina baikor izateko arrazoi gutxi zuten haiek. Oinarritzko elikagaiak errazionatuta zeuden, errazionamendu txartelak faltsifikatzen ziren, batzuek euren hildakoak ez zituzten deklaritzen haien kupoiak erabiltzen jarraitzeko, estraperloa nagusitu zen prezioak izugarri garestituz...

Bitartean, alde nazionalen kafetegietako sasi-estrategiek zioten Francok ez zituela oraindik etsaiaren gune populatuak konkistatu, hain zuzen, ez zuelako nahi. Euren ustez, indarra

soberan zuen Ferrolgo gizon txikiak, baina alde errepublikarrean pilotuta zeuden masa gosetiak karga handia lirakeke.

Hala ere, 38ko negua pasa eta udaberrirako, Caudilloak gune populatu garrantzitsuenetakoa begiz jota zuen: Leonor Parejari arroz eta laranja ederrak ematen zizkion Valentzia. ■

Goian, afixa errepublikarra - "Uzta salbatzea, etsaiari bataila irabaztea bezainbeste da", elikagai faltaren garrantziaren seinale. Beheko argazkian, Robert Capa argazkilari handiak eskasiaren ondorioak islatu zituen.

ARRASTOAK

MAIA ERLEAK 30 URTE bete ditu. Erle hiperaktiboaren marrazki bizidunetako bertsioa 1976an sortu zuten Seiji Endo eta Hiroshi Saitok Nippon Animation estudioetan. Baina Maia askoz zaharragoa da. Marrazkiak Waldemar Bonsels alemaniarrek 1912an idatzitako *Die Biene Maja* nobelan oinarritu ziren, eta liburua ere mito klasiko baten egokitzapen librea da: Maiak Zeus ase ezinarekin topo egin eta euren harremanetik Hermes jaio zen -Merkurio, mitologia erromatarrean-.

Maiaren espiritu libreak belau-naldi oso batean eragina izan du. Horren lekuko dira azken urteotako gertakizun hauek: 1996an sei intsumiso atxilotu zituzten Bilbon, Maia erlez moztarotuta eta festa giroan Gobernu Militarrean sartu zirenean; milurteko ospakizunetan, Vienan, Verdiren *Nabucco* operaren bertsio berria estreinatu zuten, baina ekitaldia liskarrean amaitu zen babilonioek Maia erlez jantzita irteera erabaki zutelako. Ahaztezina da, gainera, Karel Svoboda Txekiako pop izarrak konposatutako sintonia; Berlingo azkeneko Love Parade eza-gunean, abestiaren tecno bertsioa izan zen arrakastatsuenetakoa.

Batzuek ez zuten erlearen mezua ulertu eta 1999an Ricardo Saénz de Ynestrillasen inguruko *Abeja Maya* talde ultraeskuindarreko 9 kide atxilotu zituzten Katalunian, eraso arrazistengatik.

Hizkuntza apaina lortzeko ez da trikimailuen beharrik

Badirudi euskara eta estetikako hitzak ezkontzeke daudela. Ohitura kontuak izango dira, ziur. Buruntzaldeko (Gipuzkoa) udalek eskualdeko ile-apaindegietan euskararen erabilera bultzatzeko egitasmoa aurkeztu dute. Hein batean, erabileraren eskutik etorri ohi da hizkuntzaren normalizazioa, ispiluan begiratzuz gero orrazkera berriaz ohituko garen bezala.

SAIOA LABAKA

eska ezazu orrazteko euskaraz

Andoain, Astigarraga, Hernani, Lasarte-Oria, Urnieta eta Usurbilgo Udalak. Euskarako Batzordeak.

BURUNTZALDEKO UDALERRIEK ile-apaindegietan euskara erabiltzeko kanpaina abian jarri dute. Andoain, Astigarraga, Hernani, Lasarte-Oria, Urnieta eta Usurbilgo udalen egitasmoaren xede nagusia herritarrek ile-

apaindegietan euskaraz hitz egin dezaten erdiestea da. Udalerriek ile-apaindegi guztiei egitasmoan parte hartzeko proposamena egin zieten eta, guztira, 77 ile-apaindegik bat egin dute egitasmoarekin; ile-apaindegi

guztien %85 inguruk, hain zuzen ere. Proiektuaren hartzailea bezeroa izaki, ile-apaindegietako produktu edota zerbitzuen prezio zerrenda euskaratzeko aukera eskaini zaio merkatariari. Hala, bezeroak produktuak edota zer-

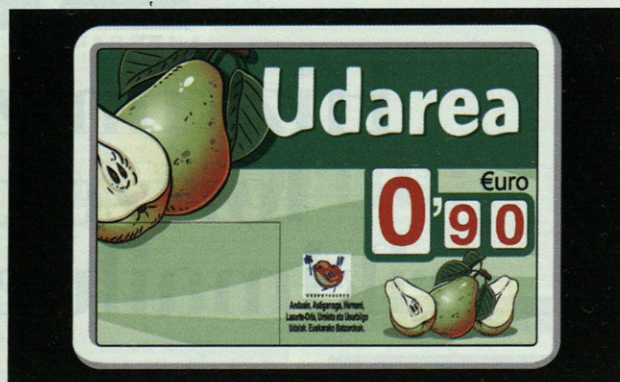
Babeslea: Oiartzungo Udala

Oiartzungo Udala
www.oartzun.org

OIARTZUN, UDALERRI EUSKALDUNA

Osasungintza, Lantegiak, Epaitegiak, Merkatal eta Finantza Zerbitzuak ere euskaldunduz. Euskaraz bizi nahi dugulako hamaika lan elkarrekin egiteko dugu.

Buruntzaldeko udalerrietan fruta dendetan euskara erabiltzeko saioak eginak dituzte, esate baterako, hainbat fruta izen euskaratuta.

bitzuak euskaraz eskatzeko aukera handitu daitekeela espero dute. Bestalde, ile-apaindegietan euskarazko aldizkariren bat edukitzeko konpromisoa ere eskatu zaie parte hartzaileei. ARGIA, *Gaztetxulo* eta *Aldaketa* 16 aldizkarien artean bat aukeratu, eta Udalak urtebeteko harpidetza ordaintzen die ile-apaindegiei. Handik aurrera, merkataria erabakiko luke harpidetzarekin jarraitu edo ez.

Horrez gain, bezero euskaldunei *Eska ezazu orrazteko euskaraz* liburuxka banatuko zaie ile-apaindegi guztietan. Liburuxka horrek estetika gomendioak eta apain egoteko trikimailuak biltzen ditu: begi eta bekainen makillajea, ezpainak, ilea moztea, ilearen bolumena, punta irekiak, ilea erortzea... Estetika zentroetan egunero erabiltzen diren hitz eta esaren hiztegi bat ere badakar. Azkeneko orrietan, berriz, egitasmoan parte hartu duten ile-apaindegi guztien aipamena egiten da herriz herri. Liburuxkaren 9.000 ale argitaratu dira bezeroen artean banatzeko.

Hernaniko Adats eta Oraingo ile-apaindegiek egitasmo honetan parte hartu dute, eta bertako arduradunek, oro har, jendearen harrera ona izan dela adierazi digute. Bezero gehienek proiektuarekin bat egin dutela eta liburuxka gustura irakurri dutela ere gaineratu dute. Halaber, liburuxkan ageri diren euskarazko hitz eta esara guztiak erabiltzea ez dela ohikoa azaldu digute. Ileapaindegiko langile eta bezeroak gaztelaniazko terminoak erabiltzen ohituta daudela azpimarratu digute. Ile-apaindegiak euskararen bilgune izateko guztion ahalegina beharrezkoa izango dela argi dago.

**Buruntzaldeko udalerriek
ile-apaindegi guztiei
egitasmoan parte hartzeko
proposamena egin zieten
eta 77 ile-apaindegik bat
egin dute egitasmoarekin;
ile-apaindegi guztien %85
inguruk**

Bost sektore dituzte landuak

Merkataritzako hainbat sektoretan euskararen erabilera sustatzeko asmoz, orain dela bi urte, Buruntzaldeko Udaletako euskara batzordeak eskualdeko jatetxeekin aritu ziren elkarlanean. Iaz arrandegietan eta harategietan euskararen erabilera areagotu nahian ibili ziren. Aurten, berriz, ile-apaindegiak lantzeaz gain, fruta dendekin ere aritu dira lanean. Azken egitasmo horren helburua ere herritarrek fruta dendetan euskaraz eska dezan bultzatzea izan da. Zeregin honetarako euskarri hauek erabili dituzte: euskaraz idatzitako fruten errotuluak eta *Eska ezazu fruta euska-*

raz liburuxka. Guztira 62 fruta dendak esku hartu dute proiektuan. Hamabost fruta izenen (laranja, madaria, sagarra, platanoa, mandarina, marrubia, gerezia, kiwia, melokotoia, mahatsa, meloia, paraguaiola, arana, eta aguakatea) euskarazko errotuluak egin dira saltoki guztientzako, eta merkataria horiek jartzea eskatu zaio. Bestalde, proiektuaren osagarri gisa, bezeroei frutekin egin-dako hainbat errezepteta biltzen dituen liburuxka emango zaie. Orobat, 7.500 ale argitaratu dituzte herritarren artean banatzeko.

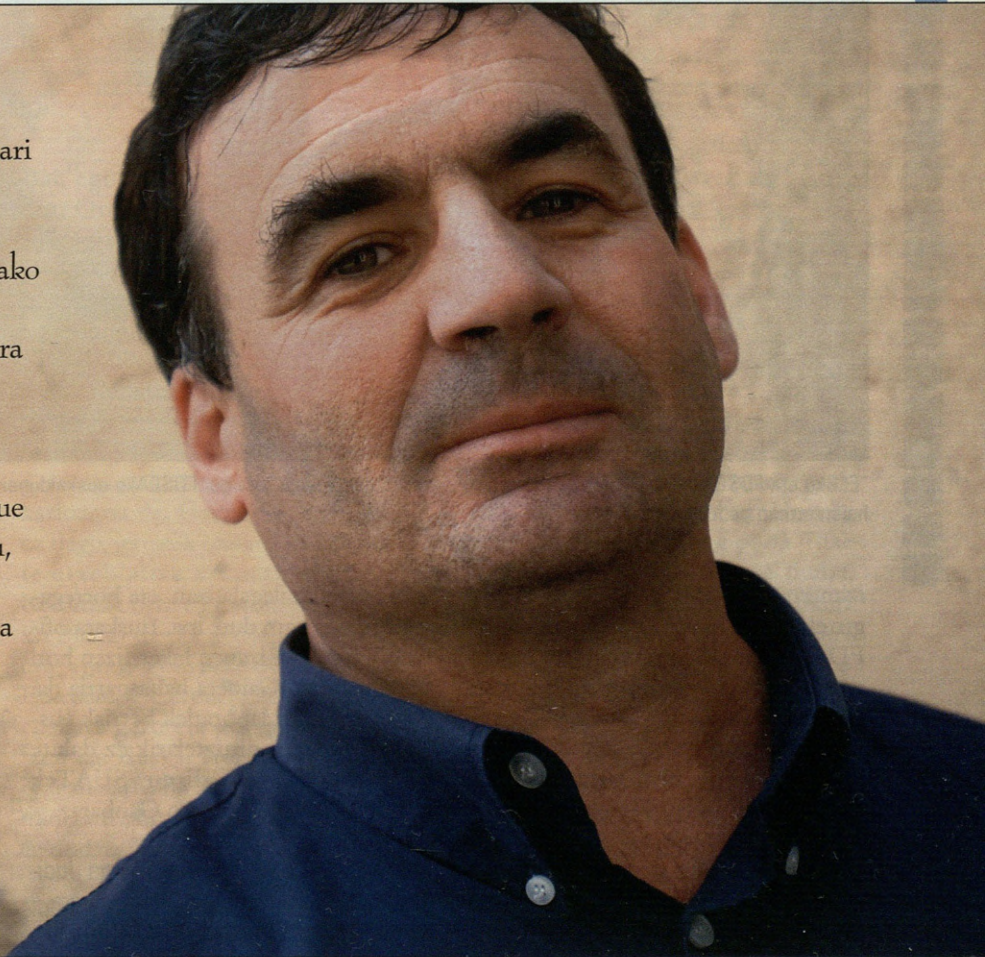
Buruntzaldeko udaletako euskara batzordeen asmoa urtero sektore bat lantzea da berau euskalduntzeko. Datorren urtean, esaterako, artekaritzaren arloan euskararen erabilera bultzatzen saiatuko dira. Izan ere, bada zer landua sektore honetan eta bertatik ere egoera hobetzeko eskaerak jaso dituzte.

Bestalde, bi urtetik behin, landutako sektore bati jarraipena egitea ere erabaki dute. Hala, egitasmoaren alderdi onak, ahultasunak eta arazoak zeintzuk diren ikusteko aukera izango dute. Datorren urtean egingo dute lehenengo jarraipena; arrandegietako egitasmoaren nondik norakoak aztertuko dituzte. Besteak beste, saltokietan euskarazko errotuluak mantentzen ote dituzten ikusi nahi dute, eta ez baleude horren zergatiak aztertuko lituzkete. Hori guztia gerora egingo diren egitasmoak hobetzeko helburuarekin burutuko dute, jakina denez. Bidenabar, euskararen aldeko egitasmo ororen beharrezkotasuna bezeroen erantzunaren arabera izango da, beti bezala. ■

**Euskara batzordeen asmoa
urtero sektore bat lantzea
da berau euskalduntzeko.
Datorren urtean, esaterako,
artekaritzaren arloan
euskararen erabilera
bultzatzen saiatuko dira**

Jean Pierre Goiti

Izpura (Nafarroa Beherea),
1960. FDSEAk
(Departamenduetako Nekazari
Ustiatzaileen Sindikatuen
Federakuntza) kidea eta
Paueko Laborantza Ganberako
(Chambre d'Agriculture)
lehendakariordea da. Ganbera
honek Iparraldean duen
SUATEko (Service d'Utilité
Agricole Territoriale)
lehendakaria da halaber. Paue
eta Bordele artean dabil usu,
Akitaniako eta
Departamenduko Laborantza
Ganberetan. Aldian-aldian,
gurasoen -Izpurako- eta
andrearen -Zuberoako-
etxaldeetako laborantzan
aritzen da.

«Laborantza Ganbera bakarra eta legala behar dugu»

Alderdiaren hurbilekoa dela adierazi digu bizpairu aldiz solasaldian Jean Pierre Goitik: "Alderdia erraiten dudanean EAJz ari naiz, bai. Iraganen alderdiaren karta ukan nuen. Gaur egun, alderdiaren hurbileko gisa hartzen ahal nauzu". Paueko Laborantza Ganberako lehendakaria izendatuko zuten ustea zabaldu zen ere iraganean: "Kargu horretarako hautagai izan nintzen, baina biarnesak eta euskaldunak zatituak ginenez, azkenik, erretretan den Marcel Mirande izendatu zuten, aterabide gisa edo".

MIKEL ASURMENDI
Argazkiak: Gaizka Iroz

Iparraldean bi dira laborarien aukera nagusiak: FDSEA eta ELB. Sindikatu hauek erdibanatzen dituzte laborarien bozak eta hauek are erdibituagoak daude ELBk Laborantza Ganbara -Ainhize-Monjelsen- eta SUATEk -Donapaleun nahiz Hazparden- irekitako egoitzak funtzionamenduan hasi direnetik. Zatiketaz galdetu diogu SUATEko lehendakariari: "Zatiketa baino gehiago, politikariek laborantza

traturako erabiltzen dutela erranen nuke. Laborantza Ganbararen inguruan sortu den afera politikoa da batez ere, beraz, politikoez konpondu dezaten", diosku gure solaskideak.

Nola bizi izan duzu ELBk bultzatutako Laborantza Ganbararen sorrera?

2004an, Nicolas Sarkozy lehen ministro ohia Euskal Herrira etorri zen, laborantzako adituak ondoan zituela. Laborantza Ganbera baten beharra eztabaidatu genuen: Estatua, Kontseilu Nagusia eta Garapen Kontseilua

"ELBko eta FDSEako biarnes erradikalen arteko betiko gerra dago, eta gu, FDSEako euskaldunak, haien artean gaude harrapatuta".

izan ziren, FDSEA eta ELB tartean ginelarik. Nik haxe erran nuen FDSEA eta Departamenduko Laborantza Ganberaren izenean: "Nahiz eta Estatuak Laborantza Ganbera Iparraldean ez egin, geurezko egitura bat sortzeko garaia da, hiru puntu hauekin oinarrituta: Iparraldeko erabakien boterea, ekonomiaren eskumena eta geure hauteskundeak ukaitea". Egitura horrek ez zuela Laborantza Ganbera ekarriko, baina abiagunea izan zitekeela erran nuen. Bi hilabeteren ondoren Dominique de Villepin lehen ministro berria jin zen, alta, bien bitartean nehorik ez zuen fitsik egin. Aukera galdu zen eta ELB Ainhizeko proiektuan sartu zen burubelarri, alderdiak [EA]k alegia lagundurik, dena erraiteko. Orain Laborantza Ganbara eta SUAT ditugu, bat instituzioek sortua eta bestea jendarteak.

Laborantza Ganbara jendarteak sortua eta Estatuak jazarria gisa batez.

Baina zer nahi gisaz, legezkoa dena. Izena ez da zuzena ez legala, alabaina. Legearen arabera Departamendu bakoitzean Chambre d'Agriculture bakarria dago. ELBk Laborantza Ganbara izena hartu du eta Prefetak izena aldatzea galde egiten du arazoak saihesteko. Nik errana diot Prefetari: "Euskara ofiziala balitz arazo hori ez zen izanen". Euskara ofiziala ez denez,

izena ezin da ilegal izan, eta horregatik bederen ezin dute itxi. Euskara ofiziala balitz ezin izanen lukete izen hori erabili, alegia. Gainera nahasgarria da. Konparazione, laborariek berriak euskaraz entzuten dituztelarik ez dakite zein ganbaraz ari diren, SUATEk kudeatuaz edo Ainhizeko Ganbaraz.

Zuzen izan edo ez, Prefetak Polizia Judiziala igorri zuen Laborantza Ganbarara.

Hori gehiegikeria izan zen, eta funtsean Ganbara horren kudeatzaileen-tzat joko eta publizitate gaitza.

Zuk nola nahi zenuke laborantza kudeatzea?

Estatuak laborantza ekonomikoki sostengatu beharko luke eta ez jostailu bat bezala erabili: estatutu bat hitzematzen du gaur eta bihar berriz deuseztatu. "Ganbera bai Ganbera ez" ibiltzen da. "SUAT baduzue eta aski da" dio eta hori jostetan aritzea da.

Bien bitartean, laborariak gero eta urrugo zaudete elkarrengandik.

Gisa batez egia da, baina ez guztiz ere. ELB Confédération Paysanne-n ildoan ari da, Jose Boveren sindikatuarekin batera. Baina praktikan Euskal Herrian arras laborari gutxi dago Confédération delakoaren ildoan. Beren etxaldeen kudeaketan ez dira Jose Boveren ildoan ari. ELBko laborari gehienak

euskal sindikatua delako atxikiak dira. FDSEA eta ELB urrundu dira, egia da, baina baliteke urrundu izana berriz ere hurbildu ahal izateko. Bestenaz, beti ari gara elkarrekin ezin konponduz. Orain arte bakoitzak bere bidea urratu du, 2007an hauteskundeak izanen dira eta agian zenbait puntutan hurbiltzeko parada izanen dugu.

Laborantza Ganbera bakarria ikusten al duzu etorkizunean?

Nire gustuko, benetako ganbera, bakarria eta legala behar dugu. Gainera, Euskal Herri osoko lurraldeak kontuan hartu beharko lituzke, ez Iparraldekoak bakarrik. Europako laborantza antolaketa ikusita, euskal eskualde guztiak kontuan hartuko dituen egitura behar dugu. EAJri kezka hori agertu diot, hau da, Eusko Jaurlaritzak Bruselan duen ordezkartzarekin elkarlanean aritu nahi dugu. Mendialdeko laborantza eta honentzako laguntza aztertzen ari gara. Bestenaz, laguntzak Bruselatik Parisera doaz, handik Bordelera, gero Pauera eta azkenik guregana. Denbora galtze izugarria da. Hegonaldeko laborantza ere kontuan harturik Europar elkarrekin aritu nahi dugu SUATn.

Lur Berri nekazaritza enpresan 50-70 tona arto hazi genetikoki eraldatuak izan direla salatu du ELBk. Zer iritzi duzu OGM prozeduraz?

Lur Berrik egin duenaz ez dakit fitsik, zinez erraiten dizut. OGMz (Genetikoki Eraldatutako Landarea) nire ikusmoldea berriz haxe duzu: laborantzaren ere espermentatu behar da. Nik ez dakit deus bioteknologiaz, baina uste dut espermentatu behar dela. Zenbait arlotan emaitzak ez dira hain ziur egokiak eta baztertu behar dira, baina onak ere izanen dira. Erabiltzen jakin behar dugu, bistan da.

ELBk dioenez, laster ez da transgenikoa ez den beste laborantza mota izanen Euskal Herrian.

Bioteknologia aurreratzen ari da eta horregatik ez da beldurra sorrarazi behar. Euskal laborantzak segituko du baldin gazteak plantatzen badira. Egungo laboraria ez da gure garaikoa

bezala, hemen sortua eta bizi nahi duena, gu etxean egoten ginen eta oraingoek mugitu nahi dute eta sosari gehiago begiratzten diote. Laborantzak segituko du, nahiz ez dakidan transgenikoek zein leku hartuko duten. Laborarietaz mozkinetaz atxikitzen badiote ez da transgenikotik landuko. Gure laborantza kalitateari eta jatorrizko izendapenei esker biziko da. Alabaina, mundualizazioa heldu da eta Europar eremu handiak ere landu behar dira, baita finkatzen diren arauak errespetatu ere.

Ossau-lrati sor-markaren inguruan gora-beherak izan dira. ELBk sektoreko ordezkari galdutako zuen, baina FDSEAk jukutiaz jokatu omen zuelako.

Ez du ELBk galdu ezta FDSEAk irabazi ere. Ez da horrela. Bi sindikatuko laborariak zerrenda berean izan dira zenbait kasutan. Laborarietaz lehenbiziko aldiz berezko ikusmoldea ukan dute auziari buruz. Artzain gehienek –handiek, ertainek eta txipiek– AOC (Jatorrizko izendapena edo sor-marka) lantzeko aukera izatearen alde bozkatu dute. Neurri berrien arabera, etxalde txipiek prezeski ezin izanzen lukete AOC landu. Orduan ELBk zeukan nolabaiteko nagusigoa galdu zuen. Pauko FDSEAk irabazi duela erran du eta ELBk galdu, baina ez da batere horrela. FDSEAk Jean-Michel Ansolabehere ongi erran duenez, irabazi duen zerrendan ere baziren ELBko laborariak. ELBko eta FDSEAk biak erradikalen arteko betiko gerra izan da, eta gu, FDSEAk euskaldunak haien artean harrapatuak.

Etxebizitzaren politikak ez al du laborantza itoazaziko?

“Eusko Jaurlaritzak Bruselan duen ordezkariarekin elkarlanean aritu nahi dugu. Mendialdeko laborantza eta honentzako laguntza aztertzen ari gara”

Bai, egoera izugarri gaizki ikusten dut. Oro har, demografia, lurra eta hizkuntza kinka larrian daude. Garapen Kontseiluaren ustez kanpotik heldu direnak euskal moldetan sartuko dira, nik aldiz ezetz erraiten diet, ez zait horrela denik iruditzen. Jendea heldu da, baina ez laborantzan aritzeko, ingurumena eta gastronomia gus-tuko dituelako baizik. Etxegintza gero eta gehiago dago, eta gero eta karioagoa da. Garazin ikusi besterik ez dago, gazteek arazo handiak dituzte etxebizitzaz eskuratzeko. Herri bakoitzak bere PLU (Hirigintza Tokiko Plana) dauka eta laborariok gero eta arazo gehiago dugu Herriko Etxetan. Gero eta nekezago ari gara, euskara gero eta gutxiagoa mintzatzen da. Euskal Herria folklorizatze bidean sartu da arras. Suprefetarekin mintzatu ohi naiz horretaz eta gerorik ez dudala ikusten erraten diot.

Nola egin aitzina ordea, areago laborariak zatituta ari bazarete?

Hori da ere nire ikusmoldea. Iparraldean politikarietaz zatikatze politika egiten dute, baita alderdi abertzale politikoei ere. Esaterako, AB eta Batasuna zatituta daude. Denak ari omen dira laborarien interesen alde, baina ez laborarien onetan, nire irudiko.

2x2 autobidearen aferra nola ikusi duzu? FDSEA edo SUAT ez gara batere agertu aferan, hedabideetan erran nahi dut. Alta, proiektua ezagutu genuenean dossier bat egin genuen eta laborantzarantz onorio zinez txarrak ekarriko zituela jakinarazi genion Departamentuari: Errepide zabal hori ez dela nolana egin ahal, goitik zetorren egitasmoa zela erran genion, populua kontuan hartu behar dela, proiektua gisa horretara burutuz gero, familia askoren geroa lanjerrean izanen zela...

Proiektua gelditua dago, baina...

Instituzioek huts egin dute, pedagogia txarra erabili dute, baita Nafarroako Gobernuak ere: "Hemendik pasako da eta kito" erran du. Barthelemy Agerre Pauko kontseilariari "proiektu hau ezin da aitzinatu laborarien etxeen gaitetik iraganaz" erran nion. Honela arrapostu zidan: "Ez du inporta. Etxe berri bat eginen diegu laborarietaz hurbil, baita piszina nahi badute ere". "Baina laborarietaz ez dute hori nahi, ez duk hori..." erabat harritua ni.

Alta Agerre laborari semea da...

SUATen ez dugu publikoki deus erran nahi izan, aski kalapita dago bestenaz ere. Gure politikarien mentalitatea horrelako duzu alta. Eta errepidea eginen da, ez aurreikusi den gisan baina eginen da. Nola eginen den ondo aztertut behar da ordea. Arazoa handia da, tokian tokiko etxaldeak ongi aztertu behar dira, iraganbideak ongi ikusi eta txostenak sakon prestatu. Bide zabala egiten bada, ez dadila bakarrik kamioiak pasarazteko eta laborariak itotzeko izan, izan dadila beste sektore ekonomikoak biziarazteko ere. ■

gure!
arteak
euskaraz

BFA
DFB
Bizkaiko Foru
Aldundia
Diputación
Foral de Bizkaia

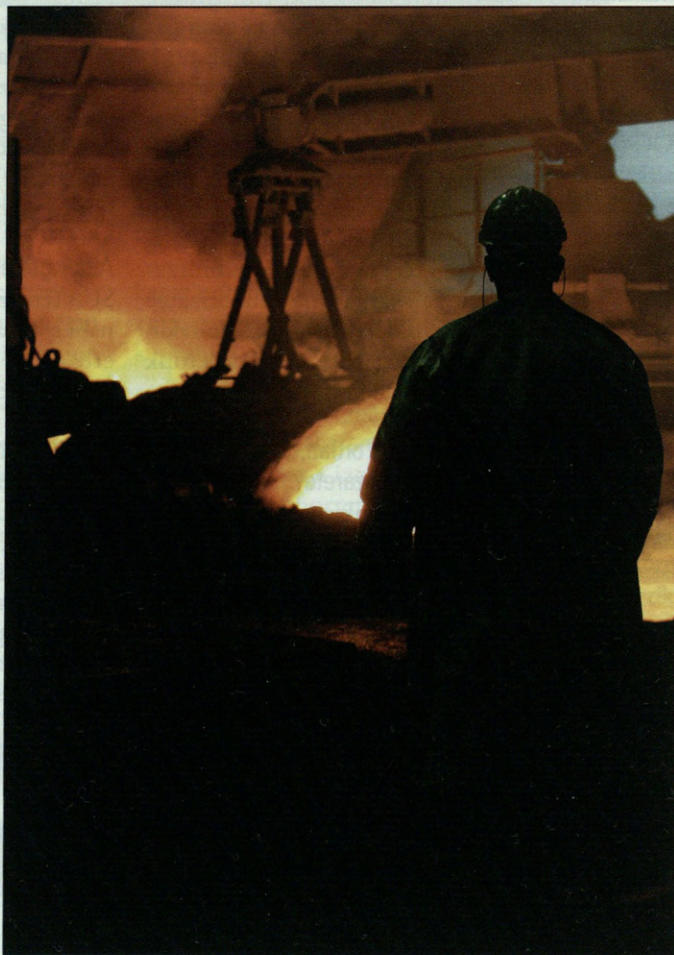
Sidenor eta Arcelor multinazionalen atzaparretan

Euskal siderurgia deslokalizazio prozesu larrian dago. Gero eta zeresan handiagoa dute gure herritik urrun dauden multinazionalak hartzen dituzten erabakiek. Azkeneko kasuak Sidenor eta Arcelor talde boteretsuenak dira: zazpi euskal lurraldeetan dauzkate plantak, 10.000 pertsona inguru dituzte lanean, eta guztien lanpostuak arriskuan egon litezke orain.

DANIEL UDALAITZ

TRADIZIOZ hainbat euskal familiek kontrolatu izan duten euskal siderurgian gero eta zeresan handiagoa daukate hemendik urrun hartzen diren erabakiek, zenbait multinazional hasiak dira plantak Euskal Herrian banatuta dauzkaten siderurgiako talde enblematiko batzuen kontrola hartzen. Egoera horretan daude gaur egun Sidenor eta Arcelor taldeak. Lehenengoak Bizkaian, Gipuzkoan eta Araban dauzka plantak, eta baita gure mugetatik kanpo ere: Espainiako Estatuan eta Brasilen. Bigarrenak, berriz, hamaika planta dauzka Euskal Herrian. Horietako bat Baionan (Lapurdin) zegoen, baina saldu berria du. Bi taldeen artean 10.000 pertsonari lan ematen diote.

Egia da euskal siderurgiaren sektorea zabalagoa dela, baina bi talde horiek dira garrantzitsuenak. Sidenor eta Arcelorrekin gain, Euskal Herrian beste talde batzuk dauzkagu. Honakoak ditugu garrantzitsuenak: Celsa taldearen barruan dauden Celsa, Nervacero eta azken horren filiala den Laminaciones Arregui; GSB; Tubos Reunidos;

Tubacex eta abar. Ez dugu ahaztu behar multinazionalen irentsi nahiak eta gainean daukagun etengabeko globalizazioak edozein unetan harropa ditzakeela beste euskal talde siderurgiko batzuk ere.

Sidenor erosi du Brasilgo Gerdau multinazionalak

Altzairu berezien Sidenor euskal taldea, 1995ean 13 milioi euro-rengatik pribatizatutakoa, 443,8 milioi euroren truke erosi du Gerdau multinazionalak, horrela Sidenorren kapitalaren %40aren jabe eginez. Multinazional horrekin bat egin dute Grupo Santandereak (%40aren jabetza hartu du) eta zenbait zuzendarik, Jose Antonio Aguinaga kontseilari delegatua buru dutelarik (%20a hartu dute). *Pelotazo* siderurgiko horren zuzeneko onuraduna Sabino Arrieta izan da, 2004. urtera arte Sidenorreko lehendakaria izandakoa eta gaur egun balore zorroa kudeatzeko Ilesa sozietateko akzionista talde baten ageriko buru dena. Arrietak 53 urte ditu, eta Eusko Jaurlaritzako

Industria sailburu izandakoaren anaia da. Bera ere EAJtik dator, eta izan duen azken kargu publikoa Gasteizko Gobernuaren Herrizaingo sailburuordearena izan da.

Alabaina, *pelotazoaren* ondorioak jasango dituztenak Sidenor taldeko

Arcelor, munduko siderurgia nagusiak pertsegitua

Siderurgiako multinazional europarra, Arcelor taldea, siderurgian mundu mailan nagusi den Mittal Steel-ek beregana lezake. Multinazional horren ia kontrol osoa abizen bereko familia indiarren eskuetan dago. Hain zuzen ere joan den urtarrilean, altzairuaren munduko lider horrek akzioak erosteko eskaintza publiko (EEP) areritsua jaurti zuen, sektoreko bigarren enpresa den Arcelor taldearen %100a bereganatzeko; 18.600 milioi eurokoa izan zen eskaintza. Operazioak aurrera egiten badu, altzairuaren sektorean izango den munduko erraldoirik handiena eratuko da, eta 120 milioi tona altzairu ekoizteko gaitasuna izango du (69 milioi Mittal Steel-ek eta 51 milioi Arcelorrek). Hurrengo ekoizlea, Nipon Steel, 32 milioi tonako ekoizpenarekin geldituko litzateke.

Arcelor taldea 2002an sortu zen, Aceraliak (Espainiakoa), Usinor-ek (Frantziakoa) eta Arbed-ek (Luxenburgokoa) bat egin zutenean. Luxenburgon dauka egoitza soziala. Munduan 95.000 langile dauka, horietatik 78.000 Europar Batasunean. Azken horietatik 15.000 Espainiako Estatuko 18 plantetan daude (Asturias, Madril, Valentzia, Zaragoza eta Euskal Herrian). Euskal Herrian hamaika planta dauka 4.000 langilerekin. Irabazi gordinen marka hautsi zuen 2005. urtean, 5.600 milioi euro eskuratuta. Akzioak modu honetan dauka banatuta: Luxenburgok dauka %5,6; Aristrain familiak (euskalduna) %3,5; Sogepak (Belgikakoa) %2,4; langileek %2; eta burtsak %85,7. Siderurgiaren munduko liderrak, Mittal Steel-ek, aldiz, Her-

behereetan dauka egoitza soziala. 164.000 langile dauka, eta 2004an salmenten bidez 26.000 milioi euro eskuratu zituen. Mittal familia indiarrek kontrolatzen du multinazionalaren kapitalaren %87,6.

Mittal Steel multinazional indiarrek Arcelor multinazional europarra "irentsiko" al du? Gaurko egunean oraindik inork ez daki erantzuna. Multinazional indiarrek jaurtitako EEP areritsua atzera botatzea da Arcelorren politika. Testuinguru horretan, akzionisten artean akzio bakoitzeko 1,20 euroko dibidenduak banatzea erabaki du talde europarreko administrazio kontseiluak, banatutako dibidenduen balioa 2004an banatutakoekin alderatuta %85 handituz. Horrela, bere akzionistak konpentsatu eta altzairuaren munduko erraldoiaren EEP areritsua geldiarazi nahi du.

Bestalde, Arcelor taldeak gastuak gutxitzeko politikarekin jarraitzen du. Orain dela gutxi aurkeztu du 2006-2008 aldirako plan estrategikoa, eta aurkezpenean adierazi zuen langile murrizketa egiteko asmoa duela. Hala ere, ez zuen zehaztu murrizketa nola egingo duen eta zein plantari eragingo dion. Euskal sindikatuek dagoeneko azaldu dute murrizketak direla-eta daukaten kezka. Lehen ere Arcelor taldeak saldu zituen

Zalaingo eta Berrioplanoko plantak Nafarroan; Azpeitia eta Lasao auzokoak (Azpeitia) Gipuzkoan; eta Acería del Atlántico, ADA, Ipar Euskal Herrian. Mittal Steel multinazional ingeles-indiarrek, baieztatu du Arcelorren kontrola bereganatzen badu bermatu egingo dituela talde horren plantetako ekoizpena eta lanpostuak.

langileak izango dira. Taldeak 2.300 langile ditu Espainiako Estatuan eta horietatik 1.400 Basauri, Gasteiz eta Elgetako plantetan daude. Espainiako Estatuko gainontzeko plantak Reinosan (Kantabriar) eta Villalban (Madrilen) daude. Aipatutako plantillari Acos Villares Brasilgo filialean euskal taldearentzat lanean ari diren beste 2.700 langile gehitu behar zaizkio. Brasilgo multinazionalaren lehendakariak egingako lehenengo adierazpenen arabera, plantilla osoak lanean jarraituko badu ere, langileak eta sindikatuak beldur dira multinazional brasildarrak edozein unetan lanpostuak eta ekoizpenak doituko ote dituen.

Sidenor taldea altzairu berezien sektoreko buru da Espainiako Estatuan. 800.000 tonatik gora ekoizten ditu. Ekoizpenaren %93 Europako merkatura bidaltzen du, automozioaren industriara nagusiki. 2004. urtean 551 milioi euro inguru fakturatu eta 50 milioi euroko irabazi garbia eskuratu zuen, eta 2005ean kopuru hori biderkatu eta 100 milioi eurotik gora lortu zituen. 1996tik 2003ra arteko urteetan gutxi gorabehera 300 milioi euro inbertitu zituen.

Gerdau multinazionalari dago-kionez, Amerikako altzairu luzeen ekoizlerik handiena da, eta 29 planta dauka kontinente horretako zazpi herrialdetan, Estatu Batuak eta Kanada ere tartean direla. Urtean 16,4 tona altzairu ekoizten ditu, eta horrenbestez enpresa siderurgikoen munduko sailkapenean hamabigarrena da. 2005. urtean 9.000 milioi dolarretik gora fakturatu eta 1.000 milioitik gorako etekina atera zuen. Sao Pauloko burtsan kotizatzen du. ■

Euskal planta siderurgiko nagusien zerrenda duzu <http://www.argia.com> helbidean.

Bero-beroan

ONINTZA IRURETA

A ereduan ezin

SOPELAKO 20 URTEKO neska batek kalte-ordaina eskatu dio Eusko Jaur-laritzari ikastetxe publiko batean A ereduan ikasi eta euskara maila txukunik lortu ez duelako. Orain Eri-zaintza ikasten ari da eta Eusko Jaur-laritzaren oposizioak gainditzeko euskara behar du. Euskaltegian ari da euskara hobetzen eta irakasleek esan diotenez, lau urte beharko ditu EGA gainditzeko maila lortzeko. 10.600 euroko kalte-ordaina eskatu du euskaltegiko gastuak eta euskara ikasteko behar duen denbora kon-tuan hartuta.

Ahozko epaiketa egin da jada eta Iñigo Santxo ikaslearen abokatuaren esanetan, sententziak arrazoia eman- ez gero, "A ereduaren amaieraren hasiera izango litzateke" eta salaketa gehiago eragingo litzuke ziurrenik.

Kontseilutik

KONTSEILUAK kaleratu berri du *Kontseilutik* izeneko aldizkariaren lehen zenbakia. Euskararen erabileraren inguruko azterketak plazaratuko ditu argitalpen horrek. Lehen zenba-

kirako produktuen etiketatzearen gaiari heldu dio eta produktu baka- rra hautatu dute ikusteko ea euska- rak nolako presentzia duen. Jogurtak ekoizten dituzten bederatzi enpresa euskaldunak zein atzerritarrek azter- tu dituzte. Aldizkaria Kontseiluko laguntzaileek, konpromisoak hartu dituztenek eta bazkideek jasoko dute, baina Kontseiluaren web gunean ere irakur daiteke (www.kontseilua.org).

Batasunaren lege proposamena

EUSKARA egoera larrian da Batasunaren ustez eta horregatik Nafarroako Parlamentuan joan den astean hizkuntza berreskuratzeko lege proposa- mena erregistratu zuen. Aste honen hasieran Eusko Legebil- tzararen beste hainbeste egite- koa zen. Batasunaren helburua euskara toki guztietan ofizila bihurtzea da. Batasunak esan duenez, "Iraganeko errezetek ez dute balio eta aro politiko berrian hizkuntza politika berria behar da".

Lingu@net Europa

WEB GUNE HORRETAN euskara eta beste 20 hizkuntza ikasi eta irakatsi ahal izango dira doan. HABE, Lingu@net Europa martxan jartze- ko elkarlanean aritu da. Katalogatu- tako 3.500 baliabideetara sartzeko aukera eskaintzen du Lingu@net Europak, gehienak hizkuntzak ikas- ten ari direnentzat zuzenduak. Guneak, batetik, hizkuntza moder- noak ikasteko eta irakasteko on-line dagoen informazioaren berri emat- ten du eta bestetik, horretarako esteketarako loturak eskaintzen ditu.

www.linguanet-europa.org

Delitu ekonomikoak

Azken asteotan, euskal zein erdal herritarrek delitu ekonomiko, finan- tzario eta urbanistikoei zerikusia duten lanen berri izan dute. Mila milioika euro jokoan, iruzur eta espekulazioen artean. Eraginak, milaka herritarrengan, bai aurrez- taile eta inbertitzaile xumeengan bai euren zergak ordaintzen dituz- tenengan, betiko "azkar" batzuen onuran xahutuak ikusten dituzte- nak. Kasu berrienak Marbellakoa eta Forum Filatélico eta Afinsa bezalako inbertsio-elkarteenak dira. Azken eskandalu honetako eragindun artean 15.000 euskal- dun daude. Iruzurreko galerak eta enpresa batzuen ordainketa-eten- durak ere delitu ekonomiko multzo honen parte dira. Gescartera, Euro-

bank, AVA, Brokers, Fidecaya, Banfisa eta abar dira azken 25 urteotan izan diren iskanbiletako batzuk. Zenbat arduradun daude espetxean? Baten batek hilabete- ren bat pasa zuen... edonola ere, inork ez zituen kartzelan urteak eman delitu ekonomiko horienga- tik. Ezin konpara daitezke gure eus- kal gazte erreboltariei ezarritako zigor gogorrekin. Arazoa Kode penalean datza, kapitalaren intere- sei makurtua, beste alde batera begiratzen duten epaileek ezartzen dutena. Premiazkoa da Kode pena- la aldatzea eta gogor zigortzea lepo-zuridun gaizkileak.

Daniel Udalaiz

BAHEA

Joaquim Dolz Mestrek (Hizkuntzen Didaktikan eta Irakasleen Prestakun- tzan katedraduna Genevako Unibertsit- atean) esanak *Euskonews & Mediar*:

"Euskadiko eskoletako ikasle guztiak irakasten zaizkien hizkuntzen (euskara, gaztelania, ingelesa zein frantsesa) ahozko erabileretan trebatzeko gai diren egunean, hezkuntza sistemarekin harro egoteko moduan egongo gara".

Felix Arkarazo aktoreak *Berrian* esanak:

"(...) euskarak erdal arima hartu du eta bada garaia euskara bultzatzen hasteko; bestela... kantzerra datorkigu! Gaur egun kalean entzuten den euskara, berez, ez da euskara: erdara da, euskal hitzekin. Kezkagarria dela uste dut".

Euskararen Erakunde Publikoak

aurreikusia zuen euskara teknikarien sareà osatzea Iparraldean eta lehenen- go euskara teknikaria abian jarri da Lapurdiko hegoalderako.

XABIER LETONA

MALTZAGATIK

Nori egiten dio mesede zerga-ren operazioak?

ZERGA IRAULTZAILEA-REN

azken afera ez da berria, lehenago ere bizi izan dira tankera-ko operazio politiko-judizialak. Berriagoa dena da testuinguru politiko honetan gertatzea: batetik, ETArek su-eten iraunkorraren eraginpean gaude-nean eta Zapaterok ETArekiko orain arteko elkarrizketa ofizial egitearen atarian; eta bestetik, aparatu judizialak egoera muturrerago eramanez, sinetsagarritasunik gabeko atxiloketak eginez, bi enpresari atxilotuz, Gorka Agirre-ren bidez EAJ ere bete-beteaz zipriztinduz... Eta galdera betikoa da: nori egiten dio mesede honek guztiak? Lehenengo erantzun samurra "prozesua oztopatu nahi duenari" litza-tzeke, hau da, PPri. Baina Zapatero beraren eta PSOEren mesedegarri ere izan liteke, operazioarekin ETArekiko elkarrizketa ofizialtzeaz PPren lerroetatik etorriko zaion zaparradaz babestuago legokeelako.

Edozein kasutan, Estatuaren indar agerpen bat gehiago da, bake prozesu baten logikatik kanpo, eta negoziazio mahaiaren proiektio publikoan ETA eta ezker abertzalearen ahuldade irudia bilatzen duena. Dabiltzanek jakingo dute zer gertaera dagoen ibilbide orriaren barruan onartzeko moduan eta zer ez, baina su-etenaz geroztik, Espainiako

Gobernuak gogor jokatu du negoziazioaren ikuspegi hutsetik, edo irudi hori eskaini du behintzat. Indar harreman oso desorekatua islatzen duten gertaerak dira. Beste kontu bat da horrek zer ondorio izan deza-keen, bai negoziazio teknikoaren inplementazioan bai etorkizuneko mahai politikoaren eraketan. Ikuspegi humanotik, aldiz, berriz ere argi geratu da Estatuaren adar desberdinek pertsonen duintasuna-rekiko duten begirune hutsala. Estatu inoiz ez dagoela treguan eta halako zozokeria interesatuak benetan egiazkoak balira ere, zuzenbide estatu batean beste diskrezio eta eraginkotasunarekin egin beharko lirake halako operazioak. Baina, jakina, hori ikuspegi utopiko samarra ere bada, eta areago egungo Espainian. Askok aldatuko ote da hemendik hiruzpalau urtera?

KATALUNIAN erreferenduma urrutiko iragana da jada, eta udazkeneko legebiltzarrerako hauteskundeek orainaldira egin dute jauzi indar handiz. Espero bezala joan da dena, ezusteko handirik gabe. Eta panorama berrian, CiU eta PSC daude indartsuen, eta nagusiki CiU. Artur Masek jokaldi biribila egin du CiUk Gobernua galdu zuenetik.

Zapaterorentzat ere emaitzak onak izan dira bata bestearen atzetik: bat, espainiarren begietara, Kataluniako garai bateko ur nahiak bare-bareak bihurtu ditu; bi, erreferendumezko abstentzio handiarekin katalan abertzaleen aurrean Katalunian nazio aldarrikapena ez dela irudikatu nahi izan den bezain handia argudiatu ahal izango du etorkizunean; hiru, Maragall kendu du gainetik.

ZAPATERO-MAS aroa zabalik da. Hauteskundeak irabazteko eta gobernuan bakarka aritzeko aukera guztiak ditu CiUk. Masek Zapatero sostengatzen du Madril eta Zapaterok Mas Bartzelonan. Eta modu horretan, Zapaterok urrats handi bat ematen du bere lurralde egituraren erreformaren bidean, Espainiaren erreforma honen bideragarritasuna bikain salduz.

AQUARIUM

Karlos Blasco de Imaz Plaza, 1
20003 Donostia / San Sebastián (Gipuzkoa)
Tel.: 943 44 00 99

e-posta: aquariumss@aquariumss.com • web orria: www.aquariumss.com

Baltegi landa etxea

Baltegi Landa Etxea
Murgindueta bidea
31849 Iruñeta (Nafarroa)
Tel.: 649 23 45 49

e-posta: baltegi@akanerria.com
web orria: www.baltegi.com

Net Hurbil

PELLO ZUBIRIA

Baratzeak zeuden Los Angeleseko hormigoï artean

Madriken nekazari urbano talde batek "Bajo el asfalto está la huerta" duen bezala izena, AEBetako Los Angelesen gudronaren erdian urratu dituzte baratzeak 350 familia txirot. Azkenean ortuak espekulatzailiek kendu dizkiete, agintariekin elkar hartuta. Baina borrokan diraute.

LOS ANGELESEK BAZUEN SORO hiritar handi bat, ekainaren 15a arte. Hango baratzeetan ehunka familia txikano behartsuk berreskuratu zuten duintasuna, haietatik eramaten zituzten etxera beharrezko jaki asko, eta haietan umotu zuten autogestiozko elkarlana. Ekainaren 15ean, alkatetzara txikanoen botoekin iritsitako Antonio Villaraigosak bidali polizia eta bulldozerrek birrindu zituzten hango etxola, zuhaitz, landare eta tresnak.

AEBetako Los Angeles hirian Alameda Street etorbidearen 41ean dago South Central Farm etxaldea. 14 akreko -5 hektarea eta erdi, 16 bat golde-lurzoru hau 1992tik auzolanean landutako baratze saila izan da. 360 txataletan zatiturik egon da, eta AEBetako hiriko ortu handiena zen. 1980an Los Angelesko udalak erosi zuen zaborrak erretzeko erraustegi bat eraikitzeke, baina herritarren artean sutu zen protestaren ondorioz paper hutsean geratu zen intzineradora.

Kronikek diotenez, borroka hartan indar handia erakutsi zuen Los Angelesko South Central zonaldeko herritarren koordinakundeak, eta udalak inbertsio talde bati desjabetutako lur saila hiriko txiroenen bizimodua hobetzeko erabiltzea onartu zuen. 1992an udalak erabaki zuen bizimodua ateratzeko nekeak zituzten herritarrek leku hartan beren baratzeak egin ahal izatea, eta operazioa bideratu zuen

eskualdeko Foodbank edo Janari Bankuaren bidez.

Hala ere, laster hasi ziren udalean berriro lurro saltzeko azpijokoak-menduak. Gorabehera askoren ostean, 2003an Los Angelesko udalak sinatu zuen South Central Farmeko lurrak 5 milioi dolarretan saltzea inbertsio talde bati. Alkateak jakinarazi zion ebazpena Janari Bankuari, eta honek ohartarazi zituen baratzeetan ari ziren familiak. Berehala hasi ziren erresistentzia antolatzen.

Hamar urte zeramatzen 350 familiak South Central Farmen baratzeak lantzen. Ortu horietan -batzuk txabolatxo ere bazeukaten eraikia-barazkiak, fruta-arbolak eta animalia txikiak hazten zituzten, etxean kontsumitzeko. Baina gainera, South Central Farmek auzolan gisa funtzionatu izan du urteotan. Nork daki horixe izan ote den hiri barruko etxaldea errauts bihurtzeko arrazoietako bat.

Lurrak Los Angeleseko udalak Janari Bankuaren bitartez utzi zituzten herritar txirot -Mexikotik etorritakoak gehienak- baina hauek ongintzako funtzionarien kontrolpe-
tik aldendu ziren laster. Okerragoa dena, Foodbankeko funtzionarien agintekeria eta xantaiak salatu zituzten hasieratik. South Central Farmers Feedings Families elkarteak sortu zuten, eta ez zuten onartu beren lur muturrak ongintzako erakundeari

Los Angeles hiriko zaborrak kixkaltzeko erraustegia eraiki behar zuten lurretan, 14 urtez 350 familiak baratze bana jorratu dute South Central Farm etxaldean. Nork bere etxera eramateko barazkiak lantzeaz gain, komunitate bizitza aberatsa laboratu dute etorkin txirot horiek urteotan. Asfaltotz inguratutako ortu horietako bizimoduko irudiak ikus daitezke ondoko argazkietan. Batean, elkarteak jaialdi batean bildu direnentzako taloak ari dira erretzen bi emakume. Beste batean, senar-emazte zaharrek beren nola-halako txabolak argazkilariari mizpira japoniarren fruitu bildu berriak erakusten dizkiote. Hirugarrenean adinak eta nekeak makurtutako aitona dago bere baratze muturrean. Eta laugarrenean, hileroko azokako mahai batean kale-baserri batzuk elkarren artean haziak ari dira banatzen. Ekainaren 15ean urratu zuten bulldozerrek South Central Farm etxaldea, etxeak eta hiper bat eraikitzeke.

bakarka erostea; talde gisan negoziatu eta kudeatzea exijitu zuten.

Kanporatzeko mehatxuak are gehiago elkarrenganatu zituen baratzezainok, eta 2004tik denen izenean mintzo diren liderrak izendatuta zeuzkaten, nahiz eta erabaki nagusiak batzarretan hartzen ziren. Buruzagi nagusia Tezozomoc izeneko gizon bat da. Elkarte bizitza horrek eragin du baratzezain batzuk orain oso ezagunak izatea inguruko auzoetako mugimenduetan ere.

Mugarik gabeko hormigoïak

South Central Farmeko ortuzain asko jatorriz nekazariak diren arren, beste asko Mexikoko aldirietako txirot urbanoak dira, eta etxalde honetan ikasi dituzte lurra lantzeko eta animalia txikiak hazteko teknikak. Elkartekoek diotenez, badira bakan batzuk baratzeotan aitzurketan ikasi eta ofizioan trebatu ondoren gaur laborari lanetan beste nonbait kokatu direnak.

Hilean behin egiten zuten hemengo baratzezainek azoka. Haziak erosi orde, bertan edo kanpoko beste ortuzainekin truke bidez eskuratzeko sarea zeukaten osatuta. Emakumeek baizik parte hartzen ez zuten gune kooperatiboa bazuten eratua. Baita hilean elizkizun katoliko bat eta beste bat protestantea ere. Bestelako jaialdi mundutarrago gehiago ospatzen zituzten, eta afixetan ikus

Orduan okupazioari ekin zioten. Ortuzainei laguntzera etorri ziren Kalifornia osotik militanteak. Haiekin batera antolatu zen ekintza saila: etxaldearen sarreretan kanpin egiten jendea, bilkurak, musika, komunikabideentzako harrera... Star systemaren barruan horrelako arazoez pittin bat kezkatzen diren pertsonaiak hurbildu ziren, beren laguntza pixarra ematera; beharbada gure artean fama-tuena Daryl Hannah antzezle ederra: beste militante batzuekin batera, San Antonio egunean, bertako zuhaitzetako batera igo eta protestan egon zen, guztiak suhiltzaileek eta poliziek jaitsi zituzten arte.

Ekainaren 15ean sartu ziren bulldozerrak etxaldean, bertako baratze, arbola, txabola, erreminta eta ametsak zanpatzera. Istilu bakan batzuk izan ziren eta Los Angelesko sherifek zientio erdi bat ekintzaile arrestatu zuten. Egun horretan, Antonio Villaraigosa alkate hispanoak –bere kanpainan South Central Farm defendatu eta txikanoen boto mordoa jasotakoak– esan zuen gai honetaz ez zeukala ezer esateko. Baratzezainen buruzagi Tezozomocek gutun batez eskertu zituen laguntza guztiak: “50 lagun baino gehiago atxilotu dituzte, protestari batzuk odoletan utzi dituzte beren makilekin poliziek, bulldozerrak sartu eta suntsitu dituzte fruitutan dauden uztak, bertan sortutako landareak eta baserri honetan 14 urtetan ipini dugun maitasuna. Baina guk gogor eutsiko diogu, begiak mal-kotan”. ■

<http://www.argia.com/nethurbil>
helbidean, gai honi buruzko informazio
gehiago eta Interneteko loturak.

Beti hurbilago.

Zerbitzu integrala,
pertsonalizatua,
hurbila eta
etengabea.
Horixe
da gure
konpromisoa.

**ZINKUNEGI
OPTIKA**

Hernani, 4 - 20004 DONOSTIA
e-posta: zinkunegi@euskalnet.net
TEL.: 943 420 624

Z E R B I T Z U A

daitekeenez ingelesez eta gaztelaraz funtzionatu du South Central Farmek. Beren lider Tezozomocek darman izenak XV. mendeko Azkapotzalko etniako buruzagi batena oroitarazten du.

2003ko irailean Los Angelesko udalak eremu hau saltzea erabaki zuenetik suma zitekeen akabera gainean zela. Baratzezainen elkarteak erregutu zion alkateari ez saltzeko, 350 familia behartsuren biziraupena eta duintasuna zeudela jokoan. Baina errepidez eta industrigunez inguratutako bost hektarea eta erdiok mokadu goxotxoak ziren; argudio erromantikoek ez zituzten agintariak hunkitu.

Azken orduan zenbait mugimenduk lagundu zieten etxalde honetako biztanleei beren lur muturrak erosteko dirua biltzen, baina dagoeneko

beranduegi zen. Lurra erosi duten inbertsiogileek iragarri zuten urbanizatu eta saltzeko operazioa lotuta zegoela; komunikabideren batek aipatu zuen bertan joango dela beste Wal Mart bat.

Epaitegietako bideari ere ekin zioten ortuzainok, giza eskubideen buruzagien eta zenbait mugimendu sozialen babesarekin. Horrelakoetan ohikoa den kalbarioa sufritu behar izan duten hilabeteotan: auzitegi honetan irabazi, goragokoan galdu, hemen atzerapena lortu, hurrengoan dena nahastu... 2005eko urrian galdu zuen auzia South Central Farmers Feeding Families elkarteak Kaliforniako Auzitegi Gorenean, eta legearen zirriztuak erabiliz afera luzatzen jarraitu arren, aurtengo udaberrian nabarmena zen dena galdua zutela.

Emilio Lopez Adan

Zartzailak...

E

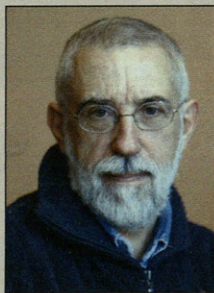
z naiz usu ibiltzen botere politikoa edo pentsaera zuzena ordezkatzaren dutenekin. Medikuek kendu zidan aspaldian, eta horrek begiratu dit dudana osagarri apurra. Baina noizbehinka harrapatzen naute, eta horra nahigabeak! Bake prozesu, negoziatio edo dena delakoari buruzko azalpenak entzun ditut eta oraindik ikaratua naiz.

Ausaz, Euskal Herrian ez da gatazkarik izan –"konfliktoa" erran didate erdaraz, beste hizkuntzarik ez baitute behar...–, zeren eta "gatazka" kontzeptuak erran nahi omen du bi kausa ulergarri defendatzen dutenen arteko borroka izan dela. Hemen baditugu estatu demokratikoaren "biolentziaren monopolio zuzena" eta talde terrorista baten bortizkeria onartezina. Prozesua estatuen garaipenaz bururatzen ari da, eta beste edozein bukaera ez litzateke onargarri, ez etikoki, ez politikoki. Bukaerak hobendunen zigorra ekarriko du, baina zuzenbidezko estatuak esku zabala izateko arrazoi politikoak izan ditzake, eta horrek irtenbide bat emanen dio presoaren arazoari. Halere, irtenbide horrek ezin ekar lezake terrorismoaren biktimendako inongo laidorik, eta desegoki litzateke terroristek eta isiltasunean ibili den euskal jendarte osoak barikamenik ez eskatzea.

Hobeki ulertu nahiz, galdetu nuen ea noiz hasi zen hain ederki bururatuko den "prozesua". Erantzuna, garbi: ETAk egin lehen asasinatuarekin, 1968an, ekainaren 7an.

Hasieran txunditua, pentsaketak egin ditut gero. Ez dut onartzen estatuen monopolio hori, gero itzuliko naiz, baina estatu demokratiko batentzat zilegia dela onar baliteke ere, 1968an ez zen Espainia eta bere kolonietan inongo demokraziarik. Nik dakidanez, Franco jenerala zen; bere erregimena Errepublikaren aurkako jazaritze faxista baten ondoan eraiki zuen, Italia eta Alemaniako laguntxoei esker. Errepublika defendatu zen armak eskuetan, Francoren kontra ibiliak ziren makiak, eta alderdi demokratikoak klandestinitatean zeunden.

Saldu zidaten –saltzen diguten...– parabolak Francoren erregimenari ere ematen dio "biolentziaren monopolio legitimorako" eskubidea...! Nola da posible oraingo ikusmolde hutsekin duela berrogei urte gertatu zena hain faltsuki ebatsi? 1968an frankismoa-

DANI BLANCO

ren aurka altxatu zirenek biltzen zituzten herri sostengua, munduko iraultzaileen eta demokraten oniritzia, eta, ondorioz, hango egoera historikoan beraiek eramaten zuten askatasun eta duintasunaren ikurra. Hori, edozeinek daki.

Beldur naiz. Edo ETAr –eta euskaldungoari– dioten gorrotoak itsututa daude, edo edozein estaturi eman nahi diote nahi duena egiteko ametoa.

Hori, hain zuzen, eta ez da gauza tipia, terrorismoa estakuru, gertatzen ari da hemen eta nonahi. Orain, askatasunaren alde altxatzeko herri eta populuen eskubidea ukatu nahi da, eta betirako. Historian gaindi, tiranoen aurka armak hartzea onartua eta ohoratua izan da. Orain ez, bukatu: historia ere bukatu omen da, eta ez da eta ez da izanen estatuen aurka altxatzeko zilegitasunik. Estatuak bai, horiek badute biolentzia erabiltzeko eskubidea... eta ederki erabiltzen dute; hogeigarren mendean, diotenez, estatuen arteko gerlek 110 milioi jende hil dute... eta estatuak beraiek beren mugen barnean... 170 milioi hil dituzte. Kon-

fiantza izateko, ba. Eta halere entzun behar askatasunaren alde hiltzea ez dela ohoragarri, ez dela haizu, ez dela... normala. Bada, erran dezadan baietz. Eta horrekin ez dut Euskadin egin diren guztiak justifikatu edo esplikat nahi, ARGIAren irakurleek ongi baitakite lerratze terroristak arbuizatzeko ez dudala ahoan bilorik izan.

Baina desohoratu nahi gaituzte, eta hori da arazoa. Desohoratu, eta hasian hasi ez soilki frankismoaren aurka edota oraingo estatuen desmasien aurka borrokatu dutenak, baizik eta borroka hori ohore bat bezala onartu duen herri osoa.

Desohorearen mugak zabaldu nahi dituzte, hasi 1968an, hildakoei herriz herri egin omenaldien zentzua aldatuz, iritzi artikuluen kontua eramanez, olerkien zentsura gibelatuz... hots, abertzale eta iraultzaileei ezer ez zaigu zilegi izanen gure historia osoaren barkamena eskatzea baino.

Ez dakit ETak eta Batasunak nola jokatu duten. Usteak uste, terrorismoaren autokritikak bidea erraztuko ligukeela uste dut, bakoitzari berea emanez; alta, ezker abertzale horrek sekretua onetsi du, eta ez dakigu zer izanen den estatuarekin bilatuko duten ituna. Horiek hola, eta irtenbidea edozein izanik ere, gutariko anitz ez gara apoak eta sugeak irensteko gai. ■

Terrorismoaren autokritikak bidea
erraztuko liguke, bakoitzari berea
emanez; alta, ezker abertzale
horrek sekretua onetsi du, eta
ez dakigu zer izanen den
estatuarekin bilatuko duten ituna

ASTE HONETAKO

zozketa

Ondarre landetxea

asteburu pasa
2 lagunentzat

Segura GIPUZKOA
Tel.: 943 80 16 64

1

Lurdes Leria Studio

Harpidedun batentzat
ile-apainketa eta estetika saioa

La Salle etorbidea, 8
Andoain GIPUZKOA

Tel. 943 300 360

2

Istilu Banaketak

4 arropa sorta

Kalamua 25, behea
Elgoibar GIPUZKOA

www.istilu.com

3

URDAZUBL-URDAX

Xareta eskualdean
Sara, Zugarramurdi
eta Ainhoa ondoan

LEZEAK

Bisita gidatuak,
soinu eta argiekin

☎ 948 59 92 41
urte guztian irekia

Milaka urte dituen leze honetan, bada erreka bat,
Urtxume, istorioz betea. Nahi duzu ezagutu?

Urdazubiko Lezeak

3 harpidedunentzat
bina sarrera

Leorlas auzoa, z/g
Urdazubi/ Urdax NAFARROA

Tel. 948 599 241

4

Txorakikeriak 2, 888 Txiste eta Gartxot

2 liburu sorta opari
www.argia.com/denda

5

AURREKO ASTEKO IRABAZLEAK

KARLOS ARGİÑANO JATETXEA

• Arantza Egibar Arieta-Araunabeñia (Bergara)

TARPOON URPEKARITZA

• Aitzol Goikoetxea Golderazena (Donostia)

RAMONES, familia maitagarria

• Itakun elkarte (Lasarte)
• Errenteriako Udal euskaltegia (Errenteria)
• Eneko Etcheberria Uriarte (Igorre)
• Eibarko Udal Euskaltegia (Eibar)
• Alfredo Navarro Los Arcos (Iruñea)
• Pasai Antxoko Udal Liburutegia (Pasaia)
• Kari Lopez Davallillo Bañuelos (Galarreta, Donemiliaga)
• Nerea Alvarez Arruti (Iruñea)
• Txomin Etcheberria Bereziartua (Bilbo)
• Nerea Pikabea Amundarain (Ikaztegieta)

OLABERRIAKO KARTINGa

• LEMA TEAM Consultores, S.L (Donostia)
• Asier Lizarriturri Martiarena (Aretxabaleta)
• Belen Irastorza Armendariz (Zaldibia)
• Maider Mendizabal Escalante (Iruñea)

2 MOKOGORRI ETA NAIROBITARRA

• Mari Eli Ituarte Zarragoikotxea (Markina-Xemein)
• Inma Errea Cleix (Iruñea)

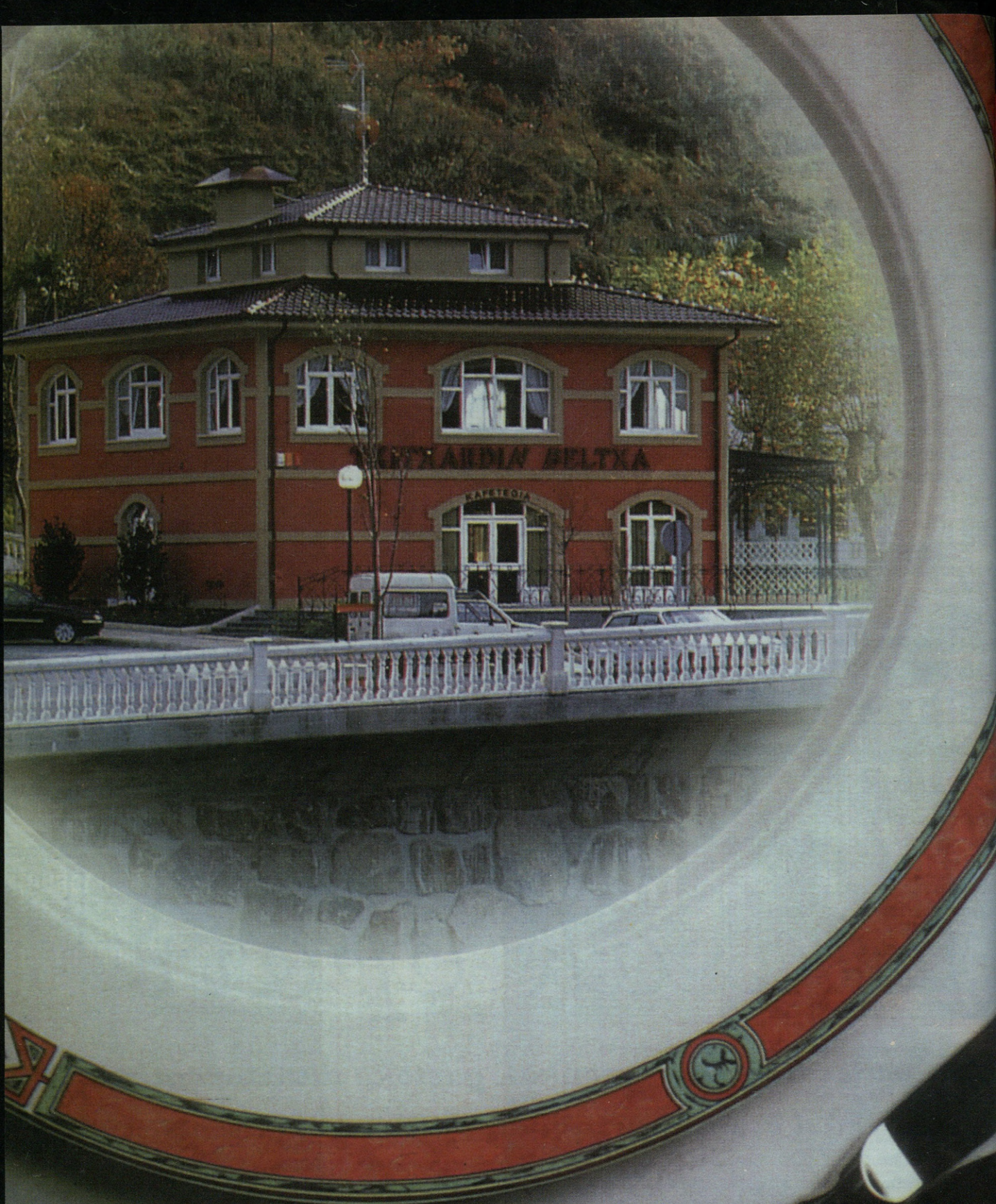
PARTE HARTZEKO

Udako ordutegia dela eta, ekainaren 1etik uztailaren 31 arte

"Harpidedunen arretarako" telefono zenbakiaren ordutegia honakoa duzue:

GOIZEKO 9:00etatik ARRATSALDEKO 15:00ak arte. Tel. 943 36 72 85 • gunea@argia.com • www.argia.com/gunea

TXITXARDIN BELTXA

Oria Etorbidea,
© 943 370 3
20160 Lasarte-Oria (Gipuzkoa)